

"Işığımı Arıyorum Okuyorum" Kampanyası

Akhilleus (Aşil) Mozaiği

Şanlıurfa Küfri Harabeleri

Şairlerin Sultanı: Nabi

Türkülerde Ceylan İmgesi

Bestekar Mehmet Acet

Urfa'da Saraçlık

Urfa Heketleri

**Haleplibahçe
Akhilleus (Aşil) Mozaiği'nde
Saz Çalan Erkek**

M.S. 6. Yüzyıl

**Vakıfların memleketimizin
önemli bir servetini
oluşturduğu herkesçe
bilinmektedir.**

**Bu servetten millet ve
memleketi gerektiği şekilde
faydalandırabilmek için
bütün Bakanlar Kurulunun
ve hatta yüce Meclisin bu
hususu önemle inceleyerek
bu büyük müessesenin
harap olmaktan
korunmasını ve memlekete
faydalı bir hale getirilmesini
temenni ederim.**

Şanlıurfa

kültür sanat tarih ve turizm dergisi

Yıl: 3 Sayı: 6 - Ocak 2010

4 Ayda Bir Yayınlanır (Ocak - Mayıs - Eylül)

ŞANLIURFA İLİ KÜLTÜR EĞİTİM SANAT VE ARAŞTIRMA VAKFI YAYINIDIR
ISSN 1308-3449

SAHİBİ

Nuri OKUTAN
Şanlıurfa Valisi
ŞURKAV Başkanı

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Şükrü ÜZÜMCÜ

EDİTÖR

Öğr. Gör. S. Sabri KÜRKCÜOĞLU

HUKUK DANIŞMANI

Av. Müslüm C. AKALIN

YAYIN KURULU

Naci İPEK
Abdullah BALAK
Mehmet OYMAK
Mahmut KARAKAŞ
Mehmet Hulusi ÖCAL
Yrd.Doç.Dr. A. Cihat KÜRKCÜOĞLU
Doç. Dr. Abdullah EKİNCİ

ŞURKAV YÖNETİM KURULU

Nuri OKUTAN (Şanlıurfa Valisi)
Yıldıray MALGAÇ (Vali Yardımcısı)
Alaaddin ÇATALTAŞ
Ömer ÇETİNER
Mehmet ERDEM
A.Semih POLAT
Müslüm SÜZER

SEKRETERYA

Salih KAPLAN

İLETİŞİM

ŞURKAV İdare Merkezi
Balıklıgöl Civarı 1252. Sokak No:10
ŞANLIURFA
Tel : 0.414. 215 65 27 - 215 82 00 (Pbx)
Fax: 0.414. 216 89 02
e-mail : surkav@hotmail.com
web adresi: www.surkav.org

Ön Kapak Fotoğraf

Halepli Bahçe Akhilleus Mozaiklerinde
Saz Çalan Genç Erkek Tasviri M.S. 6. Yüzyıl
(Şanlıurfa Müzesi Arşivi)

BASKI

Sembol Ofset Mat. San. Tic. Ltd. Şti.

Tel: 0414 216 97 97
www.sembolofset.com
ŞANLIURFA

İÇİNDEKİLER

2

SUNUŞ

Nuri OKUTAN Şanlıurfa Valisi

4

RÛZGÂRIN UZUN YÜRÜYÜŞÜ - 5
İbrahim TEZÖLMEZ

6

"İŞİĞİMİ ARIYORUM OKUYORUM"
KAMPANYASI

8

KİTAP MEDYATİK OLMALI MI?
Kemal KAPAKLI

10

AKHİLLEUS (AŞIL) MOZAIĞI
Hasan KARABULUT-Doç.Dr.Mehmet ÖNAL-Nedim DERVİŞOĞLU

16

ŞANLIURFA'DA BİR ÖREN YERİ
KÜFRİ HARABELERİ
Yrd. Doç. Dr. A. Cihat KÜRKCÜOĞLU

19

ŞAİRLERİN SULTANI: NABİ
Yrd. Doç. Dr. Ekrem BEKTAŞ

25

TÜRKÜLERDE CEYLAN İMGESİ
Mehmet KURTOĞLU

30

TAHİR ER-RUHAVİ
Mahmut KARAKAŞ

34

DÖRTNALA UÇUŞ
Sabri DİŞLİ

39

URFALI BESTEKARLAR-MEHMET ACET
Abdullah BALAK

46

BEKLE BENİ URFA...
Müjgan ÖZFENERCİ

48

URFA'DA SARAÇLIK
A. Cihat KÜRKCÜOĞLU-S. Sabri KÜRKCÜOĞLU

52

URFA HEKETLERİ (MASAL)
YARIŞMASI

53

BİRİNCİ HEKET
FAKFIRLI FİNCAN BACI

55

İKİNCİ HEKET
İKİ KARDAŞ

57

ÜÇÜNCÜ HEKET
HEDİCE SULTAN

60

ŞANLIURFA HALK OYUNLARI ÇALIŞTAYI
Şükrü ÜZÜMCÜ

63

ŞURKAV ETKİNLİKLERİ

Fotoğraf: S. Sabri Kürkçüoğlu

Bulunduğu coğrafyada 12.000 yıl önceden günümüze kadar önemini hiç kaybetmeyen Şanlıurfa her dönem sosyal ve kültürel bir merkez konumunda olmuştur.

Tarihi, kültürel ve doğa zenginlikleri ile bu güzel şehrin zengin turizm potansiyeli de dünyada birçok şehir ile yarışabilir düzeydedir.

Özellikle mimari eserleri bu şehrin geçmişini ve bugününü ifade eden delillerdir. Birçok medeniyete ait izleri Şanlıurfa'da görmek mümkündür. Bu izler yüzyıllar boyunca nice batılı gezgini buralara çekmiş olup, bundan sonra da çekmeye devam edecektir.

Binlerce yıllık kültürel mirasın korunması, yaşatılması ve tanıtılması en temel hedeflerimizdendir. Bu hedefler gerçekleştikçe Şanlıurfa'da her alanda farklılığı görmek, yaşamak ve tanımak mümkün olacaktır.

Tarihi kentin sokaklarında dolaşırken kendini geçmiştin koynunda hissederek, güzellikleri yaşayarak, insan sevgisinin ve misafirperverliğin dorukta olduğunu görmenin mutluluğunu yaşarsınız.

Şanlıurfa'nın kültür ve turizm değerlerinin sahalarında uzman kişiler tarafından araştırılarak ortaya çıkarılıp yayınlanmasıyla yeni bilgiler okuyuculara ulaştırılmakta ve bu yayın faaliyetleri kentin tanıtımına katkı sağlamaktadır.

Dergimizin bu sayısında; Haleplibahçe'deki Aşıl mozaiği, Şair Nâbî, bestekârlarımızdan Mehmet Acet, el sanatlarımızdan saraçlık ile ilgili yazılar ve diğer kültür sanat yazıları yer almaktadır.

Ayrıca toplumun duygu, düşünce ve kültür yapısını yansıtan masallarımızın ilköğretim okulu öğrencilerimiz tarafından derlenmesi projesi sonucu kültür hayatımıza kazandırılan değerli masallardan üçünü bu sayıda bulacaksınız.

Her sayısında Şanlıurfa'nın kültür, sanat ve tarihinden bilinmeyen veya az bilinen yönleri sizlere sunan bu yayınının bilgi paylaşımına yardımcı olacağını umuyorum.

Nuri OKUTAN
Şanlıurfa Valisi
ŞURKAV Başkanı

Rûzgârın

Uzun

Yürüyüşü

5

İbrahim TEZÖLMEZ

Edebiyatçı - Şair

*Kad kıyâmet gamze âfet zülf fitne hat belâ
Âh kim ben hüsnünün bunca belâsın bilmedüm*

Ahmet Paşa

Masallarda **Serendip** diye bir yer vardır: Bir güzelliği ararken bir başka güzelliği bulmak... Urfa'da neyi arıyorsunuz, güzelliği mi? Yeni bir güzellik bulacaksınız demektir her arayışta. Zira güzel değil, Urfa güzelliğın tâ kendisidir. Ne ki nihânîdir burda güzel, hercai değildir, pinhânîdir harcîâlem değildir. Kolay ele vermez kendisin; gören göz, sezen gönül ister.

Burda güzellik taş duvarlarla kuşatılmıştır. Köşkemsal saraymisal evlerin derûnunda gizlenir. Geniş avluların serin gölgesinde birikir; dört küpeli havuzbaşlarında dinlenir, cevizlerin altında ceylanlarla gezinir, incirlerin zeytinlerin altında kıvama durur, nar ağaçlarının koyu gölgesinde sâyebân olur... Ve zaman olur çardaklara ağar, eyvanlardan taşar da taş duvarları aşarak bir ince gazel olur, rûzigâra karışır:

*Biz bülbül-i muhrik-dem-i gülzâr-ı firâkız
Âteş kesilir geçse sabâ gülşenimizden*

Ya da ehli dili mecrûh eden bir hoyrat olur sokağa elenir:

Yare var

Yâre ulaş yâre var

Benim göz göz gönümde

Her gözelden yare var

Urfalıların gönlü de evlerine benzer; göz göz kırk odalıdır. Her odada bir güzel oturur, bir özge güzel. Anınçün ta ezelden güzelliğe meftundur bura insanı:

Urfalıyam ezelden

Göynüm geçmez gözelden

Göynümün gözü çıksın

Sevmeseydim ezelden...

Güzele 'göz-el' der Urfalı, yani göz alan... Güzellik göze gelir zira önce, ordan gönle iner... Ve gönül mademki âyinedir, mücellâ olmalıdır ki daima, hakkıyla yansısın güzel; göz de gönülde aydınlansın. Gözü de gönlü de aydındır Urfalının...

O; gönül diye, çoğu zaman, bir ateş topu, bir köz parçası taşır göğsünde...

O, bir rûzgârı zelzeleye tahvil edip, yangınlar çıkarmanın ustasıdır bir şerâreden...

O, Allah aşkına ateşlere yanmanın atası Hazreti

İbrahim'in ve sabır san'atını icad eden Hazreti Eyyub'un;

O, aslı 'kömür' olan söz cevahirinden elmas mısralar, yakut beyitler yontan Nâbî'nin torunudur...

O, külhanda gül yetiştiren, kasap dükkânında bülbül besleyendir...

O, yüzlerce yıl suyun yanbaşıda olup da hasretle su bekleyendir...

O, bir elâ göz için yedi yıl hizmeti göze alan bir sabrı elîmin, atını nergize bağlayan bir zevkı selîmin sahibidir:

*Kale'den indim düze
At bağladım nergize
Yedi yıl hizmet ettim
Bir elâ gözlü kıza*

O, güzelliği servet ü sâ mân diye alandır... O, güzelliği bulunca dünyaları bir pula satandır:

*Karaköprü narlıktır
Güzellik bir varlıktır...*

Ne ki epeyce ezâ cefâ vardır bu güzellikte; acılardan, hüznlerden süzölmüştür. '**Ektikleri dâne dâne şerâre, biçtikleri kalb-i pâre pâre**' olan Şeyh Galip'in Hüsn ü Aşk'ındaki kabiledendirler adeta:

*Derde kerem
Rabbimdir derde kerem
Tarlam gam çiftim hicran
Ektikçe dert ekerem*

O, 'yârin zülfüne bendolmuştur' bir defa, yaralıdır, ağlayandır yine de 'yarasını yârin perçemiyle bağlayan'dır...

*Dağları dağlasınlar
Koyverin ağlasınlar
O yârin perçemiyle
Yaramı bağlasınlar.*

Urfalıdır, serde yiğitlik vardır, üstelik ahvâli sevdâdır:

*Urfa kalalı olur
Dağı lâleli olur
Güzel seven yiğidin
Başı belâlı olur*

Ateş yakmaz, kılıç kesmez Urfalıyı; bir kara göz, bir acı söz öldürür:

*Kebabı köz öldürür
Sürmeyi göz öldürür
Yiğit var kılıç kesmez
Bir acı söz öldürür*

Kara göz

Kirpik siyah, kara göz

Ateş beni yandırmaz

Yaktı beni kara göz

Güzellik şiir olur, şarkı olur şavkı bu gözlerde, tarih ezgi olur süzülür bu gözlerden. Bir muammadır bu gözler ki ancak onlara belki eski Mısır'da muhtemelen Kahire'de, ya da yeşil koyu gölgeli Granada'da veya nısf-ı cihan İsfahan'da rastlarsınız belki. Eski Babil bahçelerine kadar gider yolu... Ya da şairin '**gözleri göz değil, gözistan**' dediği diyara dek...

Urfa güzelinin en merhametsiz yanı gözleridir. Bazen ela, bir beladır bu gözler ki kara kaşlar, üstünde bir ince hilâl olur. Çoğunlukla zeytin siyahı, kömür karası gözlerdir köz olur gönle düşer, insan lâl olur. Sabahları menekşe mavisine çalar, akşamları nil yeşiline; bir acayip hâl olur. Yaman bir eylemdir o gözlerle bakmak; bir nigâhla öldürmek ister insanı, tutulmayagör, yeri gelir ölüm bile hoş olur, helâl olur...

Denilebilir ki Urfalı'da temayüz eden en mühim özelliklerden biridir güzelliğe meftun oluşu. Bir belâdır ki güzellik oldum olası Urfalının başında, bir türlü savabilmez:

*Bülbülüm nevâ bilmem
Dertliyim devâ bilmem
Bana bir sevdâ geldi
Başımdan savabilmem...*

Renk ve âhenk damıtır bu kentin imbikleri. Güzellik katre katre sızar pürnahit duvarlardan. Kuşevlerinden havalanan güvercinlerin halhallerinde; Arap atlarının yelelerinde, alınlarında parıldar, Leyla gözlü ceylanların bakışında hüzn olur süzülür. Eski evlerin toprak damlarında nazla salınan tavuskuşlarının teleklerinde renk, eyvanlara kurulan saz ve söz meclislerinde ahenk olur.

Ve ser-â-ser rengâheng kesilir bir şehir...

ŞANLIURFA VALİSİ NURİ OKUTAN'IN BÜYÜK ÇABASIYLA

“IŞIĞIMI ARIYORUM, OKUYORUM”

KAMPANYASI 24 KASIM 2009 ÖĞRETMENLER GÜNÜNDE BAŞLADI

Şanlıurfa Valisi Nuri Okutan'ın büyük çabasıyla “Işığımı Arıyorum, Okuyorum” kampanyası 24 Kasım Öğretmenler gününde başladı.

24 Kasım Öğretmenler Günü dolayısıyla hayata geçirilen ve toplumun bütün kesimlerini içine alan “Işığımı Arıyorum, Okuyorum” kampanyasının başlaması nedeniyle Mozaik Alışveriş Merkezinde bir tören düzenlendi.

Kampanya kapsamında hazırlanan kısa filmlerin izlenmesiyle başlayan törende Vali Nuri OKUTAN yaptığı konuşmada Şanlıurfa'nın "Bereketli Hilal" olarak adlandırılan bölgede yer aldığını, Türkçe'de "Halil İbrahim Bereketi" olarak kullanılan terimin bu coğrafyada üretildiğini belirtti. Konuşmasında, Türkiye'nin sulanabilir tarım arazisinin yüzde 10'una sahip, dünyanın ilk İslam üniversitenin kurulduğu ve ilk tarım uygulamalarının hayata geçirildiği kentin Şanlıurfa olduğunu ve bu kentin Cumhuriyetin ilk yıllarında ilk ve orta öğretim merkezlerine sahip olduğuna değinen Vali OKUTAN, “Günümüzde maalesef bu

zengin tarih, bereketli toprak ve duygulu insanlara rağmen Şanlıurfa sahip olduğu potansiyele denk göstergelerle tarif edilemiyor. Bugün öğrenci sayısı bakımından Türkiye'de 4. sıradayız. Coğrafi büyüklük itibariyle ilk 8'de yer alıyoruz. Nüfus itibariyle yine ilk 10'dayız. Pamuk, buğday, un, mercimek ve fıstıkta bizi çıkarsanız üretim yarıya düşer. Ama bir takım sosyal göstergeler bakımından ciddi manada sıkıntımız var. 1 milyon 750 bin nüfusa sahibiz ama 250 bin kişi okuyamaz değil. Sınıf başına düşen öğrenci mevcudumuz il merkezinde 62. Böyle bir kültürel ve maddi değere sahip bir il bu göstergeleri hak etmiyor. Yapılması gereken şey küllerin üflenmesi. Bunun için de eğitime önem verilmesi gerekiyor.” Dedi. Bugünden itibaren okul, resmi kurumlar ve camilerde okuma seferberliği başlatıldığını aktaran Vali OKUTAN, “Camiler ve okullarımız buldukları mahallelerin kütüphaneleri haline gelecek” diyerek konuşmasını sürdürdü.

Konuşmasının bir bölümünde Öğretmenler Günü'nü de kutlayan Vali OKUTAN, “Her yıl

Öğretmenler Gününde çok duygu yüklü olurdum. Ben öğretmen okuluna gitmiş ama öğretmen olamamış bir ferdim. Hep de içimde öğretmenlik ukdesi kalmıştır. Her yıl da bu depresir ve duygu dalgalarına çarpılırım. Bugün de benim için hal böyleyken ayrıca öğretmenlerim Ekrem ve Gülendamar Türksan'ı davet etmiş arkadaşlarım. Bu durum beni çok duygulandırdı" dedi.

İl Milli Eğitim Müdürü Hanifi Şahin de konuşmasında okumanın hayata anlam katan bir faaliyet olduğunu söyledi.

Kampanya kapsamında kente gelen davetli yazarlar Ayşe Kulin, Selim İleri, Beşir Ayvazoğlu ve Mahmut Karakaş da birer konuşma yaptı.

Törende kampanya için düzenlenen resim ve şiir yarışmalarında dereceye girenlerin ödülleri Vali Nuri OKUTAN tarafından verilirken, Alfa Yayınevi Sahibi Faruk BAYRAK ve kampanyanın açılışına katılan davetli yazarlar Ayşe KULİN, Selim İLERİ ve Beşir AYVAZOĞLU'na da Vali Nuri OKUTAN tarafından kampanyaya desteklerinden dolayı plaket verildi.

Törenin ardından Vali Nuri OKUTAN ve yazarlar Mozaik AVM'nin yanında bulunan 2002 Vakıflar İlköğretim Okulu'na geçerek, burada yaptırılan kütüphanenin açılışını gerçekleştirdi. Açılışın ardından Vali OKUTAN ve beraberindekiler kütüphaneyi gezerken, Ayşe KULİN

kütüphanede bulunan bir kitabını alarak, kitabından bir bölümü konuklara okudu. Program okulun gezilmesiyle son buldu.

Daha sonra Yazar Ayşe KULİN ve beraberindekiler Kız Teknik ve Meslek Lisesi'nde kitap bağışlama kampanyası ile zenginleştirilen okul kütüphanesinin açılışını yaptı. Ardından öğretmen ve öğrenciler için kitaplarını imzaladı.

KİTAP MEDYATİK OLMALI MI?

Kemal KAPAKLI
Harran Üniversitesi
Öğretim Görevlisi

İnsanlık ilk olarak tarım kültürünü yaşadı ve evrim olarak tamamladı. Bu dönemde birim topraktı... Bireylerin ve ülkelerin zenginlikleri, güçleri sahip oldukları toprak ile ölçüyordu. Bireyler ve ülkeler sahip oldukları toprak oranında güçlü idi, zengin idi. Daha sonra sanayi kültürü yaşanmaya başlandı. Ve o da evrimini tamamladı. Bu dönemde ise birim para idi. Bireyler ve ülkeler sahip oldukları para oranında zengin ve güçlü sayıldı. 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ise; yeni bir dönem başladı. Bu döneme iletişim çağı diyoruz. Ve bu dönemin birimi ise bilgi... Gerek bireyler ve gerekse ülkeler sahip oldukları bilgi oranında güçlü ve zengin. Bu itibarla da bazı düşünürler içinde bulunduğumuz dönemi "Bilgi Çağı" olarak nitelemekte. Belki tarım ve sanayi tam olarak ortadan kalkmamış, dünya insanının ihtiyaçlarını karşılama düzeyinde varlığını sürdürüyorsa da, bu varlığını sürdürme önemli ölçüde bilgi teknolojileri ile mümkün olmakta, değer kazanmaktadır.

Günümüz insanı her gün çeşitli iletişim kaynaklarından yayılan on binlerce mesaja muhatap olmakta. Tabir yerinde ise bir bilgi bombardımanına tutulmaktadır. Bunları özümleyebilmesi, bu bilgilerden yararlanabilmesi için üzerinde düşünmek ve ortaya iradesini koymak zorundadır. Çünkü bilgi düşüncenin, düşünce de bilginin kaynağıdır.

Demokrasiyi "bireyin düşüncelerini ve iradesini ifade edebildiği sistem" olarak tanımlıyoruz genellikle. Bu tanım ışığında; bir, birey **düşünce sahibidir**; iki, birey **irade sahibidir** gerçeği çıkıyor ortaya. Bu nedenle bireylerin düşünce ve irade sahibi olmaları, demokrasinin olmazsa olmazlarından.

Ne yazık ki, ülkemizde gözlemlediklerimiz, demokrasinin olmazsa olmazlarını sorgulamaya sevk ediyor bizleri. Çünkü gözlemlediğimiz o ki, ülkemizde düşüncelerin yerini "KANI" ve "ÖNYARGI"nın, iradenin yerini ise "BEĞENİ" ve "ÖFKE"nin

aldığıdır. Bunun temelinde "CEHALET" yatmaktadır. Cehaletin sadece resmi eğitimle giderilebileceğine de ben şahsen inanmıyorum. Çünkü kişi aldığı bilgiyi bir yaşam biçimi olarak kullanmalıdır. Bilgi yaşamın parçası olmalıdır. Bu gerçekleşmediği takdirde; kişi temel resmi eğitimi almış olsa da, günlük gazetesini sektirmeden okusa da, televizyon haberlerini kaçırmasa da, bilgisini perçinleştirmesi, olup bitenleri anlamlandırması, doğru yorumlaması mümkün değildir. Okuduklarından ve duyduklarından somut, mantıklı bir dünya görüşü çıkarması mucize olur.

Bilgi güçtür. Ve bu gerçek son iki yüz yıldır batı toplumunu şekillendiren, temelini teşkil eden anlayıştır. Öte yandan bilim, bir üstyapı kurumu da değildir, yani yapılması gerektiği için de yapılmaz. Amaçsız "bilim" yoktur.

Örneğin; kimyanın gelişmesinin altında bakırı altına dönüştürmeye çalışan simyacıların tamahı yatar. Matematik tarihinin önde gelen isimlerinden El BURUNİ'yi Sinüs Teoremi'ni bulmasıyla sonuçlanan trigonometrik fonksiyonları üzerinde çalışmaya iten dürtü, namaz kılarken yüzünü doğru yöne dönmek ihtiyacıdır, Kible'nin koordinatlarının doğru tespiti.

Astronomiyi ilerleten denizcilik, matematiği ilerleten ticaret; fiziği, kimyayı ilerleten endüstridir. Sosyal bilimlere ilerleten ise bizzat insanın kendi yaşam ihtiyaçlarıdır.

Büyük hedeflere ulaşmayı planlayan, dünyanın en gelişmiş ve kalkınmış ülkeleri arasına girmek, hatta bunları da geçmek isteyen, bunu gerçekleştirebileceğini sıkça tekrarlayan bir toplum. Aynı zamanda bu toplumun %99'unun inandığı kitabın ilk emri "oku" diye başlamaktadır. Ancak "okumak" deyince, açıkça psikolojik kaçışlar sayılabilecek sağlıksız savunma mekanizmaları üretiyoruz. Neticede de sosyal yapı

bir çelişkiler kaosu içinde sürüklenip gitmektedir.

Oysa az okuyan bir toplum için ne tür ve nasıl bir gelişmeden bahsedilebilir? Toplum olarak kendimizi kandırma psikozunu fark edmeden, bu problemin sebeplerini öncelik sırasına göre ortaya koyup, sağlıklı çözümleri uygulamaya dönüştürmeden nasıl çağdaş medeniyet seviyesini aşmaktan bahsedilebilir? Türk toplumu olarak "az okuduğumuz" genel kabul görmekle kalmamakta, çeşitli araştırmalarda ortaya çıkan somut neticeler de bu problemin yoğunluğunu işaret etmektedir

"Kitabı iyi yapan okuyucudur" diyor Emerson. Yani kitap, okunduğu zaman iyidir. Tabi nasıl okunmalı? Bu soruya verebilecek cevap; "Kitap severek okunmalı" olmalı. Fakat bu cevabın her iki sözcüğü de muhatabından nasıl tanımlandıklarına bağlı olarak algılanır. "Kitap" denilen varlığı tarif etmek, "Sevgi" denilen şeyi kelimelerle giydirip "şudur" deyivermesinin güç olduğu, pek çok anlam içeriğine sahip iki sihirli sözcük. İnsanın pek kolay telaffuz ediverdiği, ama "Hadi gel de tanımla" deyince içinden çıkamayaçağını anladığı iki kelime; Kitap ve Sevgi...

Bu iki sihirli sözcüğün, sözcüklerin tanımlayamayacağı bir anlam içeriğine sahip olduğu muhakkak.

Peki o halde;

Kitap nedir? nasıl bir şeydir ki, insan kitapla manevi bağ kurar? Onunla baş başa kalmak ve en riyasız sevgiyi göstermek isterler? Neden onunla ilişkisinde kendini "kitap sever", "kitap dostu" olarak tanımlar?

Ve, sevgi nedir? "Seviyorum kitapları" deyince "sevmek" tamam olur mu? Kendini "kitap sevmek" veya "kitap dostu" olarak tarif etmek, "sevmek" midir?

Evet, "nasıl okunmalı" sorusunun ilk cevabı "kitap severek okunmalı" idi. Ancak bu cevap yukarıdaki sorulara içtenlikle cevaplar vermeyi gerekli kılıyor. Ama ne var ki, bu sorularla yüzleşmek hiç kolay görülüyor. Bunu başarmak için "EMEĞ" gerekiyor. Çünkü "kişi, uğruna emek harcadığı şeyleri gerçek sever ve kişi sevdiği şeyler için emek harcar"

Her güzel elbet arar candan seven

Her güzel âşık için av, bil ki sen

Kim ki sevmiştir, sevilmiş bil onu

Çünkü ma'şuktur her âşık sonu

Her susuz insan arar âlemde su

Bir susuz insan aramış, hemde su

Mevlana

Kitap Medyatik Olmalı mı?

Günümüzde medyanın etkin tanıtım gücü göz ardı edilemez. Tabi konu ve kişileri bir anda popüler hale getirme fonksiyonu da. Eğer, "Medyatik" kelimesini

bu popülerlikten yola çıkarak ele alıyor isek; "Medyatik Olmamalıdır" demek durumundayım. Zira bu durum kişinin kitap seçme özgürlüğünü kısıtlıyor. İhtiyacı olan bilgiye ulaşabileceği kitabı okumasını engelliyor. Okur; okuyacağı kitabı araştırmıyor. Onun yerine, gazeteler, dergiler ve televizyon kanalları tarafından popüleleştirilen kitapları alıp okuyor. Böylece medyanın şişirdiği, popüler hale getirdiği pek çok kitap baskı üstüne baskı yapıyor. Okur; "bu kitap benim ihtiyaçlarıma cevap verir mi?" diye düşünmek yerine, "herkes bu kişiyi konuşuyor veya bu kitabı okuyor, bende okuyayım" mantığıyla, kitap satın alıyor. Bu durum da doğru bilgiye uzanmayı engellemektedir.

Ancak; "Medyatik" kelimesini medyanın konu edindiği konuların daha derinlemesine inceleyen konuları içeren kitaplar veya gazeteci yazarların yayınladığı kitaplar olarak algılar, medyanın kitaplara değer vermesi bağlamında ele alırsak o zaman da cevabım "EVET" olur.

Gazeteler kitlesel tüketim sürecine kitaplar sayesinde ulaştı. 19. yy. başında gazeteler, rotatif baskı tekniğine kavuşup ve ulaşımda da elde edilen gelişmeler sonucunda, kitlesel dağıtım sürecine girdi. Okuyucuyu sürekli bir yapıya oturtmak için de tefrika halinde dizi romanlar yayınlamaya başladı. Tefrika romanlarının ünlü ismi SUE ve BALZAC'tır. Balzac'ın "Evde Kalmış Kızlar" ve Sue'nın "Parisin esrarı" isimli tefrikaları gazetelerin trajini bir anda üç binlerden 40 binlere çıkarttı.

Bugün özellikle görsel medya, kişilerin önemli bir zamanını almaktadır. ABD'de yapılan bir araştırmada; bir Amerikalı öğrencinin yüksek okulu bitirinceye kadar TV karşısında 17 bin saat, okulda ise; 11 bin saat geçirdiği hesaplanmıştır. Yine aynı araştırmada genel olarak 10 yaşındaki çocukların yarısı, ortalama olarak kitap okumaya 4 dakika TV izlemeye 130 dakika ayırdığı tespit edilmiştir. Bu sonuçlar ülkemiz içinde geçerlidir.

Bu itibarla yazılı ve özellikle de görsel medyanın bu özelliği, kitap okumaya özendirme açısından mutlaka kullanılmalıdır. Kitap okumada dünya fakiri olduğumuz da göz ardı edilmemeli. Bu fakirliğimizi çarpıcı bir şekilde ortaya koyabilmek için konuyu, bir istatistik ile noktalamak istiyorum. Birleşmiş Milletler İnsani Gelişim Raporu'nda, kitap okuma oranlarında Türkiye; Malezya, Libya ve Ermenistan gibi ülkelerin bulunduğu 173 ülke arasında 86. sırada yer almaktadır. Kitap okuyan oranı Japonya'da yüzde 62, Almanya'da yüzde 48, Malezya'da yüzde 35 iken, ülkemizde bu oran yüzde 4'tür. Bugün kişi başına düşen kitap sayısı; Japonya'da 25, İngiltere'de 12, ABD'de 8 ve Fransa'da 7 iken ülkemizde ne yazık ki 12 bin kişiye bir kitap düşmektedir. Bu gerçekten ülkemiz için acı ve mutlaka değişmesi gereken bir tablodur.

ΑΧΙΛΛΕΥΣ

(ΑΪΙΛ)

μοζαϊκή

Hasan KARABUÇUT / Şanlıurfa Müzesi Müdürü.

Doç.Dr. Mehmet ÖNAL / Harran Üniversitesi, Fen-Ede Fak. Arkeoloji Böl. Bşk.

Nedim DERVİŞOĞLU / Şanlıurfa Müzesi Arkeologu

Akhilleus (Aşil) tasvirli mozaik, Şanlıurfa İl merkezinde Haleplibahçe mevkiinde yer alan Amazonlar Villası'nın koridorunun taban mozaığıdır. İki yanı siyah çizgili yumurta dizili kuşakla çevrelenen 34.46x6.80m. ebadında dikdörtgen ana panoda, Akhilleus'un bebekliğinden Truva (Troia) savaşına gitmesine kadar geçen zaman içerisinde sahneler tasvir edilmiştir. Bunlar:

- Bebek Akhilleus ve dadı
- Anne Thetis bebek Akhilleus'u Styks ırmağına daldırıyor.
- Anne Thetis ve genç Akhilleus
- Moiralar
- Kheiron, Akhilleus'a avlanmayı öğretiyor
- Kheiron, Akhilleus'u eğitiyor
- Üzgün Thetis
- Bordür

Akhilleus, mitolojiye göre Peleus'la Thetis'in oğludur. Truva savaşının baş kahramanıdır(1). Haleplibahçe, Amazonlar Villası'nın koridorundaki bu mozaikteki tasvirlerde Akhilleus henüz Truva savaş alanına ulaşmamıştır. Panonun sonlarında,

Üzgün Thetis tasvirli sahnenin alt kısmında, Truva savaşının Akhalı kahramanı Odessus'un adının yazılı olması, anılan panodaki Akhilleus'un hayatından kesitlerin Odessus tarafından Akhilleus'un Truva savaşına götürülüşüyle sınırlandırıldığını göstermektedir.

Panonun doğu kısmı tamamen, mevcut figürlü mozaiklerin ise büyük kısmı tahrip olmuştur. Mozaikteki figürlerin yönü, avludan gelene doğru doğuya dönüktür.

Fotoğraf1. Akhilleus tasvirli mozaikğin genel görünümü; Amazon Villası

a. Bebek Akhilleus ve Dadı:

Dadı, bebek Akhilleus'u kucağında tutarak $\frac{3}{4}$ sola dönük oturur (Fotoğraf 2). Yüzünün sol yarısı ve gövdesinin alt kısmı tahrip olmuştur. Bebek Akhilleus'un ise sadece yüzünün üst kısmı korunmuştur. Dadı başörtülü olup, pembe himation giyimlidir. Boynuna doladığı yeşil şalında Akhilleus sarıdır. Üstte dadı anlamında Grekçe harflerle “ΤΡΟΦ . .(OC)” yazılıdır. Sağ üste, tahrip olan ağaçtan geriye kalan dal parçasının tasviri görülmektedir. Tahrip olan bir ağaçtan arta kalan dal betimi bu sahnenin kırda açık havada geçtiğini göstermektedir.

Fotoğraf 2. Dadı ve bebek Akhilleus

b. Thetis ve Bebek Akhilleus

İri bir ağacın altında Styks ırmağının kıyısında annesi Thetis bebek Akhilleus'u ayağından tutarak Styks ırmağına daldırmaktadır (Fotoğraf 3). Mitolojiye göre, Thetis oğlunun ölümsüz olması için her sabah tan yeri ağarırken, onu Styks ırmağının suyuna bu şekilde daldırmaktaydı. Bu mozaikte, bu öykü betimlenmiştir. $\frac{3}{4}$ sola dönük yere diz çökmüş olan Thetis, gri himation giysilidir. Himationun kenarı kahverengi geniş bantlıdır. Bu geniş bant göksünün üzerini ve omuzlarını da örtmekte olup, sanki şal görünümündedir. Thetis sağ eliyle ayak bileğinden tutarak Styks ırmağına batıracağı bebek Akhilleus, gövdesinin yarısına kadar suyun içinde görülmektedir. Su koyu yeşil ve mavi renkte dalgayı andıran kalın kuşaklar biçiminde belirtilmiştir. Thetis'in bilekleri altın bilezikli, başı da altın diademlidir. Gür saçları alın üstünde ikiye ayrılıp, yüzü çevreleyerek ense üstüne düşer. Sola $\frac{3}{4}$ dönük olan uzun oval yüzü, kalın hilal kaşlı, iri göz bebekli, uzun ince burunlu ve dolgun küçük dudaklıdır. Kulakları altın halkalı beyaz tek taşlı küpeli.

Solda genç nehir tanrıçası yer alır. Gövdesi sola, başı sağa dönük olup, Thetis'in hareketini

Fotoğraf 3. Thetis bebek Akhilleus'u Styks ırmağına daldırıyor

seyretmektedir. Gövdesinin büyük kısmı tahrip olmuştur. Başına saz dalları, kulaklarına sallamalı tek taşlı küpeler takılıdır. Çıplak gövdesinde her iki göğsü belirgindir. Göğüslerinin memesinden yeşil çizgi uzanmaktadır. Bu çizgiler, göksünden akan ve Styks ırmağına karışan suyu simgeliyor olmalıdır.

Bu sahnenin sağında, iki ağaç arasında ve çalıkların yanında yer alan ve ayakta duran figür betimi büyük oranda tahrip olmuş olup, sadece, başı ve sol ayağı kısmen korunmuştur.

c. Thetis ve Genç Akhilleus

Meyve ağacının solunda Thetis ve hizmetçisi, sağında ise Akhilleus ayakta bakımsız olarak betimlenmiştir (Fotoğraf 4). Akhilleus'un gövdesinin alt kısmı ve başı $\frac{3}{4}$ sola, gövdesinin üst kısmı $\frac{3}{4}$ sağa dönüktür. Yukarı kaldırdığı sağ elinde parmakları açık olup, sanki annesi Thetis'e “Elveda” demektedir. Akhilleus leopar postu ve pelerin giysilidir. Post, sağ omzundan dolanıp, sağ koltuk altından geçerek vücudunu sarmaktadır. Döşünün sağ kısmı ve sağ kolu çıplaktır. Sol omzundan tutturulan kırmızı pelerini ise aşağı sarmaktadır. Küt kesilmiş kıvrıkcık saçları yüzünü çevreler. Oval zarif yüzlü, kısa alınlı, kalın kaşlı, iri

Fotoğraf 4. Thetis ve genç Akhilleus

gözlü, uzun burunlu ve dolgun çenelidir. Küçük dudakları, sanki annesi Thetis ile konuşuyormuş gibi hafif açıktır. Başu boynundan hafif sola, annesine doğru eğiktir.

Akhilleus ile bakışımı Thetis, 3/4 sağa dönük olarak ayakta durur. Kenarları kahverengi geniş bantlı himation giysilidir. Vücudunu iyice sarmış olan himation içinde sağ eli kucağında, sol eli ise çenesine dayalıdır. Bu düşünceli duruş antik dönemde Pudicitia tipi olarak adlandırılır. Himationun uzantısı başını örter. Yüzünü çeviren hilal biçimindeki saç tomarının üstünde altın diadem, kulaklarında tek taşlı altın küpeler takılıdır. Gözleri oğlu Akhilleus'a odaklanmıştır. Oval yüzü, kısa alınlı, hilal kaşlı, uzun güçlü burunlu, küçük dudaklı ve küçük çenelidir. Çenesinin altında gıdısı belirgindir. Çenesine dayadığı eli kısmen tahrip olmuştur. Başının üstünde Grekçe harflerle adı yazılıdır : QETIC. Thetis'in üzgün olması, oğlunun kötü kaderini bilmesinden kaynaklanır. Çünkü oğlu Akhilleus, Truva savaşında ölecektir. Anne ile oğlunun resmedildiği ve anne Thetis'in oldukça üzgün olduğu bir diğer tasvir ise, M.S.3. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen Amisos'daki mozaikte (2) görülmektedir.

Thetis'in sağında hizmetçi, 3/4 sağa dönük olarak ayakta durur. Yeşil giysilidir. Sağ eliyle, Thetis'in sağ kolunun dirseğini desteklemektedir. Alında düz, ensede küt kesilmiş sarı saçı peruğu andırır. Boynunda altın gerdanlık takılıdır. Yüzünün sağ kısmı tahrip olmuştur.

d. Kader Tanrıçaları Moiralar

Mozaikte iki Moira betimlenmiştir. Mitolojiye göre, Moiralar, her insanın ömür ipliğini bükür dururlar, günün birinde ipi kestikleri an insan ölmektedir (3) (Fotoğraf 5). Sağda bir Moira (Klotho) kirmenle yün bükmektedir. Gövdesinin alt kısmı tamamen, yüzü kısmen tahrip olmuştur. Cepheden verilen gövdesi sarı himation giysilidir. Başu 3/4 sola dönük olup, hafifçe büküktür. Omuz hizasına kadar kaldırdığı sağ elinde kirmen tutmaktadır. Kırık ve eksik olan sol elinde ise ip tutuyor olmalıydı. Başu altın diademli, kulakları tektaşlı altın küpelidir. Geri planda, kenger yaprak kabartmalı kompozit sütun başlıklı sütunlarının olduğu bir saray tasvir edilmiştir. Diğer Moira (Atropos) ise solda betimlenmiştir. Üst tablayı taşıyan, kompozit sütun başlıklı sütunun yanında, başu profilden sağa dönüktür. Omuzdan itibaren gövdesinin alt kısmı tahrip olmuş olup, eksiktir. Omuzlarında kahverengi giysisi görülmektedir. Baş hizasına kadar kaldırdığı sağ elinde kirmen tutmaktadır. Toplanmış saçında sarı bant takılı,

Fotoğraf 5. Moiralar

kulağı tek taşlı altın küpelidir. Uzun yüzü, şişkin alınlı, kalın kaşlı, iri gözlü, uzun düz burunlu, küçük dudaklı ve dolgun çenelidir. Geniş yanağında çıkık elmacık kemiği belirgindir.

e.Kheiron, Akhilleus'a Avlanmayı Öğretiyor

Akhilleus ve Kheiron aslanı avlarken betimlenmiştir (Fotoğraf 6-7). Mitolojiye göre babası Peleus, Akhilleus'u at adam Kheiron'a emanet eder. Kheiron ona, avlanmayı, savaşmayı öğreterek, müzik, ahlak ve hekimlik dersleri de verir (4). Kayalık ve ağaçlı arazide geçen bu sahnede, Kheiron Akhilleus'a avlanmasını öğretmektedir. Meyve ağacının sağında, çıplak Akhilleus sağa dönük yürümekte, sol omzunda kenarı yeşil bantlı kahverengi ve turuncu pelerini dalgalanmaktadır. Sol elinde yüzünü koruma halinde tuttuğu kalkanı, sağ elinde yere paralel uzattığı mızrağı tutmaktadır. Karşısındaki aslanı (tahrip olan aslanın sadece sol ayağının betimi günümüze kalmıştır) karşı savunma durumuna geçmiştir. Yüzü, sağ omzu ve sağ ayağı tahrip olmuştur. Başının üstünde Grekçe harflerle adı yazılıdır:AXIAAEYX.

Akhilleus'un solunda, kayalıklı ve çiçekli arazide at adam Kheiron koşarken betimlenmiştir; ön ayakları yukarı kalkık haldedir. Arka ayakları ve kuyruğu tahrip olmuş olup, eksiktir. At biçiminde

Fotoğraf 6. At adam Kheiron Akhilleus'a avlanmayı öğretiyor

Fotoğraf 7. At adam bilge Kheiron

olan gövdesinin arka kısmı profilden, insan biçiminde olan ön kısmı ise $\frac{3}{4}$ sağa dönük betimlenmiştir. Baş $\frac{3}{4}$ gerisindeki Akhilleus'a doğru dönüktür. Baş üstünde yaprak çelengi yer alır. Alın üstünde ikiye ayrılan saçları kulak üzerinden ense üzerine doğru uzanır. Bıyıklı ve uzun sakallıdır. Yüzünde bir filozofun portresindeki derin yüz ifadesi görülür. Uzun yüzü, geniş ve kısa alınlı, kalın düz kaşlı, tek noktaya yoğunlaşan iri gözlü, geniş kanatlı uzun burunlu ve geniş yanaklıdır. Vücut kasları ve hatları ayrıntılı olarak belirtilmiştir. Leopar postunun dalgalandığı sol omzunda iki eliyle topuz tutmaktadır. Başının üstünde Grekçe harflerle adı yazılıdır: XIPW(ω)N Hemen önündeki meyve ağacının sağında vahşi bir hayvanın (aslan) sol ayağı kısmen korunmuş haldedir. Anılan vahşi hayvan, bu sahnede Kheiron'un Akhilleus'a avlanmayı öğrettiğini kanıtlamaktadır.

f. Kheiron, Akhilleus'u eğitiyor.

Kheiron ve Akhilleus, ağacın her iki tarafında ayakta bakımsız olarak tasvir edilmiştir. Sanki Kheiron Akhilleus'a bir şeyler anlatır gibidir. Akhilleus ağacın solunda çıplak gövdesi $\frac{3}{4}$ sağa dönüktür. Omzunda tutturulan sarı kenar bantlı yeşil pelerini sırtından geriye doğru dalgalanır. Baş tamamen, gövdesi ise büyük oranda tahrip olmuş olup, eksiktir. Üste adının sadece iki harfi korunmuştur: ΛΕ

Akhilleus'un karşısında ağacın sağında at adam bilge Kheiron yer alır. Gövdesi $\frac{3}{4}$ sola dönüktür. Sağ elinde, yere dik olarak koyduğu topuzun ucundan tutar. Vücudu çıplak olup, sırtından geriye doğru, leopar postu dalgalanır. Başında, enseye uzanan uzun saçlarının üstünde defne çelengi taşır. Bıyıklı ve uzun sakallıdır. Yüzünün sol kısmı ile gövdesinin alt yarısı tahrip olmuş olup, eksiktir. Başının üstünde adı yazılıdır:

g. Üzgün Thetis

XIPW(ω)N

Thetis, sağında bir kadın, solunda hizmetçisiyle birlikte ayakta tasvir edilmiştir (Fotoğraf 8). Sahne, iki ağaç arasında, çalılık ve kayalıklı yerde geçmektedir. Thetis'in gövdesi $\frac{3}{4}$ sola dönüktür. Sarı kenar bantlı kahverengi khiton üstüne, sarı kenar bantlı yeşil himation giymiştir. Karn üstünde tuttuğu sol bileği çift altın bileziktir. Saçı küt kesilmiş olup, başı altın diademlidir. Sağ omuzu ve yüzünün alt kısmı tahrip olmuştur. Sağda hizmetçisi iki eliyle, Thetis'in başı üstünde, sarı değneğe takılı kırmızı konik güneşlik (şemsiye) tutmaktadır. Üste Grekçe harflerle Thetis'in adı yazılıdır:ΘETIC. Hizmetçinin gövdesi cepheden baş $\frac{3}{4}$ sola dönüktür. Küt kesilmiş saçı peruğu andırır. Baş hafifçe sola büküktür. Oval yüzünde, ince kaşlar burun çizgisiyle birleşir. İri göz bebekleri Thetis'e bakmaktadır. Gölgele ince uzun burunlu, küçük dudaklı, dolgun çenelidir. Yanaklarında orantısızlık nedeniyle, yüzü yamuktur. Gövdesinin karnından diz üstüne kadar olan kısmı tahripli olup, eksiktir. Sağda geniş gövdeli bir ağaç yer almaktadır.

Thetis'in sağında ayakta duran kadının ise sadece pembe giysisi ve başındaki altın diademi kısmen korunmuştur.

Sahnenin solunda tahrip olmuş olan bir ağaç ile, büyük oranda tahripli sadece sol ön ayağı ve leopar

Fotoğraf 8. Üzgün Thetis

postu kısmen korunmuş olan at adam bilge Kheiron betimi mevcuttur. Üste Grekçe harflerle adı yazılıdır: .IPON. Kheiron'un solunda muhtemelen Akhilleus da olmalıydı. Ama, bu kısım tamamen tahrip olmuştur.

Bu sahnenin alt kısmında, Truva (Troia) savaşının Akhalı kahramanı Odessus'un adı Grekçe harflerle yazılıdır. Bu nedenle, panonun tahrip olan bu kısmında da Akhilleus'un, Odessus tarafından Truva savaşına götürülüşü sahnesi olmalıydı. Bu konunun betimlendiği "Akhilleus Skyros"'da mozaïği (M.S.3. yüzyılın ilk yarısı) Zeugma'da Poseidon evinde (5) bulunmuştur.

h. Bordür

Ana panoyu çevreleyen yumurta dizili kuşak tasvirinin dışında 0.51m. ebadında bir bordür yer alır. Bu kuşağı çevrelediği düşünülen anılan bordürün doğusu tamamen, güney ve kuzeyi kısmen tahrip olmuş olup, batısının büyük kısmı ise korunmuştur. Güney batı köşesinin yakınında, çalı tasvirleri arasında profilden sağa dönük koşan pembe at betimlenmiştir. Tam köşede tasvir edilen bina büyük oranda tahrip olmuştur. Kuzeye dönen bordürde ise köşe yakınında sırt sırta yayılan gri ve pembe boğalar tasvir edilmiştir. İki boğanın arası tahrip olmuştur. Devamında kaya, ağaç tasvirinden sonra, kayalara oturmuş saz çalan sakallı bir erkek betimlenmiştir. Dikey çizgili kısa gri tuniğinin bacak üstleri dairevi ve kare rozetlidir. Başının üstünde Grekçe harflerle adı yazılıdır: . Bu erkek $\frac{3}{4}$ sola dönük oturmakta olup, başı sağa doğru karşısındaki ata dönüktür. Sarı renkli olan bu atın yüzünde sanki saz çalan adamı dinler gibi keyifli bir ifade vardır.

Bu atın devamında bodur bir ağaç ile sadece arka ayakları korunmuş olan kahverengi bir at tasvir edilmiştir. Bu kısımda bordür kısmen tahrip olmuş olup, devamında bodur bir ağacın her iki tarafından iki koyun tasvir edilmiştir. Bu koyunlardan soldaki ağacın dalını yerken, diğeri ise koşar haldedir. Daha sonra pano, koyun, ağaç ve at arasında bir yapı betimlenmiştir. Ön planda dikdörtgen planlı, üçgen alınlıklı, kiremit kaplı kırma çatılı bir yapı ve köşesinde, konik çatısı kiremit kaplı dairevi planlı bir ek yapı yer alır. Dikdörtgen yapının iri bir kapısı ve mazgallı dikdörtgen şeklinde iki penceresi yer almaktadır. Alınlığında dairevi bir çelenk tasviri görülür. Kulenin de iki penceresi bulunmaktadır. Çiftlik evi olarak adlandırılan bu yapının az benzerini Antiochia'da Constantin Villası'nın taban mozaïğinde küçük dikdörtgen panoda (6) görmekteyiz. Yapının solunda, siyah yeleli, pembe bir at yayılmaktadır. Daha sonra, iki bodur ağaç

Fotoğraf 9. Bordürün görünümü

arasında sarı bir at profilden sola dönük durur. Üst boş alanda yer alan yazı bu atın adı olmalıdır: TABIAC. Daha sonra yayılan gri bir kısırak tasviri gelmektedir. Arka ayakları arasında tay onun sütünü emmektedir. Devamında saz çalan bir figür tasviri vardır (Fotoğraf 11). Bu figür yenedünya ağacına benzeyen iri yapraklı bir ağaç ve bodur bitki arasında kayaların üstüne oturmaktadır. Ayakları $\frac{3}{4}$ sola dönük, gövdesinin üst yarısı ve başı ise sağa dönüktür. Kollarını açıkta bırakan gri tunik giysilidir. Boynundan müzik aletinin gövdesine uzanan bir çift siyah kayış, müzik aletinin boyuna asılması içindir. Sarı renkli, uzun sapı perdeli, yarım oval gövdeli bir müzik aleti çalmaktadır. Gür siyah saçları küt kesilmiştir. İnce uzun oval yüzü üzgün ifadelidir. Dudakları hafif açık olup, sanki türkü söyler gibidir. Devamında bordürün geniş bir kısmı tahrip olmuş olup, eksiktir. Devamı bodur bir bitkinin yanına sağa dönük duran kahverengi bir at tasviri görülür. Atın gövdesinin üst kısmı ve başı tahrip olmuştur. Daha sonra, bodur bitkinin etrafında iki at betimlenmiştir. Soldaki sarı atın başı yukarı kalkık, ağız açık olup, sanki kişner gibidir. Karşısında, bodur ağacın sağındaki gri at ise $\frac{3}{4}$ sola dönük olup, yayılmaktadır. Arka sol ayağı, sanki tayını emziriyormuş gibi yukarı kalkıktır. Devamında, siyah yeleli, pembe bir at profilden sağa dönük koşarken tasvir edilmiştir (Fotoğraf 10). Bu kısımdan itibaren bordürün bir kısmı tahrip olmuş

olup, sağlan kalan kısmında koyun ve boğa tasviri görülmektedir. Koyun profilden sola dönük olup, bodur bir ağacın yapraklarını yemektedir. Devamında bir ağaç ve iri bir kaya önünde gri bir boğa ¾ sağa dönük olarak durmaktadır. Bordür bu figürün devamında da tahrip olmuştur. Kuzey batı köşesi yakınında ise, sağa dönük peş peşe koşan gri ve pembe atların tasviri vardır. Bunların gövdelerinin büyük kısmı tahrip olmuştur.

Salonun kuzeyinde ise, bordür kısmen korunmuştur. Kuzey doğu köşesi yakınında, bir tay betimlenmiştir. Sarı renkteki bu tay, bodur bitkinin önünde profilden sola dönük ayakta durmaktadır. Bu atın devamında gri bir tay yerde yatmaktadır. Gövdesi ¾ verilmiş olup, başı geriye dönüktür. Bu figürden itibaren bordür tamamen tahrip olmuştur.

Akhilleus tasvirli mozaikler hem Roma, hem de Doğu Roma mozaiklerinde görülmektedir. Ama, bilinen mozaikler arasında, Haleplibahçe mozaikleri kadar, Akhilleus'un hayatından bir film şeridi gibi bir çok sahnenin tasvir edildiği bir başka mozaik daha yoktur.

Atlar ve saz çalan figürlerin de tasvir edildiği bu mozaik, Şanlıurfa kentinin 1500 yıl önceki geleneklerinin günümüze ulaştığını göstermesi açısından da önemlidir. Geçmişten gelen bu gelenekler, "at koşusu ve sıra gecelerinde saz çalıp türkü söylenmesi" dir.

DİPNOTLAR

- 1 Erhat 1989:25, 28
- 2 Şahin 2004: 44, Res. 4-15
- 3 Erhat 1989: 226-227
- 4 Erhat 1989: 190
- 5 Önal 2002 = 22-26; Önal 2009: 34-39
- 6 Cimok 2001: 214; Dunbabin 1999: 169.

KAYNAKÇA VE KISALTMALAR

Aydemir-Karabulut-Derrişoğlu 2009 = N.Aydemir, H. Karabulut, N.Derrişoğlu, "2007 Yılı Kazısında Bulunan Haleplibahçe Mozaikleri" AIMC XI. Uluslararası Mozaik Kongresi Bildirileri "Kültürler Arasında Bir Bağlantı Mozaik" (Gaziantep 2009): s.11-18

Cimok 2000 = F.Cimok, a Corpus of Antioch Mosaics (İstanbul 2000)

Dunbabin 1999 = K.M.D.Dunbabin, Mosaics of the Grek and Roman World, (Cambridge 1999)

Erhat 1989 = A.Erhat, Mitoloji Sözlüğü (İstanbul 1989)

Levi 1947 = A.M.P Levi, Antioch Mosaic Pavements, Volume I-II (Princeton 1947)

Önal 2009 = M.Önal, A Corpus of Zeugma Mosaics (İstanbul 2009)

Şahin 2004 = D.Şahin, Amisos Mozaigi (Ankara 2004)

Fotoğraf 11. Saz çalan genç erkek tasviri

Fotoğraf 10. Bordürde tasvir edilen atlardan ikisinin görünümü.

ŞANLIURFA'DA, KEŞFEDİLMEMİŞ

BİR ÖREN YERİ:

“KÜFRI HARABELERİ”

Yrd. Doç. Dr. A. Cihat KÜRKÇÜOĞLU

Harran Üniversitesi

Fen - Edebiyat Fakültesi

Sanat Tarihi Bölümü Öğr. Üyesi

Şanlıurfa'da Harran, Şuaybşehri ve Soğmatar ören yerleri kadar öneme sahip Küfri Harabeleri yeteri kadar tanınmamış bir kültür hazinemiz. Şuayb şehri gibi, kaya mezarlarının ve yerleşim mağaralarının üzerinde çok sayıda yapı kalıntısının bulunduğu bu ören yeri, kendi adıyla anılan merkeze bağlı Küfri (Göldere) Köyü'nde yer alıyor. Üstte yapılar, altta yerleşim mağaraları ve kaya mezarları ile Şuaybşehri'ne kardeş bu ören yerine, Şanlıurfa-Gaziantep karayolunun 27. km.'sinden sola (güneye) sapan Payamlı yolunun 13. kilometresinde ulaşıyor.

Köy evleri, çanak şeklinde bir vadinin doğusundaki tepede yer alan antik kaya mezarları üzerine kurulmuş. Bunun batısındaki tepede ise yine kaya mezarlarının yer aldığı diğer bir nekropol bulunuyor. IV. Yüzyıl Geç Roma dönemine ait olduğunu tahmin ettiğimiz Küfri antik yerleşmesi ise bu iki tepenin arasındaki düzlüğe kurulmuş. Yaklaşık 1500 yıldır kendini gizlemiş bu antik yerleşmeden günümüze mimari kalıntılar, bunların temelleri ve kalıntıların altında kaya mezarları ile yeraltı odaları ulaşılmış durumda.

Köyde ayrıca, içersinde Haltan (Haltıyan) Aşireti reisi Hüseyin Paşa'nın H.1352 (M.1933) tarihli mezarı ve aynı aşirete ait Ali Bey'in XIX. yüzyıl sonlarına ait kümbeti ve Hüseyin Paşa'nın iki yapı halindeki köy odası yer alıyor.

NEKROPOL

Göldere Köy yerleşmesini 500 m. batısında yer alan nekropol alanında üç ayrı türde kaya mezarları dikkati çekmektedir.

Birinci Tür Kaya Mezarları : Bu tür mezarların peşpeşe gelen iki dromosu bulunmakta ve her dromos birer silindir kapı ile örtülmektedir. Mezarın içersinde altı adet arkosolium bulunmaktadır. Bu mezarlardan birinde 1999 yılında Şanlıurfa Müze Müdürlüğüne arkeolojik bir kazı yapılmış ve mezarın planı ortaya çıkarılmıştır.

İkinci Tür Kaya Mezarları: Merdivenlerle inilen üzeri açık bir girişten sonra karşılıklı iki arkosoliumu bulunan bu mezarların arkosoliumundaki lahitler kapaklıdır.

Küfri Nekropolünde Kaya Mezarları

Küfri Nekropolünde Lahit Mezar

Üçüncü Tür Kaya Mezarları: 10 basamaklı bir merdivenle inilen bu mezarlar üçer arkosoliumlu olup silindirik kapı nişleri yoktur.

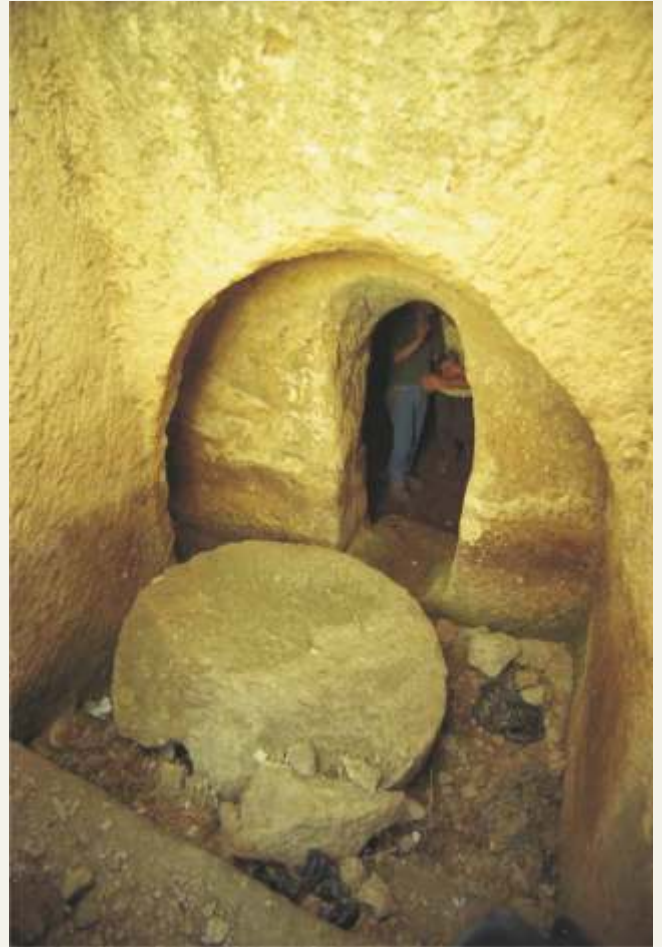
Göldre Köy yerleşmesinin içerisinde ayrıca, Lento taşlarla örtülü dromosu, salonu ve üzeri bindirme taşlarla örülmüş üç arkosoliumlu mezarlar yer almaktadır. Bu mezarlarda büyük taşlar harç kullanılmadan örülmüştür. Bu mezarların büyük bir kısmının üzerine köy evleri inşa edilmiştir.

İSLAMİ DÖNEM MEZARLIK

Göldre (Küfri) Köyü'nün Osmanlı döneminden kalma İslami dönem mezarlığındaki mezarlar düzgün kesme taşlardan kademeli sanduka şeklinde inşa edilmiş olup baş ve ayak şahidelerinde yazılar bulunmaktadır. Erkek mezarlarının baş şahideleri sarık biçimindedir. Mezarlardan biri H.1352 (M.1933) tarihli olup içerisinde Haltan Aşireti reisi Hüseyin Paşa yatmaktadır.

Ali Bey Kümbeti:

İslami mezarlığın ortasında yer almaktadır. XIX. yüzyıl sonlarına ait kare planlı "Baldaken" tarzı bu kümbet, -L- şeklinde dört adet payeye oturan tek kubbe ile örtülüdür. Kubbe ve payeler düzgün kesme taşlardan yapılmıştır. Türbe içerisinde tahrip edilmiş vaziyette iki mezar bulunmaktadır. Kesme taşlardan yapılmış bu mezarların sadece baş şahideleri ayakta. Bu şahidelerden birinin yazıları tamamen silik, diğerinin üzerinde ise sadece "Hazal kabrel merhum Ali" adı okunabilmektedir. Köylüler, bu mezarda yatan Ali Bey'in Haltan Aşireti'nin ileri gelenlerinden biri olduğunu söylemektedir. Yine köylülerin ifade ettiğine göre kümbet içerisinde 7 mezar bulunmaktaydı. Ancak bunlardan 5 adedi kaldırılmış olup iki adedi günümüze ulaşmıştır.

Küfri Nekropolünde Kaya Mezar Girişi

Ali Bey Kümbeti

HÜSEYİN PAŞA'NIN KÖY ODASI

Hüseyin Paşa'nın misafirlerini ağırlamak üzere yaptırdığı köy odası; biri bayan, diğeri erkek misafirlere tahsis edilmiş iki yapı halinde, düzgün kesme taşlardan inşa edilmiştir.

Bayan misafirlere tahsis edilmiş olan yapı, erkeklere tahsis edilen yapının doğusuna, yükseğe inşa edilmiştir. Kuzey güney yönünde uzayan dikdörtgen planlıdır. Beşik tonozlu bir eyvan ve çapraz tonozlu dikdörtgen bir odadan oluşmaktadır. Kuzey kesimdeki eyvan yıkılmış olup yerine briketten bir oda yapılmıştır. Cephesi batıya yönlendirilmiş olan bu yapıdan günümüze ulaşmış olan çapraz tonozlu büyük odanın cephesinde üzerlerinde kabartma taş süslemeler bulunan bir kapı ve üç pencere yer almaktadır.

Erkek misafirlere tahsis edilmiş olan ikinci yapı, antik bir taş ocağı üzerine kurulmuştur. Uzun kenarı doğu-batı yönünde dikdörtgen planlı olarak uzayan bu yapı, iki çapraz tonozla örtülü büyük bir salon halindedir. Cephesi güneye yönlendirilmiş olan bu yapının giriş kapısı üzerinde, yanları palmet motifli oval bir çerçeve içersinde 4 satırlık kitabe bulunmaktadır. Kitabede;

“..... güzel hane

Safa versun giran cane

Huda ilm-ü amel versun

İçindeki oturana

Sene 1306” (M.1888). yazılıdır.

Salonun doğudaki tonozlu bölümünün güney duvarına açılan mihrap, namaz gereksinimi için yapılmıştır. Mihrap üzerindeki H.1309/M.1891-1892 tarihli kitabe, mihrabın odanın esas inşası olan 1888 tarihinden üç yıl sonra yapıldığını göstermektedir. Kitabede;

.....

Muradım dar-ı ukbada cevabım hem veciz olsun

.....mescid.....ile

Salatı hamseye kaim olan adem olsun

Hisab etdim muharremden.....olsun

1309 tarihin (M.1891-1892) içersinde cedit olsun” yazılıdır.

Salonunun batı duvarına açılan bir kapı ile kahve pişirilen ocak bölümüne geçilmektedir.

Küfri Harabelerinde Yeraltı ve Yerüstü Yapı Kalıntıları

Hüseyin Paşa Köy Odası Erkek Misafirler Bölümü

Hüseyin Paşa Köy Odası Bayan Misafirler Bölümü

Hüseyin Paşa Köy Odası Erkekler Bölümü Kitabesi

ŞAIRLERİN SULTANI:

nâbî

Yrd. Doç. Dr. Ekrem BEKTAŞ

Harran Üniversitesi Fen - Edebiyat Fakültesi

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi

Asıl adı Yusuf olan Nâbî, H.1052/M.1642 yılında eski adıyla Ruhâ bugünkü Şanlıurfa'da dünyaya gelmiştir. Şairin kendisi, *Hayrî-nâme* (Kaplan 2008: 183) adlı eserinde "Vatanım şehir-i dil-ârâ-yı Ruhâ (Vatanım, gönül süsleyen şehirlerden Ruhâ'dır) diyerek memleketini açıkça zikreder. Yine *Divân*'daki iki gazelinde şair Urfalı olduğunu açıkça ifade etmektedir.

Nâbî gazeli gibi hoş-âyendeligün var

Ey bâd-ı revân-bahş Ruhâ'dan mı gelürsün
(Bilkân 1997:951)

(Ey cana ferahlık veren rüzgâr! Nâbî'nin gazeli gibi senin de güzel/beğenilen bir gelişin var. Yoksa sen Urfa'dan mı geliyorsun)

Hâkümüz mevlididür Hazret-i İbrâhimün

Nâbiyâ râst makâmında Rûhâvîyüz biz (Bilkan 1997:661)

(Ey Nâbî! Toprağımız Hz. İbrahim'in dünyaya geldiği yerdir. Biz râst makamında Ruhavîyiz (hem makam hem de Urfa kastedilmiştir.)

Nâbî, şairin şiirlerinde kullandığı mahlasıdır. Kendisi iki olumsuz ön ekten oluşan takma adını bir lugazında şöyle kullanır:

Bende yok sabr u sükûn sende vefâdan zerre

İki yokdan ne çıkar fikredelüm bir kerre (Bilkan 1997:1326)

[Ben de sabır ve rahatlık; sende de zerre kadar vefâ yok. Bir kere düşünelim iki yoktan (nâ-bî) ne çıkar.]

Devrin ilim ve irfan bakımından tanınmış bir ailesi olan Gaffâr-zâde ailesine mensup olan Nâbî, çocukluk ve gençlik yıllarını Urfa'da geçirmiş ve tahsilini burada görmüştür. Ancak şairin devrin hangi medreselerinde öğrenim gördüğüne dair kaynaklarda herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Meserret Diriöz (1994: 30-31)'ün verdiği bilgilere göre, Nâbî'nin babasının adı Seyyid Mustafa, dedesinin adı Seyyid Mahmud ve dedesinin babasının adı da Seyyid Muhammed Bakır'dır. Şairin dedesinin dedesi olan Şeyh Ahmed'in de Nakşibendî tarikatine mensup bir şeyh olup isimlerin önündeki seyyid sıfatından hareketle bu ailenin Hz. Muhammed'in soyundan geldiği söylenebilir. Yine Diriöz'ün verdiği bilgilerden Nâbî'nin âlim olan kardeşi Seyyid Ahmed'in dışında iki kardeşi olduğunu, bunlardan birinin adının Hacı Mahmud Ağa, diğerinin ise Hacı Muhammed olduğunu öğreniyoruz. Ayrıca

Tuhfetü'l-Harameyn (Coşkun 2002:)'deki "Hususâ ki semere-i zidivâc-ı ebeveyn yani uhteyn u ahaveyn" ibaresinden iki kız kardeşinin de olduğu bilgisine ulaşıyoruz (Diriöz 1994: 32).

Kaynaklarda verilen bilgilere göre Nâbî, yirmi dört yaşına kadar Urfa'da kalmış, öğrenimini burada tamamlamış ve onüç yaşında da şiir yazmaya başlamıştır. Urfa'nın tarih, kültür ve edebiyat bakımından münbit (verimli) ve kadim bir şehir olması, burada yetişmek isteyen kabiliyetli genç sanat erbabına da önemli imkânlar sunmuştur. Zaten Osmanlı medrese eğitim sisteminde şiir ya da belağat ilmiyle ilgili bedî' (maksadı ifadede yeterli olan söze mana ve ahenk açısından güzellik), beyân (bir maksadın birbirinden farklı usullerle ne şekilde dile getirileceği konusu) ve me'ânî (sözün duruma uygun bir şekilde nasıl ifade edileceğini edileceği) gibi dersler de verildiğinden şiire kabiliyeti olan öğrenciler sağlam bir altyapıyla yetişmişlerdir. Nâbî de Urfa'nın bu verimli edebî muhitlerinden gereği gibi yararlanır ve Klâsik şiirimizin zirve şairlerinin yetiştiği Osmanlı payitahtına gitmeye karar verir.

*Ne durursun azimet eylesene
Kendi kendine himmet eylesene*

*Varsana âsitâne-i şâha
Yüzünü sürsene o dergâha (1)*

mısralarıyla büyük bir iştihak duyduğu İstanbul'a H.1076/M.1665-6 yılında gider. Büyük hayallerle İstanbul'a giden Nâbî, ilk yıllarda umduğunu bulamaz ve ümitsizliğe düşer. Şairin bu ümitsizliğini şu beyitlerde sezmek mümkündür:

*Gurbeti ihtiyâr edip nâ-çâr
Eyledim himmet ile terk-i diyâr*

*Etdim âhir azîmete niyet
Kandesin deyü dergeh-i devlet*

....
*Hâsılı bu ümîd-i hâhiş ile,
Bârgâh-ı Hudâ'ya nâliş ile*

*Ettim ârâmgâh-i Sultâna
Tahtgâh-ı hidv-i devrâna (Diriöz 1994: 35)*

Anadolu'nun ücra bir köşesinden Osmanlı başkentine gidip çevre, dost, iş ve güç edinmenin o günün şartlarında ne kadar müşkil olduğunu bugünden anlamak zor olmasa gerektir. Yukarıdaki beyitlerin geçtiği mesneviden de anlaşıldığı üzere, Nâbî her kapıya başvuruyor, fakat bir türlü kendisine yardımcı olacak bir dost, bir hâmî bulamıyordu.

*Hâl-i zârım katı perîşândır
Üstüme ceys-i gam şîtabândır*

*Bî-kesim âcizim perîşânım
Hedef-i tîr-i devrânım*

*Pençe-i fakrda garibânım
Hâr-i iflâs elinde dâmânım*

diyen Nâbî'nin hayli bunaldığını, sıkıntı çektiğini rahatlıkla anlıyoruz. İşte bu sıkıntılar içinde kıvranan şair, Musahip Mustafa Paşa (ö. 1687)'dan yardım ister, mesnevi nazım şekliyle kaleme aldığı ve perişan halini bildiren kasidesini sunar. Kasidenin medhiye bölümünde Mustafa Paşa'yı öven Nâbî, sonunda kendisine yardım elini uzatacak ve onu himaye edecek birini bulur. Kaside, Paşayı da etkilemiş olacak ki çok kısa bir süre sonra Mustafa Paşa, Nâbî'yi kendi divân kâtipliği görevine getirecektir. Bu görevden sonra şair Nâbî'nin gerek sosyal, gerekse sanat hayatında çok ciddi değişiklikler olur. Her şeyden evvel şairin İstanbul'da çektiği sıkıntılar son bulur ve geçimini temin edeceği resmî bir görevi olur. *Nâbî Divânı*'nda Mustafa Paşa'ya sunulmuş kasidelerde anlatıldığı üzere şairin eski sıkıntılarından eser kalmaz. Bundan sonra şairin bahtı açılır, artık paşaların, devlet adamlarının hatta devrin padişahı olan IV. Mehmed (1648-87)'in şiir sohbetlerine, özellikle de Edirne'deki av törenlerine katılan biri olur. Yazdığı şiirlerle de her geçen gün nâmı yayılan Nâbî, H.1083/M.1672 yılında görevli olarak IV. Mehmed'le birlikte Lehistan seferine katılır. Padişahın bu seferini anlatan *Fetih-nâme-i Kamanıçe* adlı eserini böylece kaleme almış olur. Altı ay süren ve zaferle sonuçlanan bu seferin sonunda şair iki tarih düşürür. Bu tarihlerden biri de Kamanıçe Kalesi'nin kapısına yazdırılır.

Yine Nâbî, Sultan IV. Mehmed'in iki oğlunun Edirne'de H.1086/M.1675 yılında yapılan ve onbeş gün devam eden sünnet törenlerine katılarak *Sur-nâme* (Levend 1944:) adlı eserini kaleme alır. Padişaha takdim ettiği şiirlerden dolayı da birçok iltifata mazhar olan şair, en güzel, en rahat günlerini yaşar. Bu rahat ve huzurlu günlerin eseri olarak şair, Hacca gitmek arzusunu hem Musahip Mustafa Paşa'ya hem de IV. Mehmed'e bildirir. Padişah ve Paşa'nın yardımıyla ve kendi tanıdıklarının da içinde bulunduğu bir grupta birlikte H.1089/M.1678 yılında Hacca gitmek üzere Üsküdar'dan yola koyulurlar. Üsküdar'dan başlayan yolculuğun güzergâhı şöyledir: İznik, Eskişehir, Akşehir, Konya, Ereğli, Adana, Antakya Halep, Urfa, Hama, Humus, Şam, Kenan, Kudüs, Kahire, Meyden, Bedir, Mekke ve Medine (Kalkışım 2009: 2-3).

Nâbî, üç yıl sonra bu uzun ve yorucu hac seyahatinin izlenimlerini, *Tuhfetü'l-Harameyn* (Çoşkun 2002:) adlı gayet süslü bir nesirle yazılmış eserinde dile getirir. Yazdığı bu eserini de IV. Mehmed'e takdim eden Nâbî, padişahın samur bir kürk hediye alır. Nâbî'nin hac seyahatiyle ilgili halk arasında anlatılan bir rivayeti de anlatmadan geçemeyeceğiz:

Nâbî, Hz. Peygamberin kabrini ziyaret etmeden önce Medine-i münevvereye yakın bir yerde, hac kafilesi konaklama esnasında iken, ayaklarını gelişi güzel uzatıp uyuyan bir kişiyi, -kafile komutanı olduğu söylenir- bu şekilde uzanmak Hz. Peygambere saygısızlık olur düşüncesiyle o şahsı uyandırmak için bu na'tı irticalen söyler. Bu na't-i şerif öyle bir aşk ile söylenmiştir ki aynı gece o beldede bulunan camilerden birinin müezzine rüyada, sabah ezanından sonra bu na'tın salâ olarak okunması Hz. Peygamber tarafından emredilir. Müezzin rüyada kendisine okunması söylenen na'tı, ezandan sonra okur. Kendi söylediği na'tın salâ olarak okunduğunu duyan Nâbî, gidip minarenin dibinde müezzini bekler ve müezzine okuduğu şiiri nereden öğrendiğini sorar. Müezzin rüyada gördüklerini anlatmak istemeyince, Nâbî gazelin tamamını okuyarak kendisine ait olduğunu söyler. Müezzin de rüyada gördüklerini anlatır ve Nâbî'ye hürmet eder." [Akgül 1996: 151] Tamamı beş beyit olan gazel şöyledir:

*Sakın terk-i edebden kûy-ı mahbûb-ı Hudâ' dur bu
Nazargâh-ı İlâhîdür makâm-ı Mustafâ' dur bu*

[Edebi terk etmekten sakın! Burası Allah'ın sevgilisinin yeridir. Allah'ın özel olarak tecelli ettiği Hz. Muhammed'in makamıdır.]

*Felek mâh-ı nev bâbü's-selâmun cilvegâhudur
Bunun kandîlidür hûr matla'-i nûr u ziyâdur bu*

[Felekteki yeni ay, babüselâm olarak isimlendirilen yerin cilvesidir, görüldüğü yerdir. Bunun kandili de güneştir. Çünkü burası nurun ve ışığın doğduğu yerdir.]

*Habîb-i kibriyânun hâbgâhudur faziletde
Tefevvuk-kerde-i 'arş-ı cenâb-ı kibriyâdur bu*

[Burası Cenab-ı Allah'ın sevgilisinin uyuduğu ve fazilette arştan bile üstün kıldığı yerdir.]

*Bu hâkûn pertevinden oldı deycûr-ı 'adem zâ'il
Amâdan açdı mevcûdât çeşmi tûtîyâdur bu*

[Yokluk karanlığı, bu mübarek toprağının ışığından yok (ortadan kalktı) oldu. Bütün mevcudat yokluktan gözünü açtı, bu göze sürülen sürmedir.]

Mürâ'ât-i edeb şartiyle gir Nâbî bu dergâha

Metâf-ı kudsiyândur bûsegâh-ı enbiyâdur bu [Bilkan 1997:952]

[Ey Nâbî! Edebe uyararak bu dergâha (makama) gir. Burası kutsal (mübârek) varlıkların tavaf ettiği ve peygamberlerin öptüğü yerdir.]

Daha sonra şair, kendi isteğiyle rahat bir hayat geçirmek için memuriyetten ayrılır. Ancak etrafında bulunan insanların kendisine karşı davranışlarının değişmesi üzerine pişmanlık duyar ve Musahip Mustafa Paşa'ya durumu arz ederek tekrar eski görevine döner. (Diriöz 1994: 59). Kaynaklar, Nâbî'nin Musahip Mustafa Paşa'nın öldüğü tarih olan H.1097/M.1685-6 yılına kadar onun yanında çalıştığı, bu tarihten sonra şairin, Halep'e göç ettiğini ifade ederler. Ancak Nâbî'nin Halep'e gidiş tarihi ve sebebi hususunda kesin bilgiler yoktur. Diriöz (1994: 66), şairin şiirlerinden hareketle Nâbî'nin Paşanın ölümünden hemen sonra Halep'e gitmediğini, ondan sonra da IV. Mehmed'in kendisini himayeye devam ettiğini ve Hâceî-i Divân-ı Hümâyun'dan sayılan Darb-hâne Nezâreti'ne getirdiğini kayd eder. Bu göreve getirilen şair de padişaha bir teşekkür-nâme yazar.

Sultan IV. Mehmed, H.1099/M.1687 yılında, tahtan indirildikten sonra Nâbî de İstanbul'dan Urfa'ya döner. Fakat burada da rahat edemeyeceğini anlayan şair, Urfa'dan Halep'e göç eder. Diriöz (1994: 69)'ün verdiği bilgilere göre şairin bu göçü H.1100/M.1688-9 yılında gerçekleşir. Bu tarihe delil olarak da Nâbî'nin Halep'te yaptırdığı evi için düşürdüğü H.1101/M.1691 tarihini gösterir. Nâbî'nin hac seyahati sırasında uğrayıp beğendiği Halep, İstanbul'dan sonra şair için önemli ve verimli bir mekân olacaktır. Nâbî "Haleb" redifli gazelinde şehri şöyle medheder:

Şarâba şerm verür âb-ı cân-fezâ-yı Haleb

Şemîm-i Cenneti mahcûb eder hevâ-yı Haleb

[Haleb'in cana ferahlık veren suyu, şarabı utandırır, havası da cennetin güzel kokularını mahcup eder.]

Behişt kanda görür hüsnünün temâşasın

Tururken âyîne-i âb-ı dil-güşâ-yı Haleb (Bilkan 1997: 467-8)

[Haleb'in gönül açan parlak ayinesi dururken, cennet senin güzeliğini nerde görsün/seyretsin]

Nâbî Halep'e yerleştikten sonra özellikle Râmî Paşa'nın sadrazamlığı döneminde bir ara Şam Defterdârlığı görevine getirilir. Bu görevin ne kadar sürdüğü hakkında bir bilgiye sahip değiliz. Nâbî Halep'te kaldığı süre zarfında İstanbul'da tanıştığı dostlarıyla mektuplaşır ve devlet yönetiminde meydana gelen değişikliklerden de haberdar olur.

Şair, Halep'te iken H.1106/M.1694-5 yılında erkek çocuğu Ebu'l-Hayr Muhammed dünyaya gelir. *Hayrî-nâme* adlı eserinde

Pertev-i nûr-ı hayâtum sensin

Mahz-ı hayr ü berekâtum sensin

[Hayatımın nurunun ışığı sensin. Hakiki hayır ve bereketimin kaynağı sensin.]

Seni virdi bana iy feyz-me'âb

Mevsim-i sinn-i kiberde Vehhâb

[Ey feyiz kaynağı! Çok bağışlayan Allah, seni büyüklük yaşının mevsiminde bana verdi.]

Toğıcak 'âleme hüsnün mâhı

Güzerân olmuş idüim pencâhı (Kaplan 2008: 178)

[Güzellik ayı (Ebu'l-Hayr) dünyaya gelince, ben elli yaşımı geçmiştim.]

Elli yaşında çocuk sahibi olan Nâbî'nin dört yıl sonra da (H.1110/M.1698-99) ikinci erkek çocuğu olan Mehmed Emin dünyaya gelir. Şairin başka çocuğu olup olmadığını bilemiyoruz. Ancak Nâbî'nin çocukları arasında Ebu'l-Hayr Muhammed'i daha çok sevdiğini kendisine yazdığı *Hayrî-nâme*'den anlamak mümkündür. Şair, çocuk yetiştirilmesine dair görüşlerini oğlu Ebu'l-Hayr'ın şahsında oldukça orijinal tespitlerle bu eserinde anlatır.(2)

Nâbî, Sultan III. Ahmed dönemini de idrak etmiş bir şairdir. Başta padişah olmak üzere birçok devlet büyüğüne kasideler sunar. Bir ara bizzat İstanbul'a giderek III. Ahmed'le görüşür. Ancak Çorlulu Ali Paşa'nın sadrazamlığa gelmesiyle Nâbî'nin huzurlu ve rahat günleri sona erer. Şair aşağıda iki beytini verdiğimiz gazelini muhtemelen bu dönemde yazar:

Bâğ-ı dehrün hem hazânın hem bahârın görmüşüz

Biz neşâtun da gamun da rûzgârın görmüşüz

[Dünya bağının hem baharını hem de sonbaharını görmüşüz. Biz sevincin de gamın da vaktini/rûzgârını görmüşüz.]

Çok da mağrûr olma kim mey-hâne-i ikbâlde

Biz hezârân mest-i mağrûrun humârın görmüşüz (Bilkan 1997: 696)

[Baht, talih meyhanesinde (dünyada) çok da gururlanma. Biz binlerce gurur sarhoşunun sersemliğini/baş ağrısını görmüşüz.]

Nâbî'nin yazdığı kaside ve tarihlerde onun Halep'te de çok iyi bir çevre edindiği öğreniyoruz. Yirmi küsur yıl Halep'te kalan Nâbî, muhtemelen çocuklarının iyi bir eğitim ve istikbali için ömrünün sonlarına doğru H.1122/M.1710 yılında İstanbul'a yerleşir. Sultan III. Ahmed'e kasideler sunan şair,

baş muhasebeci gibi çok önemli bir göreve getirilir. Onun bu göreve getirilmesinde Baltacı Mehmed Paşa'nın katkısı çok olur.

Nâbî'nin İstanbul'a gelişi devrin birçok şairi tarafından da sevinçle karşılanır. Genç şairler onun şiir meclislerine katılarak ve şiirlerine nazire yazarak kendilerini yetiştirirler. İhtiyarlayan ve sağlığı bozulan şair, İstanbul'a yerleştikten iki yıl sonra 3 Rabiü'l-evvel 1124/10 Nisan 1712 tarihinde vefat eder. Ölümünden önce yazıldığı sanılan Farsça bir kıtasındaki “Nâbî be-huzûr âmed/Nâbî huzura geldi/kavuştı” ibaresi ölüm tarihini vermektedir. Nâbî'nin ölümüne birçok şair tarih düşürür. Şairin kabri Üsküdü'daki Karacaahmet Miskinler Mezarlığındadır. Birkaç defa tamir edilen mezar, en son Şanlıurfa Belediyesi tarafından 1986 yılında yeniden düzenlenmiştir.

Nâbî, Klâsik Türk edebiyatının önde gelen şairlerinden biridir. Edebiyatımızda “hikemî tarz” [Mengi 1991] olarak adlandırılan şiir anlayışının en güçlü temsilcisidir. Nâbî hikemî tarz şiirde açtığı çığırta, kendisinden sonra bu tarzla şiir söyleyen şairlerin çoğunu etkilemiştir. [Yorulmaz 1996:].

Klâsik Türk edebiyatının hemen her türünde eser vermiş olan Nâbî'nin manzum ve mensur olmak üzere toplam on eseri vardır.(3)

a) Manzum olanlar:

1- Türkçe Dîvân: Nâbî'nin şairlik gücünü gösteren en önemli eserlerinden biridir. Oldukça hacimli olan *Divân*'da 888 gazel vardır. Şairin *Divân*'nın bir özelliği de her harften sonra bir rübâî'nin yer almasıdır. Yüze yakın yazma nüshası olan *Divân*, en son Prof. Dr. Ali Fuat Bilkan tarafından yayımlanmıştır. (Bilkan 1997:)

2- Farsça Divânçe: *Divân*'da 32 gazel, 20 tahmis ve *Divân*'ın tertip tarihini bildiren 1 tarih vardır.

3- Hayriyye-i Nâbî: Nâbî'nin en fazla tanınan ve üzerinde çokça çalışılan üçüncü manzum eseri ise *Hayriyye* ya da *Hayrî-nâme* adlı ahlâkî ve didaktik mesnevisidir. Yüzün üzerinde nüshası bulunan *Hayriyye* üzerinde en kapsamlı ve en son çalışma Prof. Dr. Mahmut Kaplan tarafından yapılmış ve yayımlanmıştır. (Kaplan 2008:)

4- Tercüme-i Hadis-i Erbâ'in: İranlı şair Abdurrahman Câmî (öl. 1492)'nin aynı adla eserinin tercümesinden ibarettir. 1686-87 yılında tercüme edilen bu eser, 1931 yılında Necip Asım tarafından Milli Tettebular Mecmuası'nda yayımlanmıştır. Daha sonra da Abdulkadir Karahan (1991: 242-244), *Türk Edebiyatında Kırk Hadis* adlı çalışmasında şairin bu eserini incelemiştir.

5- Sur-nâme: IV. Mehmed'in 1675 yılında oğlu II. Mustafa ve III. Ahmed'in sünnetleri için Edirne'de düzenlediği törenleri konu alan Nâbî'nin bu eserinin tam ismi *Vakayi'-i Hitân-ı Şehzâdegân-ı Hazret-i Sultan Muhammed-i Gâzî*'dir. Tamamı 587 beyit olan bu eseri Ağâh Sırr-ı Levend 1944 yılında *Nâbî'nin Sur-nâme'si* adıyla yayımlamıştır.

6- Hayr-âbâd: Nâbî'nin önemli manzum eserlerinden biridir. Eserin konusu, İranlı şair Attâr'ın *Îlâhi-nâme* adlı eserindeki bir hikâyeden alınmıştır. Ancak eser bir tercüme olmayıp gayet akıcı ve sürükleyici bir üslûpla kaleme alınmış bir mesnevidir.

b) Mensur Eserleri

1- Fetih-nâme-i Kamenîçe: IV. Mehmed'in 1671 yılında Lehistan üzerine yaptığı sefere katılan Nâbî'nin, Musahib Mustafa Paşa'nın isteğiyle kaleme aldığı tarihte ilgili bir eserdir. Eser 1281 tarihinde eski harflerle yayımlanmıştır. Ayrıca eser üzerinde bir Yüksek lisans çalışması yapılmıştır.

2- Tuhfetü'l-Haremeyn: Şairin mensur eserleri arasında en meşhur ve üzerinde en fazla çalışma yapılan diğer bir eseri *Tuhfetü'l-Haremeyn*'dir. Nâbî'nin 1678 yılında hacca gidip döndükten üç yıl sonra (1683'te) kaleme aldığı *Tuhfetü'l-Haremeyn*'i seyahat-nâme niteliğinde bir eserdir. Kendi türü içinde de edebî bir üslupla yazılmış en önemli hac seyahat-nâmelerinden biridir. Eser üzerinde en son çalışma Prof. Dr. Menderes Coşkun tarafından yapılmış olup yayımlanmıştır.

3- Zeyl-i Siyer-i Veysî: Nâbî'nin gayet süslü bir dille kaleme aldığı *Zeyl-i Siyer-i Veysî* adlı eser, ağdalı Divân nesrinin tanınmış isimlerinden Veysî (öl.1628)'nin kaleme aldığı Siyer kitabının Bedir Savaşı'ndan Mekke'nin fethine kadar ki zeylinden ibarettir.

4- Münşe'ât: Nâbî'nin dördüncü ve son mensur eseri ise mektuplarını içeren Münşe'ât'ıdır. Nâbî şahsi hayatı ve devri için önemli olan bu mektuplar üzerinde maalesef bugüne kadar bilimsel bir çalışma yapılmış değildir. Nâbî'nin mektuplaştığı bazı devlet adamları şunlardır: Çorlulu Ali Paşa, Amcazâde Hüseyin Paşa, Baltacı Mehmed Paşa, Süleyman Paşa, Abdülbaki Paşa, Refi'a Efendi, Dürri Efendi, Reisülküttab Acem Ebubekir Efendi, Şehid Ali Paşa, Mekke-i Mükerrreme Şerifi, ayrıca şairin Erzurumlu Moses adlı bir Hristiyana gönderdiği mektup da söz konusu eserin içindedir. (Kaplan 2008: 45)

Sonuç olarak, Nâbî'nin, farklı konu ve türlerde yazdığı eserleri, hem yaşadığı devirde hem de kendisinden sonraki yüzyıllarda ilgiyle takip

edilmiş ve okunmuştur. Nâbî, "Hikemî tarz" olarak adlandırılan ekolün en önemli temsilcisi olarak da Klâsik Türk edebiyatındaki "melikü'ş-şu'arâ" (şairlerin sultanı) unvanını almış bir şairdir.

DİPNOTLAR

(1) Bu yazıda manası anlaşılan beyitler nesre aktarılmamıştır.

(2) 13-15 Kasım 2009 tarihlerinde Şanlıurfa Belediyesi'nin ev sahipliğinde Şanlıurfa'da gerçekleştirilen "Şâir Nâbî Sempozyumu"nda gerek Nâbî gerekse onun eserlerindeki içerikle ilgili birbirinden değerli tebliğler sunuldu. Bu tebliğler yakın bir tarihte basılacaktır.

(3) Nâbî'nin eserleri üzerine bugüne kadar yapılan çalışmalar için bkz. Ekrem Bektaş, "Nâbî Hakkında Bir Bibliyografya Denemesi", Şanlıurfa Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü (13-15 Kasım 2009, Şanlıurfa) tarafından düzenlenen *Şâir Nâbî Sempozyumu*'nda sunulan bildiri.

KAYNAKÇA

Akgül, Sefer, *Nabi'nin İnanç Esasları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Harran

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1996.

Bektaş, Ekrem, "Nâbî'nin "Bu" Redifli Gazeline Urfalı Şairler Tarafından Yapılan Tahmis ve

Yazılan Nazireler", Gazi Türkiyat Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi, Güz 2008,

Sayı 3, Ankara, 2009, s.51-66.

Bilkan, Ali Fuat, *Nâbî Divânı*, C. I-II, MEB, İstanbul, 1997.

Bilkan, Ali Fuat, *Nâbî Hayatı-Sanatı Eserleri*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1999.

Coşkun, Menderes, *Manzum ve Mensur Osmanlı Hac Seyahatnameleri ve Nabi'nin Tuhfetü'l-Haremeyn'i*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2002.

Diriöz, Meserret, *Nabi Divanı, Eserlerine Göre Nâbî*, FEY Vakfı, İstanbul, 1994.

Kalkışım, M. Muhsin, *Nabi'nin Tuhfetü'l-Haremeyn'i (Dil incelemesi, transkripsiyonlu*

metin ve indeks), (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1982.

Kaplan, Mahmut, *Hayriyye-i Nâbî (inceleme-metin)*, AKM, Ankara, 2008.

Karahan, Abdülkadir, *Nâbî*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987.

Levend, Ağah Sırrı, *Nabi'nin Surnâmesi, (Vakâyi'-i Hitân-ı Şehzâdegân-ı Hazret-i Sultan*

Muhammed-i Gâzî li-Nabi Efendi), İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1944.

Mengi, Mine, *Divan Şiirinde Hikemi Tarzın Büyük Temsilcisi Nabi*, AKM Yayınları,

Ankara, 1987.

Yorulmaz, Hüseyin, *Divan Edebiyatında Nabi Ekolü (Eski Şiirde Hikemiyat)*, Kitabevi,

İstanbul, 1996.

Ülger, Sibel, *Nabi'nin Hayrabâd'ı (İnceleme-metin)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans

Tezi), Yüzcüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1996.

Fotoğraf: S. Sabri Kürkçüoğlu

TÜRKÜLERDE CEYLAN İMGESİ

*Dağlarında vurulmuş ceylanlardan tanıdım şehri
Acı Nemruttan kalan ateşti içimde
Söndüremedi efsanelere bürünmüş göl ateşimi
Ağıtlar yaktı şehir zilgıtlar yükseldi semaya
Genç kızlar kadim bir sevdaya özenmişti
Züleyha bir çift gözdü yüreğimde kanayan*

Mehmet Kurtoğlu

Mehmet KURTOĞLU
Vakıflar Genel Müdürlüğü
Kültür ve Tescil Dairesi
Yayınlar Müdürü

Sevgiliye benzetilen, hayvanlar içinde güzelliği ve zarifliğiyle ilgi uyandıran ceylanlar, gerek türkü ve şarkılarda gerekse şiirimizde sevgilinin benzetildiği bir imge olarak öne çıkar. Özellikle Divan Şiiri'nin vazgeçilmez teşbihlerinden biri olan ceylanın farklı birçok ismi vardır. Ceren, ahü, gazal, geyik, karaca, maral ceylana verilen isimlerdir. Divan edebiyatında sevgili, bu saydığımız sıfatlarla anılır.

Türkülerimizde ceylan imgesi oldukça fazladır. Türkülerde sevgili, en çok güzel gözlü ceylanlara benzetilir. Ceylanın Farsça'da karşılığı "ahü" dur. Ahü, güzel gözün sıfatı olarak kullanılır.

"Ahü gözlüm tut elimden

Vazgeçmeden emelimden

Aşkın beni temelinden

Yıkmadan gel yıkmadan gel"(1)

Ceylanın gözünün güzelliği birçok şair ve müzisyeni etkilemiş, onların şiir ve türkülerine konu olmuştur. Urfalı müzisyen Doğan Güllüoğlu, bir türküsünde şöyle seslenir:

"Ahü gözlüm bugün yine gamlıyam

Başım daştan daşa vurup ağlıyam"(2)

Ceylan'ın Moğolca'da karşılığı ise "ceren" dir. Türkçe şiir ve türkülerde sıkça kullanılan ceren, daha çok ceylanın seke seke yürüyüşü ve gezmesiyle anlatılır.

*"Salavat getirsin cemalin gören
Bakışın turna'da sekişin ceren"(3)*

*"Dedim akça ceren gölde ne gezer
Al kınalı keklik indi pınara"(4)*

*"Ne kaçarsın benden ceyran kuzusu
Kaçma benden ben yâd avcı değilim"(5)*

*"Top top olmuş akça ceren
Gider gayri bellerine"(6)*

Yine Farsça'da gazal olarak isimlendirilen ceylan ile ilgili bir dize:

*"Kangı dağda bulsam ben o merali
Kangı yerde görsem çeşm-i gazali"(7)*

Ceylanın diğer isimlerinden maral ise türkülerde şöyle geçer:

*"Aman avcı vurma beni
Men bu dağın maralıyam
Maralıyam maralıyam
Avcı vurmuş yaralıyam"(8)*

Türküler içinde en yaygın ve belki de en trajik olanı "Urfa dağlarında gezer bir ceylan" diye başlayan türküdür. Bu türkü, bazı kaynaklarda müzisyen Cemil Cankat, bazı kaynaklarda ise Kel Hamza adına geçmektedir. Anlatıldığına göre Kel Hamza henüz küçük yaşta ölen kızı için yazmıştır. Türkünün içeriğiyle yazılış öyküsü arasında derin farklar vardır. Türkü baştan sona bir ağıt niteliğinde ve ölümden daha çok "kaçış" imgesi üzerine yoğunlaşmıştır. Türkünün öyküsünde hastalanıp ölen küçük kız çocuğu söz konusu iken, sözlerinde av-avcı veya kaçan-kovalayan imgesi ağırlık basmaktadır. Bu da türkünün daha farklı şartlarda yazıldığına göstergesidir...

Bugün koruma altına alınan ceylanlar, geçmişte sürüyle gezerlermiş Urfa dağlarında... Ceylan avı ise oldukça yaygın ve soylu kişilerin zevklerini tatmin için yaptıkları bir spormuş... İngiliz kâşif Cameron'un yazdığına göre ceylan avında tazıların yanında özel yetiştirilmiş şahinleri kullandıklarını görmekteyiz. Özellikle Cameron'un yazdığı ceylan avı oldukça vahşidir. Zira ceylan sürüsü üzerine salınan tazılar bir yandan, uçurulan şahinler öbür taraftan onları kısıtır, şahinler ceylanların gözlerini galayarak kör eder, tazılar onları yakalar... Ceylanın güzelliğiyle talihsizliği baş başa gider. Bu

güzel hayvanlar pek nadir su içmelerine rağmen en çok subaşlarında avlanırlar sanki... Uzun ve atlayarak koşan, kulakları sese karşı aşırı duyarlı olan bu hayvanlar, yine de av olmaktan kurtulamazlar.

"Urfa'nın etrafı dumanlı dağlar" türküsünde oğlunu ceylana benzeten bir annenin acılarına tanık oluruz. Türkünün sözlerinden şehrin olağanüstü bir durum yaşadığını ve etrafının dumanlarla kaplı olduğu anlatılır. Duman tasvirinden hareketle şehrin bir savaşla yüz yüze olduğu vurgulanmak istenir. Zira bu savaş sırasında yürekler yanmakta, gözler ağlamakta, dertlerin büyüklüğü cihanı kuşatmaktadır... Nakarat bölümünde ise ceylana dağlarda gezmemesi tembih edilir, çünkü zalim avcılar anayı yavrudan, yavruyu anneden koparabilir... Son kıtada ise ceylanın yavrusunu kaybedişi anlatılır. Korktuğu başına gelir annenin... Annenin ağıtı türkü olur:

*"Urfa'nın etrafı dumanlı dağlar
Ciğerim yanıyor aney gözlerim ağlar
Benim zalim derdim cihanı yakar*

*Gezme ceylan bu dağlarda seni avlarlar
Anandan babandan yardan ayrı koyarlar*

*Urfa dağlarında gezer bir ceylan
Yavrusunu kaybetmiş ağlıyor yaman
Yârimin derdine bulmadım derman*

*Gezme ceylan bu dağlarda seni avlarlar
Anaydan babaydan yardan ayrı koyarlar*

*Ceylan senin gibi yüreğim yara
Cihanda derdime aney bulmadım çare
Bir yavru kaybettim gözleri kara*

*Gezme ceylan bu dağlarda seni avlarlar
Anaydan babaydan yardan ayrı koyarlar"(9)*

Urfa'nın bir de geyik türkü vardır. Bugün unutulmuş olan bu türküyü Gazimihal derlemiş, kayda geçirmiştir. İlginçtir erkek geyikler birbiriyle kavga eder, yenilen sürüden ayrılmak zorunda kalır. Sürüden ayrılan ise av olur vahşi hayvanlara, avcılara... İki erkek geyiğin kavgasında boynuzu kırılan erkeğin aynı zamanda onuru da kırılmıştır. Çıkamaz meydana, küser gider sürüye...

Türküsünün sözlerinde olduğu gibi ahu gözlü sevgilisine seslenen şair, gam ve kederli başının belalı olduğunu söyler.

Yine avcı-ceylan konusunu işleyen bir başka türkü de ise "gezme ceylan bu dağlarda seni avlarlar" türküsünün devamı niteliğinde vurulan ceylan anlatılır.

"Bak kara gözlü ceylana
Bölenmiş alkızıl kana
Yavrusunu avcı vurmuş
Bak ağlıyor yana yana

Bu dağlara avcı daldı
O güzel ceylanı aldı
Vurma zalım avcı vurma
Yavruları öksüz kaldı
Dağbaşı büürüdü kar
Avcılar ceylanı avlar
Vurma zalım avcı vurma
Arkasında yavrusu var"(10)

Zalim avcı ile kana bulanmış ceylan hikâyesi, avcıya yalvarma şeklinde gelişir. Her kıtanın son iki mısrası "vurma zalim avcı vurma" diye başlar ve ceylanın yavrusu olduğu hatırlatılır. İlk türkü de vurulan yavru ceylan iken, ikinci türküde vurulan anne ceylandır. Böylece anne veya yavru olsun ceylanların kaderi değişmez...

Şiirde insanı yüreğinden yaralayan ahu gözlü sevgililer, türkülerde ölüm imgesiyle ağıtıyor. Ceylan türkülerde daha çok acı ve hüznü simgelerken, şiirde güzelliğin sembolü olarak ön çıkar... Sevgili ceylandır... Ceylan güzeldir, zariftir, seke seke yürüyüşü kadınımsıdır... Hatta bir yerden başka bir yere atlayışı, rakkasenin figürleri gibi sanatsaldır... Sonra gözlerinin iriliği, siyahlığı ve ince bir siyahî çizgiyle çepeçevre çizilmiş görünümüyle sürme çekilmiş gibidir... Bir kadının gözlerine uzun süre baktığınızda âşık olma ihtimali oldukça fazladır... Bu yüzden çekicidir. Ceylanı sevgiliye benzetenler, onda yakınlık hissedenenler, gözlerindeki güzellikten ilham alırlar...

Her kavuşamayan güzel gibi ceylanların da hayatları trajiktir... Güzellerin talihsizliğiyle, ceylanların talihsizli baş başadır... Biri sevdiğini alamaz, diğeri vahşi hayvanlara yem olur... Bu yüzden ceylanlar hep ölümle anıla gelir türkülerde:

"Zalim avcı vurdu beni kırdı kanadımı kolumu
Yavrularıyla bu dağda çevirdiler yolumu
Böyle midir avcılarının serkarı serkarı
Koltuğundan yaralanmış ağlıyor zarı zarı
Bu dağda bir ceylan gezer yavrum diye"

Yine Mugan çölünde sürüler halinde gezen ceylanlar üzerine şiirler yazan Samed Vurgun'un yazdığı mısralar oldukça anlamlıdır. Vurgun, ceylanı çölün süsü olarak görür. Ve şiirinde:

"Yerden ayağını kuş gibi üzüm
Yay kimi daraltıp, ok gibi süzün
Gene esirlenmiş Mugan'a düzün

Baş alıp gidersen hayâna ceyran
Ne güzel yaraşır Mugan'a ceyran

Bir mesel kalmıştır ata-babadan
Uçar da tor alır, kaçar da ceyran
Bir ben men değim ki hüsnüüne hayran
Ne şöhretin yayılır her yana ceyran
Ne güzel yaraşır Mugun'a ceyran

Avcı insafıyla geçme bu düzden
O kara gözünü ayırma bizden
Koyma yara geçe üreğimizden
Koyma öz kanına boyana ceyran
Ne güzel yaraşır Mugan'a ceyran"(11)

Halk şairi Samed Vurgun'un ceylanlar üzerine bir başka şiirinde ise yine avcı ceylan arasındaki acımasız hikâyeye vardır. Ceylanın güzelliğini öne süren şair, ceylanı çölün kızı diye sıfatlandırıp, güzel bakmasını ve böylesine bir güzelliğe sahip ceylanın vurulmamasını anlatır:

"Zalim avcı ne gezersen bu yerde
Ürküdüp kaçırma çöle ceyranı
O çöller kızına bir de yahşi bak
Gıyıp vururlar mı bele ceyranı?"

Burada güller sini, kimoynadıptı
Onu ürkütmüyüp, oynamıyıptı
Amansız terbiye az tutmayıptı
Şovgunla bırakma sele ceyranı

Yalvarıram alma onu nişana
O çöller kızın, boyama mana
Fernamın olsaydı kıymazdım ona
Koyma yaralıya, ele ceyranı
Saleh'i istiyor ceyranı geze
O korkum getmesin, çıkanda düze
Vurgun'dan gidipti ele ceyranı
Tafşirip gidipti ele ceyranı"(12)

Ceylanların tevekküllü hayvanlar olduğu anlatılır. Ceylanlar genellikle subaşlarıyla özdeş görülür. Oysa ceylanların subaşlarına inışı nadirdir. Tevekkülü olduklarından suyu çok aramazlar ama onları subaşlarında görenler, ceylanların suyu çok aradıklarını sanırlar. Bu anlamda anlatılan çok güzel bir mesel vardır: "Mâlik bin Dînâr hazretleri anlatır: Hacca gitmek üzere yola çıktım. Çölde giderken ağzında bir parça ekmek olan bir karga gördüm. Bunda bir iş var, deyip takip ettim. Bir mağara önünde durdu. İçeri girdi. Ben de öyle yaptım. İçeride elleri ayakları bağlı sirt üzerine yatmış birisi vardı. Karga getirdiği ekmekten parça parça gagasıyla onun ağzına veriyordu. Daha sonra uçup gitti. Bir daha da dönmedi. Adama 'bu ne hal?', dedim. O da; 'Hacca gidiyordum. Hırsızlar

yolumuzu kesti ve bütün malımızı aldılar sonra gördüğünüz gibi bağladılar ve bu mağaraya attılar. Beş gün aç susuz bu halde kaldım. Sonra Rabbime dua ettim. Bana bu kargayı gönderdi. Her gün yedirip içiriyordu.’ dedi. Sonra adamcağızın bağlarını çözdüm. Yola koyulduk. Yolda çok susadık. Yanımızda su yoktu. Çölde bir kuyu gördük. Orada ceylanlar vardı. Allah-ü telalaya hamd ettik ve işte bir kuyu bulduk diye sevindik. Yaklaşınca, bu sırada kuyunun suyu dibe çöktü. Ceylanlar da uzaklaştılar. Yanımızda ip ve kova yoktu. Biz; ‘Ya Rabbi! Ceylanlara ihsan ettin. Biz yüz zira’ uzunluğunda ipe ve kovaya muhtacız’ dedik. O zaman bir ses duyuldu; ‘Ey Malik! Ceylanlar bize tevekkül etmiştir. Biz onları sularız. Siz ise ipe ve kovaya tevekkül etmişsiniz. Siz de onunla su içersiniz’ buyruldu.” Ceylanlarla ilgili güzel bir mesel...

Ceylanlar güzelliklerine nazaran, nedense hep gözyaşı ve hüznü çağırıştırır. Bu, “güzelin düşmanı çok olur” deyiminin, ceyslarda tezahürü gibidir. Yaşar Kemal’in “Ala Geyik” adlı bir eseri vardır. Filme alınan bu eser hem Yılmaz Güney hem de Cüneyt Arkın tarafından oynanmıştır... Geyik avına düşkün birinin hikâyesidir. Geyiklerin sesini işittiğinde dayanamaz kahraman dağlara çıkar... Geyik ile kahraman arasında derin bir bağ vardır... Gerdek gecesini bırakıp gidecek kadar güçlü bir çekimi vardır geyik’in... Bir efsanenin filme alınmasıdır...

Hz. İbrahim’i annesi Nemrut’un şerrinden korunmak için hamile kaldığında oğlunu bir mağarada doğurur. Ancak zaman zaman gelip çocuğunu emzirebilir... Diğer zamanlarda ise İbrahim Peygamber’i bir ceylan gelip emzirir.

Ceylan hikâyelerinden biri de efendimiz ile ilgili olarak anlatılmıştır. Rivayete göre bir avcı tarafından yakalanan ve yavruları açlıktan öleceği için peygambere yalvaran ceylan hikâyesi ise şöyledir: “Efendimiz, ceylanın feryadını duydu ve yanına geldi, ‘neden yardım istiyorsun, ne oldu?’ diye sordu. Ceylan, ‘yavrularım çölde aç kaldı, bana yardım et Ahmet, bana kefil ol ki gidip yavrularıma süt verip geleyim.’ Dedi. O yüce varlık, asil eliyle kapıyı açtı. Ceylan aceleyle yavrularına koştu. Kötü avcı geldi ve sordu resule: ‘Ben avlanmaktan hoşlandığım için bu vahşeti yaptım Fakat sen kimsin? Nereden geliyorsun? Adın nedir Âdemoğlu? Ya ceylanı geri getir, ya da cevap ver hemen’ Büyük bir sabırla doğruldu Peygamber: ‘Muhammed Emin’im ben. Bak işte adım budur. Ceylan söz verdi, geri dönecek sana. Ama ben kefilim ona, Dönmezse eğer geri, koyarsın yerine beni. Yavruları ceyslana olanları sorarlar, anne ceylan Peygamberin kendisine kefil olduğunu anlatır. Yavrularla birlikte geri gelip Peygamberin ayaklarına kapanarak öperler. Bunu gören avcı, ceylanı serbest bırakır. Aynı söylencenin daha geç bir tarihe ait çeşitlemesinde ise ceylan Peygambere şöyle seslenir:

*“Kevser senin için akıyor
Benim memelerimde ise süt
Bırak insanlar içsin kevseri
Ben yavrularıma sütü vereceğim”(13)*

Hız. İbrahim'in ceylan tarafından emzirilmesi, Efendimizin ceylana kefil olması, ceylanın sözünde durması, İslam kültüründeki ceylanın özel ve anlamlı bir yere sahip olduğunun göstergesidir.

Doğunun aşk anlayışının en şöhretlisi hikâyesi Leyla ile Mecnun'da ceylan önemli bir semboldür. Av ile avcı ilişkisi ceylan üzerinden âşık ile maşuk anlamı yüklenerek verilir... Ceylan ile ilgili bir başka türkünün sözleri şöyledir:

*“Şugun deresinden indi sürü
Sürüden ayrılmış ceylan perisi
Avcılar post etmiş derisin
Kaç kuzulu ceylan, yâd avcın geldi*

*Bir daha gitmeyin ceylan avına
Ceylan aldı çıktı beni dağına
Tövbeler tövbesi ceylan avına
Kaç kuzulu ceylan, yâd avcın geldi*

*Ceylanların ardında olur kuzusu
Koç yiğidin alnında olur yazısı
Memi isten hey anneninin kuzusu
Şu dağda bir ceylan ağlar inler*

*Ceylan ahı yararı yeniler
Ceylan dediklerin ak olur yüzü
Mevlam sürmelemiş aladır gözü
Tepesinde vardır bir çift boynuzu
Kaç kuzulu ceylan, yâd avcın geldi*

*Ne pek düştün şu ceylanın izine
Kurşun değmiş alkan saçar dizine
Mor sinekler konmuş ala gözüne
Kaç kuzulu ceylan, yâd avcın geldi*

*Koğa koğa indirdiler yazıya
Tut ettiler al kınalı tazıya
İş başa gelince bakma kuzuya
Kaç kuzulu ceylan, yâd avcın geldi”*

Ceylan ile türkü o denli çoktur ve hemen hemen hepsinde bir hüznün, bir ağıt saklıdır. Özellikle Urfa türkülerinde ceylan, geçmişte hayatın içinde olduğundan daha bir anlam kazanmaktadır. Hatta eski Urfa evlerinin kapısına nazardan korunmak için ceylan veya geyik başı asılır. Boynuzlarının arasına ise şab ve gözboncuğu takılır... Tevekküllü

olan bu hayvanların bir de koruyuculuğuna inanılır. Oysa türkülerimizde görüldüğü gibi kendini korumaktan acizdir... Bu zavallı ceylanların trajik sonları onları bazen bir evin kapısında süs veya koruyucu bir sembol yaparken bezem de derileri en kutsal metinlerin yazıldığı sahifeler olarak anlam kazanır...

Tanpınar, “Anadolu'nun romanlarını yazanlar türkülerden yola çıkmalıdır” diyor. Ceylanların hayatımızdaki yerini anlamak için de türkülerden yola çıkmak gerekir... Çünkü türkü ve şiirlerimizdeki ceylanlara yüklenen anlamın ötesinde bizim bilinçaltımızı ele vermektedir. Bu bilinçaltında, sanki vahşice katlettiğimiz ceylanlara, ağıt yakarak bir günah çıkarma vardır...

Dipnotlar

- (1) **Mehmet Özbek**, Türkülerin Dili, Aşık Feymani'ye ait bir türkü
- (2) Söz-Beste **Doğan Güllüoğlu**,
- (3) Mehmet Özbek, age. sh, 119, Karacaoğluna ait bir türkü
- (4) Mehmet Özbek, age. sh, 119, Karacaoğluna ait bir türkü
- (5) Mehmet Özbek, age. sh, 119, Gevheri'ye ait bir türkü
- (6) Mehmet Özbek, age. sh, 119, Deli boran'a ait bir türkü
- (7) Mehmet Özbek, age. sh, 119, Bayburtlu Zihni
- (8) Mehmet Özbek, age. sh, 119
- (9) Söz-Müzik Cemil Cankat,
- (10) Söz-Müzik Cemil Cankat
- (11) **Nizamettin Onk**, Türk Kültürü Dergisi, sh.395, sayı 141144, Yıl XII,
- (12) **Nizamettin Onk**, agd.sh.396
- (13) **Annemarie Schimmel**, Hazreti Muhammed, sh. 92,93, Profil yay2008

TAHİR ER-RUHAVİ

Mahmut Karakaş
Emekli Öğretmen
Araştırmacı Yazar

Birçok bilim adamı yetiştirdiği bilinen Urfa'nın yine yetiştirdiği bilim adamlarından biri de şüphesiz Tahir Er-Ruhavî'dir. Adının tamamı Tahir b. Nebi b. Tahir er-Ruhavî'dir. Hakkında fazla bir bilgiye sahip değiliz. Onun hakkında bildiklerimiz sadece elimizde faydalandığımız kendi kitabındaki bilgilerden ileri gitmemektedir. Tahir er-Ruhavî 17. yüzyılda yaşamış Urfalı bir âlimdir. Babasının adı nebi, dedesinin adı da Tahir'dir. Yani kendisi dedesinin adını almıştır. Gerçi yazar, babası ve dedesi hakkında da bir bilgi vermemiştir. Kendisi iyi bir din eğitimi görmüş, bütün İslami ilimleri tahsil etmiş ve kuvvetli bir Arapça'ya sahiptir. Bazı kitaplar yazmış ve yine bazı tercüme yapılmıştır. Yazar kendisi tefsir, fıkıh, hadis ve Arapça'yı iyi bildiğini kitabının sayfalarında belirtmiştir. Bursalı Mehmet Tahir Efendi Tahir er-Ruhavî'den fazilet sahiplerinden ve tarihçilerdendir diyerek kitabının tarihçiler bölümünde bahsetmiştir.(1) Biz, Tahir er-Ruhavî'nin iki kitabına ulaşabildik. Bu kitapları ileride araştırmacılara lazım olur düşüncesiyle az da olsa tanıtmayı uygun gördük.

1. *"Sahaifi cami el-letaiif"*: Bu kitap iki veya daha fazla ciltten meydana gelmiş bir tarih kitabıdır. Bursalı Tahir Efendi bu kitabı "Camii'l-ayat ve Şamihu'l-beyyinat" ismi ile vermiştir. Sadece birinci cildini bulabildiğimizden, ancak bu cilt hakkında kısa bir bilgi verebilmek imkânını bulduk. Yazarın bu ciltte adını açıklamadığı bir emir, Allah'ın afet ve belalardan koruduğu şehre geldiğinde meşhur ve nadir bulunan el yazma bir tarih kitabını görmüştü. Bu kitabı tercüme

ettirmeye karar vermişti. Yazar, kitabın 279/a yani 558. sayfasında Türklerin, Kürtlerin, Arapların ve Acemlerin bütün işlerinde kendisine iltica ettikleri büyük emir demesine rağmen Emir'in ismini vermemiştir. Bu kitabın tercüme ve tasnifini devrin büyük bir âlimi olan Urfalı Tahir Efendi üstlendi. Böylece Hicri 1122 senesi zilkade ayında (miladi 1710 senesinde) tercüme bitirdi. Kitaba *"Sahaifi cami el-letaiif"* adını verdi. Kitabın tercümesi sırasında Tahir er-Ruhavî'nin Urfa'da olmadığı anlaşılmaktadır. Kitabı bir mukaddime ve elli bab üzerine tasnif etti. Yine genel olarak kitabı yedi fasıla ayırmıştır. Her ne kadar tercüme deniliyorsa da Tahir el-Ruhavî'nin yaptığı bu çalışma bir tasnif ve tercümedir. Hatta yer yer yaptığı ilavelerle telif bile demek mümkündür. Çünkü musannif kendisi eserinin 2/a sayfasında *"ve malum ola ki işbu Sahaifi cami el-letaiifin müellifi ve bu kitab-ı müstetab-ı fasl-ı hitabın musannifi (mütercimi) (parantez içine yazdığımız bu kelime sonradan müstensih tarafından yazılmıştır) es-Seyyid Tahir er-Ruhavî"* demekle hem kitabın musannifi olduğunu söylemiş ve hem de kendi adını belirtmiştir. Yine aynı sayfada tasnif ve tercüme tarihini de *"sal-i hicretin 1122 sene-i ferahının zilkadesinde"* miladi Aralık 1710 senesinde tamamladığını yazmıştır.

Bu tarih kitabının tetkik ettiğimiz nüshasının istinsahını daha sonra yine Urfalı ve Urfa'daki Şabaniye Medresesi müderrisi İshak Efendi Hicri 1126 (m. 1714) senesinde Urfa'da Mevlidihalil'de Cuma günü tamamlamıştır. Müstensih kitabın son sayfası olan 296/a sayfasında kendini şöyle

tanıtmıştır. “Ene el-fakir el-müsevoid el-hakir İshak el-müderresü bi-medreseti Şabaniye etmemtü tahriruhu fi yeçomi'l-Cuma bade'l-Cuma fi mevlidi cecdi'l-enbiya Hazreti İbrahim Halil salavatullahi ala nebiyyina ve aleyhim ecmain. Fi seneti sitte ve işrin ve mietin ve elfün min hicreti lehu'l-izze ve'ş-şeref. (1126)” Yani, ben fakir Şabaniye medresesi müderresi İshak bu kitabın el yazma bir nüshasını yazarak Mevlidihalil mevkiinde 1714 senesinde Cuma günü Cuma namazından sonra tamamladım demektedir. Yine kitabın musannifi olan Tahir er-Ruhavî, 279/a sayfasında da meşhur Battal Gazinin kabrini ziyaret edişini anlatırken kendi adından “eş-Şeyh es-Seyyid Tahir b. Nebi b. Tahir er-Ruhavi” olarak bahsetmiştir. Burada kendisinden Seyyid olarak bahsetmesi peygamber soyundan geldiğini göstermektedir. Ayrıca kitabın 294/b sayfasında kitabın istinsahını yapan müderres İshak Efendi, Şeyh Seyyid Tahir'in bu tercümesinin “Ahbarü'd-Düvel” kitabının birinci cildinin tercümesi olduğunu belirtmiştir. “Ahbarü'd-Düvel” bir İslam tarihi olup, Süleymaniye Kütüphanesinde altı nüshasının olduğu görülmektedir. Bunların hepsinin yazarının ismi “el-Karamani Ebü'l-Abbas Ahmed Çelebi b. Yusuf b. Ahmed”dir. Bu nüshalardan birinin müstensihisi “İbni Hicci Muhammed b. Muhammed” olup istinsah tarihi ise H.1020 (M.1611) senesidir. Diğer nüshalarda yazarın ismine “Dımışkî” kelimesi ilave edilmiş olup müstensih ismi ve tarihi yoktur.

Sahaifi cami el-letaif kitabında Hazreti Âdem'den başlayarak bütün peygamberler anlatıldıktan sonra İslam tarihine geçilmiş ve Abbasi devletinin ortalarına kadar anlatılmıştır. Kitap 296 varak yani 592 sayfadan ibaret olup fasılları şöyledir.

1. fasıl: Tarihin anlam ve konusu ile hicretten önceki olayları anlatır.
2. fasıl: Mahlûkatın yaratılışından bahseder.
3. fasıl: Cin ve şeytanın yaratılışından bahseder.
4. fasıl: Arazilerin halleri ve yerleşenlerin durumundan bahseder.
5. fasıl: nübüvvet-i ulûhiyetin hallerinden bahseder. Bu bölümde Peygamberler tarihi anlatılmaktadır.
6. fasıl: Nübüvvet-i risaletten bahseder.
7. fasıl: bu fasılda kitabın sırlarını açıklayan babların tercümesi yapılmıştır.

Müellif bu son fasılda İslam tarihini yazmaktadır. Bu bölümde peygamber Efendimizden başlayarak, dört halife, Emevi ve

“Sahaifi Cami el-Letaif” kitabından, sayfa: 2/b

Abbasi devletinin ortalarına kadar anlatılmaktadır.

Sahaifi cami el-lataif kitabının birinci sahifesi aynen şöyledir:

“Ma yeşa hazretleriyle erbab-ı ukul ve hudema-i vüzerâ-i fuhuldan Ruhalı sahib-i kalem ve'l-izan a'niye Abdurrahman a'ni katip el-iskanı urban zü'l-tuğyan üzerlerine nizam-ı din ve dünya için hamaya hamayallahu taala ani'l-afat ve'l-beliyye şehrine vardıklarında bir umur-ı acibe ve vakayi-i garibe ve emakin-i nadide ve halaik-i naşenide-i müstemil ravi-i mütedevven bir tevarih kitabı getürdüler ki mala ayn-i ra't vela üznu sam'iyet ve la hatır-ı ali kalbe'l-beşer ve la yuciduhahuna minhum eser olan meşhurat ve mendurat ile meşhun bir misli na mevcudu ve naşiri ala muktezid el- cud kitap amma Arabi lisanınca olmakla herkes hissemend olamayup garaz-ı musannif ifade-i amme iken fevt olmakla bu fakir galip el-kasirden Türki dilince tercüme olunmasına talip ve rağip olmalarıyla bu fakir dahi eğer 'asir ve eğer yesir zira encah-ı ricalda Hayri kesir müşahese olunur. Efhâm-ı nefis edip telif ve tercümesine ol kadim-i layezal ve ol kerim-i bimisal olan

"Sahaifi Cami el-Letaif" kitabının ve yazarının adının yazılı olduğu 3/a sayfası

Allahü vacip el-vücutun lütf ve keremiyle şüru' ettim..."

Bugünkü Türkçeye uygularsak "Mayeşa hazretleriyle akıl sahipleri ve hademeler ve vezirlerin ileri gelenlerinden olan Urfalı kalem ve izan sahibi, isyankâr bedevi Arapların iskân kâtibi olan Abdurrahman dünya ve dinin nizamı için Allah'ın afet ve belalardan koruduğu şehre vardıklarında acayip ve garip olayları anlatan, nadide ve işitilmemiş vakaları ihtiva eden bir tarih kitabı gördüler. Bu kitabı yanlarına alarak getirdiler. Bu kitabı ne bir göz görmüş, ne bir kulak işitmiş ve ne de bir insan kalbi hatırlamıştı. Bu kitap bulunmaz bir nadirattan ve meşhurlardan olan bir eserdir. Fakat Arapça yazılmış olduğundan herkes faydalanamıyordu. Musannifin gayesi herkesin anlaması idi. Fakat o öldüğünden dolayı kitabın Türkçeye tercüme edilmesini bu fakirden istediler. Bu iş kolay da olsa, zor da olsa insanlar yanında büyük bir hayır olarak görünür. Bunu anlamakla bu kitabın telif ve tercümesine daim ve kerim olan

"Sahaifi Cami el-Letaif" yazarının adının yazılı olduğu 294/b sayfası

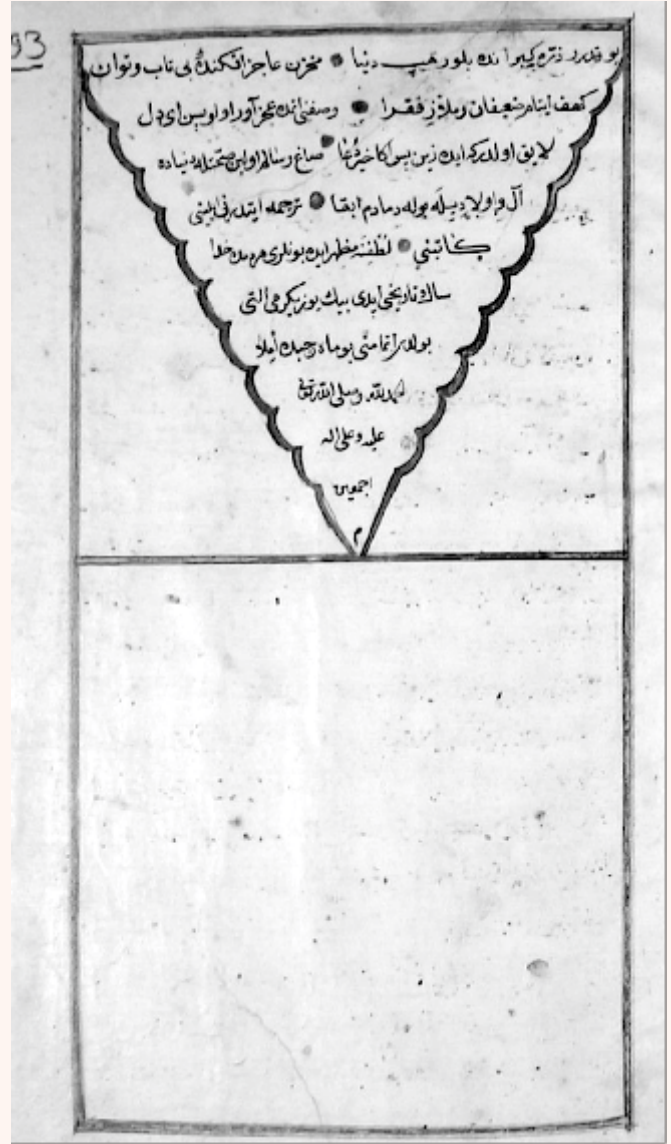
Allahu taalanın lütüf ve keremiyle başladım." Anlamına gelmektedir.

Sahaifi cami el-lataif kitabının son sayfası da şöyledir:

"Bais-i tercüme olan bu tevarihe şaha
Bir muhabbet-i ulema ve sulahadır hala
Mahzen-i naz u niam mecmau' t-taf-ı himem
Ecced-i ehli kerem Ahsen-i hayli ümera
Fikr-i sayible nizam aver olup iskâne
Fitneler define has etmiş anı dahi Huda
Bezl-i cud etmek ol denlü şehir olmuş kim
Misli manend olamaz Hatemi Tay belki ana
Zatı zişanı tevazu' la pür olmuş anın
Yokdur zerre-i kibir anın bilir hep dünya
Mahzen-i aciz efkende-i bi-tab u tuvan

"Sahaifi Cami el-Letaif" kitabının son sayfası: 296/a

"Sahaifi Cami el-Letaif" kitabının son sayfası: 296/b

Kehf-i eytam-ı zaifan ve melaz-ı fukaha
Vasfını etmek acz aver olupsun ey dil
Layık oldur ki ede ziyn pes ona hayır dua
Sağ u salim olun sıhhatla dünyada
Al u evladıyla bula demadem ibka
Tercüme ettireni eyleyeni kâtibini
Lütfüne mazhar ede bunları her demde Huda
Sal u tarihi idi bin yüz yirmi altı
Buldu itmamını bu mah-ı Recepte imla
Elhamdü lillahi ve sallallahu taala
Aleyhi ve ala alihi
Ecmain."

Bugünkü konuşma diline uygulamaya gerek kalmayan bu manzume halindeki cümleler rahatlıkla anlaşılmaktadır. Kitabın yazarı burada

biraz kitabını övdükten sonra biraz da dua etmektedir.

2. "en-Nasih ve'l-mensuh fi'l-Kur'an": Tahir b. Nebi er-Ruhavi'nin diğer bir eseri de "en-Nasih ve'l-mensuh fi'l-Kur'an" nasih mensuh ayetler hakkında olan bu eser Arapça olup nesih hattı ile yazılmıştır. Aynı eserin diğer bir nüshası da "Risaletü'n-Nasih ve'l-mensuh" adı ile H. 1131 - M. 24.11.1718 tarihinde nesih hattıyla istinsah edilmiştir.

3. "Sefinetü'l-Bihar": ismindeki kitabı Mülteka şerhi olup fıkiha daıdır.(2)

4. "Künuzu'l-Fünun": isminde bir risalesi de bulunmaktadır.

(1) Bursalı Mehmet Tahir, Osmanlı Müellifleri, İstanbul 1975, III, 150

(2) Bursalı Mehmet Tahir, Osmanlı Müellifleri, İstanbul 1975, III, 150

DÖRTNALA UÇUŞ

Sabri Dişçi
Gazeteci - Yazar

İnsanlığın uygarlığa girişi, neolitik çağla birlikte başlar. Uygarlık tarihinin çok uzun dilimini oluşturan neolitik dönem, Dicle-Fırat havzasında gelişir. Bu nedenle bu havzaya "Altın Hilal (Bereketli Hilal)" adı verilir. Neolitik toplum, insanın ilk ve en büyük buluşu olan tarıma geçiş ve hayvanın evcilleştirilmesi, ilk yerleşim yerlerinin oluşması ve böylece toplu yaşama geçilmesiyle gelişir. Neolitik çağla başlayan gelişim birkaç çeşit hayvanın evcilleşmesiyle hızlanır...

Evcilleştirme evresinde insanlığın gelişimini, tarihin akışını ve savaşların kaderini belirleyen hayvanların başında karada dört-nala koşan atlar gelir...

Karada koşan atlar kadar, havada süzülen kuşlar ve güvercinlerden de faydalanılmıştır.

Atlar ve güvercinler, yaşam alanları farklı ve fiziksel olarak

birbirlerinden çok farklı cins olmalarına rağmen üstlendikleri yükümlülük nedeniyle ortak özellik edinmişlerdir. İki ayrı cins olan atlar ve güvercinler dünyaya geldikten sonra tek hedef için beslenir. Daha hızlı koşmak, daha çok uçmak...

Atlar ve güvercinlerin yaratılışlarındaki olağanüstü güzellik, hız, donanım, yetenek ve sadakat insanları hep cezbetmiştir. Öyle ki bu cazibe insanoğlunun hayalinde bu iki canlının birleştiği "Uçanat efsanesi"ni yaratmıştır.

Tarih boyunca masal, hikâye, efsane ve masalımsı filmlerin kahramanı hep uçanat olmuştur.

Uçanat Efsanesi, Mitolojik dönemde uçanat, pegasus önemli bir yer tutar.

Efsaneye göre; Pegasus uçan bir atmış, ona bakanları taşa çeviren yılanbaşı kadının kesilen ba-

şının kanlarından doğmuş. Bu atı tanrıçalar, sanat perilerine vermiş ve Pegasus da sırtına sadece bu perileri ve sanatçıları bindirirmiş.

Köroğlu efsanesine göre Köroğlu'nun "Atı'nın ayakları koşarken yere değmez"miş. Köroğlu'nun babası, atını ahırda beslerken biraz ışık görmüş olduğunu, "eğer ışık görmeseydi kanatlı olacaktı" der...

Masumiyetin ve barışın simgesi güvercinler ile 'murat' olan atlar efsanelerde önemli yerini devam ettirmiştir. İlerleyen zaman içinde semavi dinlerde de ifadesini bulmuştur.

Kutsal olarak bilinen güvercinlere ilk kez kutsal kitap Tevrat'ta rastlanır. Nuh Peygamber, tufanın dinip dinmediğini anlamak için gemiden bir güvercin uçurur. Bir müddet sonra güvercin suların çekildiğini ve karanın bulunduğunu gösteren ağzında bir zeytin dalı ile gemiye döner.

Yine Tevrat'ta: "Sen mi ata kuvvet verdin ve dalgalanan yeleyi onun boynuna sen mi giydirdin, onu çekirge gibi sıçratan sen misin?" Der.

Tüm İncil'lerde "ruhun bir güvercin gibi göklerden Hazreti İsa'nın üzerine indiği" anlatılır

Kur'an (al-i imran suresi / 14) da "kadınlara, oğullara, kantar kantar yığılmış altın ve gümüşe, salma güzel atlara, hayvanlara ve ekinlere duyulan tutkulu şehvet, insanlara 'süslü ve çekici' gelmedi. der. (enfal suresi / 60) "onlara karşı gücünüzün yettiği kadar kuvvet ve besili atlar hazırlayın." der.

İslamiyet'te Hz. Muhammed mağaraya girip saklandığında bir örümcek mağaranın girişine ağ örmüş ve iki güvercin de mağara girişindeki yuvasında kuluçkaya oturmuştur. Manzarayı gören düşmanlar mağarada kimsenin

Hacıbanlar Evi Kuş Takalari

olamayacağına karar vermiş, mağaranın içine bakma gereğini duymamışlardır.

Müslümanlar, kuşlara olan bu borçlarını yaptıkları büyük yapılardaki kuş evleri ve köşkleriyle ödemeye çalışmışlardır. Osmanlı mimarisinin özellikle 18 ve 19. yüzyıl eserlerinde bu tür kuş köşklerini görmek hâlâ mümkündür.

Avrupa ve Asya kıtasında kuş atıklarında bulunan zengin mineralli gübre elde etmek amacıyla kayalıklara 'kuş evleri' oyulmuş, kuş evi yapılar kurulmuştur. Bu yapılardan bir kısmı günümüze kadar gelmiştir.

Güvercinlerin evlerine olan sadakat yeteneğini gören insanoğlu uzun bir dönem güvercinlerin bu yeteneğinden faydalanarak güvercinleri haberleşme aracı olarak kullanmıştır. 2. Dünya Savaşı'nda özellikle ittifak devletlerinin haberleşmede kullandıkları haberci güvercinler, savaşın kaderini kendilerinden yana çevirmişlerdir.

Atlardaki üstün savaş meziyetleri sayesinde birçok komutan, savaş meydanlarında atının gösterdiği yiğitliği ve sadakati anlatan efsanelerle tarihe yazılmıştır...

En ünlü Arap atlarından biri Büyük İskender'in Bucephalus isimli efsane atıdır.

Fatih Sultan Mehmet'in atı da bilinen örneklerdir.

Yarış Atları ve Güvercin Yetiştiriciliğinin En Yoğun Görüldüğü Yörelere Biri Şanlıurfa

Arap atı dünyanın en eski ırkı veya en eski ırklarından biridir. Arap atının ilk evcileştiği yer Mezopotamya olarak gösterilir. Bazı kaynaklarda ise atların ilk olarak Harran bölgesinde evcileştiği yazılır. Bu nedenle Mezopotamya'daki mağara resimlerinde at tasvirine rastlanır.

Urfa'da; Güvercin ve atlara olan bağlılığın kökü Pagan döneminden semavi dinlere kadar uzanan bin yıllar öncesine dayanır.

Göbeklitepe'de bulunan 12.000 yıl öncesine ait taş stellerin üzerine kabartma güvercinler resmedilmiştir.

Urfa'da bulunan ünlü Heleplibahçe mozaiklerinde beyaz güvercin motifleri mozaiklerin kenarında beyaz güvercin olarak yer alır.

Ayrıca bir başka tabanda yarı at yarı insan olan efsanevi Kheiron (xıpgon) tasvirlerine rastlanmıştır.

Güvercin ve yarış atları Urfa kültüründe halen önemli bir tutar.

Urfa'da bulunan Arap cinsi "Hamdenal sumri" soyundan gelen atın çok dayanıklı olduğuna ve peygamberleri taşıdığına inanılır.

Urfa ve Suroç yöresinde çok sayıda özel at haraları bulunur...

Bölgedeki özel hara ve devlet haralarından yetiştirilen atlar arasında çok sayıda derby kazanmış, efsane olmuş şampiyon atlar yetiştirilmiştir. Öyle ki GAP'a rağmen birçok toprak sahibi verimli toprağının büyük bir kısmını haraya dönüştürmüştür.

Ancak güvercinler için aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Güvercin tutkunları ki yörede bu kişilere kuş meraklısı denir. Gü-

vercin meraklıları kendilerinde bulunan nadir cinsteki güvercinlerin, cinsleri yalnızca kendilerinde bulunsun diye başkalarına vermemiş. Böylece bir şekilde sadece Urfa da bulunan bazı cinslerin soyu tükenmiştir.

Yörede 400500 güvercinin bir arada bulundurulduğu ve büyük kümeler halinde uçurulduğu kuşçu evleri bulunur. Bu büyük kümelere bölük adı verilir.

Güvercin ve at yetiştiricileri bu hayvanlara kendi öz çocuklarından öte bir sevgi ve şefkatle yaklaşır... Öyle ki boş vakitlerinin büyük bir bölümünü bu hayvanlarla geçirirler...

Dörtnala Koşan Atlar ve Gökyüzünün Melekleri Güvercinler

Atların ve güvercinlerin kıymetli olduğu evreler vardır...

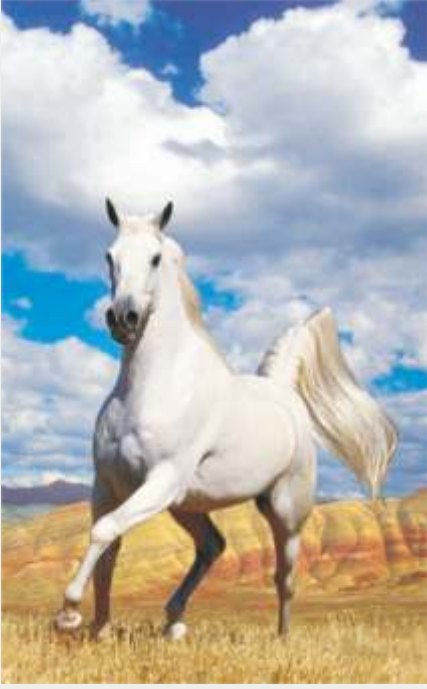
Atlar İstikbal vaat ettiği taylık evresi, kuşlar ise yumurta kuluçka evresi ile civciv evresine kadar

Göbeklitepe Dikilitaşlarında Kuş Figürleri

Haleplibahçe Mozaiklerinde At Başı

el-bebek gül bebek itinalı bir bakım görürler.

At ve güvercin sahiplerinin emeklerinin karşılığını aldıkları en keyifli an tayının ilk yarışı olan maiden yarışını izlediği andır...

Güvercinlerin ilk uçuşu olan 'küme ile uyum uçuşunu' izlemek de besleyici için en keyifli andır.

Yörede kümenin lideri olarak uçan güvercine baş çeken kuş (lider) adı verilir. Lider, kümeyi bir arada tutar. Güvercinlerin yabancı kümeye karışmasını önler...

Bu tür kuşlar, meraklısı için çok değerlidir. Lakin yabancı bir evin damına inerek yakalanan kuş sahibine bir daha geri verilmez. (Urfa'da buna sail olmak

Haleplibahçe Mozaiklerinde Güvercin Figürü

denir.)

Güvercinlerin yumurtadan çıktıktan iki ay sonra uçmaya başlaması, atların 2 yaşından sonra yarış atı olarak koşmaya başlaması nedeniyle her iki cinsin 5 yaşına kadar olan dönemleri sahipleri tarafından çok önemsenir. Çünkü en verimli dönemleri 5 yaşına kadar olan dönemlerdir.

Güvercinler kümeye liderlik ettiği, evine bağlı kaldığı, kümeye uyum sağladığı sürede;

Atlar koştuğu ve yarış kazandığı sürede değerlerine değer katırlar.

Atlar ve güvercinlerin sahipleri ya da yetiştiricileri ile onlar arasında oluşan olağanüstü duygu bağı vardır.

Havadaki güvercin damda

Haleplibahçe Mozaiklerinde At Figürü

Haşimiye Meydanında Tütüncü Halil Evi Kuş Takaları (Bu yapı yıkılmıştır)

Âşıkların Harman Olduğu

Kıyas Köyünden

MEHMET ACET

(ÂŞIK SEFAİ)

Abdullah BAÇAK

Halk Kültürü Araştırmacısı

Bestekâr - Yazar

Mehmet Acet 1954 yılında Şanlıurfa'nın Kıyas köyünde dünyaya geldi. İlkokulu bitirdikten sonra ortaokul ve liseyi açık öğretimden bitirdi. Âşıklık geleneğini iyi bilen ustalardandır. Kendi deyişlerinin yanında usta malı deyişler de çalıp, söyler.

1973 yılında Hacı Bektaşî Veli'nin torunlarından mürşit Feyzullah Ulusoy'dan "Sefai" mahlasını almıştır. Kıyas'ın popüler âşıklarından olan Sefai'nin kendi deyişleri ve Kıyas yöre türkülerinden oluşan iki kaseti vardır. Sazına ve sözüne hâkim olan Âşık, yurdu diyar diyar dolaşmış, Avrupa'nın çeşitli yerlerinde bağlamasıyla türkülerini çalıp söyle-

miş, 9 defa yurtdışında (Almanya, Hollanda) cemlerde ve halk konserlerinde bulunmuştur.

1995 yılında hoşgörü yılı mü-

nasebetiyle yazdığı şiir Türkiye birincisi olmuştur. 1998 yılında Türkiye'yi temsilen Irak, Babil festivaline katılmıştır. Bu vesileyle Irak'ta Bağdat ve Kerbela'yı ziyaret etmiştir.

TRT repertuarında 20 kadar deyiş ve türküsü mevcuttur. Ayrıca Kıyas semalarının da kaynak kişisidir. Deyiş türü şiirlerinin yanında taşlama türü şiirleri de vardır. Kıyas'taki semah, Duaz'ı imam türü ezgileri eksiksiz olarak çalıp söyleyenler arasında ilk sırayı alır.

Kıyas'ın tanıtımını yurtiçi ve yurtdışında başarıyla sergilemesi, kısasa olan sevdasını da kanıtlamıştır. Âşıklığının yanı sıra derlemeler de yapan Âşık Sefai, yö-

Kıyas'ta Cem

Fotoğraf: S. Sabri Kürkçüoğlu

resini araştıran, geleneklerini inceleyen, çeşitli şiir yarışmalarında ödül alan ve Alevilik felsefesini bilen bir âşiktir.

Kıyas köyündeki araştırmaları ile Dr. Halil Atılğan ile müştereken hazırlamış olduğu "Hararan'da Bir Türkmen Köyü Kıyas" adlı bir kitabı Kültür ve Turizm Bakanlığı yayınlamıştır.

Sabri Kürkçüoğlu ve Abuzer

Akbyık'ın hazırlamış olduğu "Kıyaslı Saz ve Söz Ustası Mehmet Acet Âşık Sefai" adlı kitabı da basıya hazır durumdadır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın hazırlamış olduğu "Türkmen Köyü Kıyas" adlı belgeselde Kıyas'ın hem müziğini hem de kültürel yönünü tanıtmış, Cem Vakfı'nın hazırlatmış olduğu belgeselde Kıyas tarihini ve Esemoglu adlı bir hikâyeyi türküsüyle an-

latmış, TRT, 1999 yılında çekmiş olduğu Esemoglu adlı belgeselin türküsü ve türkü hikâyesini Âşık Sefai'den derlemiştir.

1992 yılında Dr. Halil Atılğan tarafından çıkarılan "Kıyaslı Âşıklar" adlı kitapta şiirleri yer almıştır.

Yurtiçi ve yurtdışında yayınlanan dergilerde, gazetelerde şiirleri yayınlanmıştır.

Kanal D'nin hazırladığı "Ateşin Çocukları Suyun Torunları" adlı belgeselde Kıyas müziğini icra etmiştir. Kendisine ait 100 adet bestesi bulunmaktadır.

2000 yılından bu yana Kültür ve Turizm Bakanlığı Şanlıurfa Devlet Türk Halk Müziği korosunda ses sanatçısı olarak görev yapan Sefai, evli ve 3 çocuk babasıdır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı Şanlıurfa Devlet Türk Halk Müziği Korosu
Konserinde Aşık Sefai (Orta Sıra Sağ Başta)

Hasan Fehmi Hayırlı, Abdullah Balak, Aşık Celali, Aşık Sefai
(Ocak 2009)

TÜRKÜDE BULDUK

Dinle güzel dostum biz bu kemali
Mızrapta perdede türküde bulduk
Esas Erenlerin gittiği yolu
Sazımda telimde türküde bulduk

Köroğluyla gezdik dağlar başında
Kerem gibi yandık aşk ateşinde
Daha gençtim henüz on üç yaşında
Sevgide güzelde türküde bulduk

Türkü ile anam ninniler çaldı
Türkü ile Ferhat dağları deldi
Türkü ile Pir Sultan kemale erdi
Erenler ceminde türküde bulduk

Türkü ile gönderdik o dostu selam
Türkü ile göründü gözüme sılam
Türkü ile büyüdük vel hasıl kelim
Kalemde kağıtta türküde bulduk

Türkü ile yoğruldu mayamız
Türkü ile büyüttü analarımız
Türkü ile var oldu üstatlarımız
Dillerde gönülde türküde bulduk

Türküler söyledik mutlu günlerde
Ağıtlı türküler cenazelerde
SEFAİ bir türkü oldu dillerde
Canlı Muammayı türküde bulduk

Aşık Sefai

Yöresi

ŞANLIURFA/Kırsal

Söz - Müzik

Mehmet ACET
(Aşık Sefai)

Derleyen

Notaya Alan

Kemal KORKMAZ

UFUKTAN DOĞMAZ GÜNEŞİM

1 U fuk tan doğ maz gü ne şim.....m A kı yo.....r gö züm de ya şım
Dostla ra pos to lan be ni.....m Gün den gü ne ar tar ga mım
Yo lun ya rı sı na gel di.....m Gün den gü ne art tu der dim

3 Vay be nim be la lı ba şım Der de lin de.....n dü çar ol dum
Der ya la ra dal dı ge mim Di yar di ya.....r gö çer ol dum
Se fa i der düş tüm gör düm Dost lar ben de.....n ka çar ol dum

5 Der de lin de.....n dü çar ol du.....m (Saz... ..)
Di yar di ya.....r gö çer ol du.....m (Saz... ..)
Dost lar ben de.....n ka çar ol du.....m (Saz... ..)

7 Ben bu der di çe ke çe ke A hım u laş tu ef la ke

9 Dert to hu mu e ke e ke Gam yü kü ne tüc car o.....n I

11 du..... m (Saz... ..)

SÖZ VE MÜZİK
MEHMET ACET
(AŞIK SEFA)

DOLULAR DÖĞDÜ HARMANIM

NOTAYA ALAN
KEMAL KORKMAZ

DO LU LAR DÖĞ DÜ HAR MA NI
ÇOK YO RUL DUM KO ŞA KO ŞA
POY RAZ KIR DI DAL LA RI MI
BİT MEZ SE FA - - - İ NİN GA MI

- - - - M KI ŞA TU TU - L DU KER VA
KAY NAT TI LA - R TA ŞA TA
GÖR PE Rİ ŞA - N HAL LA RI
EF KAR LA NI - P ÇEK Tİ - M DE

NI - - - M (SAZ...
ŞA
MI
MI

E LA MAN MÜR VET SUL TA NI - M E LA MAN MÜR
A HA GEL DİM EL Lİ YA ŞA A HA GEL DİM
ZEM HE Rİ DE YOL LA RI MI ZEM HE Rİ DE
KA RA YA O TUR DU GE Mİ KA RA YA O

VET SUL TA NI - M İ Kİ GÖ ZÜM YAŞ LA KAL DIM
EL Lİ YA ŞA HA YAL DO LU DÜŞ LE KAL DIM
YOL LA RI MI KA PAT TI LAR KIŞ LA KAL DIM
TUR DU GE Mİ YA - R GI LA NIP SUÇ LA KAL DIM

YAŞ LA KAL DI - - - - M (SAZ...
DÜŞ LE KAL DI - - - - M
KIŞ LA KAL DI - - - - M
SUÇ LA KAL DI - - - - M

Söz - Müzik
Mehmet ACET
(Aşık Sefai)

YOLUM DÜŞTÜ BİR DERTLİYE

Notaya Alan
Necmi KIRAN
19.06.2004

1. Yo lum düş tü bir dert li ye ne la
2. Yaş lar dol muş göz le ri ne la
3. SE FA İ der ha na ağ la

Bi le me dim der di ni ye ne la
Vu rur du rur diz le ri ne la
A taş düş müş ca na ağ la

Ya ri ni vur muş lar di ye ne la
Ba ka ma dım yüz le ri ne la
Genç ya şın da ga ra ba ğ la

1,2,3, - Ya ra h gü zel ya ra h
Sor dum ne ba . h dı ga ra h
Fe lek han çe rin vu ra h

Necmi Kiran
29.06.2004

-1-
Yolum düştü bir dertliye
Bilemedim derdi niye
Yarini vurmışlar diye

Yaralı güzel yaralı
Sordum bahdı garalı
Felek hançerin vuralı

-2-
Yaşlar dolmuş gözlerine
Vurur durur dizlerine
Bakamadım yüzlerine

Yaralı güzel yaralı
Sordum bahdı garalı
Felek hançerin vuralı

SEFAİ der hana ağlar
Ataş düşmüş cana ağlar
Genç yaşında gara bağlar

Yaralı güzel yaralı
Sordum bahdı garalı
Felek hançerin vuralı

YÖRE

ŞANLIURFA / Kırsal Köyü

KAYNAK KİŞİ

MEHMET ACET (Aşık Sefayi)

BU SULAR AKAR AĞLAR
(Hoylama - İş Türküsü)

DERLEME TARİHİ

NOTALAYAN

ALTAN DEMİREL

SÜRE: ♪♩ 52

(SAZ

BU SU LA RA KA RAĞ LAR BEN Dİ Nİ Yİ KA RAĞ LAR
KALK GI DEK BAŞ PI NA RA SU YU SER HOŞ PI NA RA
SE FA Yİ NE LER GÖR DÜM TAŞ BAĞ RIM DE LER GÖR DÜM

BEN YA RA NE SÖY LE DİM YAR YÜ ZÜ ME BA KA RAĞ LAR
SEN SÖY LE BEN AĞ LA YİM YAR DÖ KÜL SÜN YAŞ PI NA RA
YAV RU SU NU KURT AL MIŞ YAR A NA SIN ME LER GÖRDÜM

HA HOY LA MA HOY LA MA HUL KUM YOK TUR SÖY LE ME

GI DE CE ĞİM YO LU ZAK YAR BE Nİ YOL DAN EY LE ME

-1-

BU SULAR AKAR AĞLAR
BENDİNİ YIKAR AĞLAR
BEN YARA NE SÖYLEDİM
YÜZÜME BAKAR AĞLAR

BAĞLANTI
HA HOYLAMA HOYLAMA
HULKUM YOKTUR SÖYLEME
GİDECEĞİM YOL UZAKTIR
BENİ YOLDAN EYLEME

HULK : Huy, tabiat, yaratılış.
HOYLAMAK : Toplu olarak iş yaparken hep birlikte türkü söylemek.

-2-

KALK GİDEK BAŞPINARA
SUYU SERHOŞ PINARA
SEN SÖYLE BEN AĞLAYIM
DÖKÜLSÜN YAŞ PINARA

BAĞLANTI

-3-

SEFAYI NELER GÖRDÜM
TAŞ BAĞRIN DELER GÖRDÜM
YAVRUSUNU KURT ALMIŞ
ANASIN MELER GÖRDÜM

BAĞLANTI

Cengiz

Bekle Beni Urfa...

Müjgan ÖZFENERCİ
Eczacı / Ankara

Yeşili vahşi, binbir çiçeğin eşkıya kesildiği; namus, onur ve gurur uğruna namerde karşı dağları mesken tutmuş efelerin barındığı, zeytin gözlü kızlarının uğruna dağların delindiği, vadilerinde şırl şırl akan sulardan beslenen leylakların, zakkumların çiçek açtığı; havasında, suyunda, taşında, toprağında binbir sesin, binbir kokunun, binbir rengin fışkırdığı bir kültürün insanıyım, Ege'liyim ben.

Ege'de doğdum; oradan beslendim, orada boy attım, serpildim. Anadolu'ya gözümü orada açtım. Gördüm ki Ege'den yayılan kültür, doğuya; doğudan yayılan kültür Egeye uzanıyor. Kültürlerin harman olduğu Anadolu, ana sıcaklığı ile her bir çocuğunu bağrında aynı sevgiyle beslemiş, aynı memeden emzirmiş...

Anadolu'da kültürler birbiri üstüne binmemiş, birbirini yok etmemiş, birbirini ezmemiş... Her çocuk ayrı, ama birbiriyle barışık bir kişilik geliştirmiş şevkatli ve üretken bir ananın kollarında. Onca hoyratlığa, dövüşe, savaşa,

yoksunluğa, yoksulluğa rağmen günümüze kadar yaşayagelmiş kültürler. Bu yüzden aşımızda, halımızda, kilimimizde, acımızda, tasamızda, kıvancımızda, sazımızda, sözümüzde hâlâ bu binlerce yıllık kültürün kokusu, rengi vardır; sesi, soluğu vardır... Bu yüzden bir Manisa kadar Hatay da yakındır bana, Mardin de, Diyarbakır da, Urfa da... Ama ille Urfa daha başka yakın gelmiştir bana...

Dediler ki bana, görmediğin ama bunca sevdiğin, Diyar-ı Urfa'yı bir yaz hele.

Neresinden yazmaya başlayacağımı bilemediğim bu şehri aslında sadece hissedebiliyorum; ancak, Urfa türkülerinin içinde o topraklarda dolaşılıyor, tam o coğrafyada olabiliyorum. Urfa'nın bir mesnevi havası gelip, ta Ege'de beni bulup içimi yakıyor:

**Aşkın ne derin yareler açtı ciğerimde
Bir makbere döndü koca dünya nazarımda
Yaş kalmadı şahittir hudâ didelerimde**

Çocukluğumda: "Urfa'nın etrafı dumanlı dağlar, ciğerim yanıyor aney gözlerim ağlar" türküsünü gitarımla çalmaya başladığımda, "artık bunun saz'ı gelmiş, gitar olmuyor..." diyerek babam doğru bir kararla bir saz almıştı bana.

Saz olur da türküsüz kalınır mı? Artık kimse alıkoyamaz türkülerle olan büyülu yolculuklarımı. Öyle de oldu...

"Ezelden" değil ama türkülerle Anadolu'nun içlerine yaptığım yolculuklarda sıklıkla Urfa'ya uğradığımdan beridir "Urfalıyım" ben.

"Koyun ben de aşk oduna yanayım

Dönen dönsün ben dönmezem yolumdan

Döneyim de Hak'tan mahrum mu kalayım

Dönen dönsün, ben dönmezem yolumdan

Bir gün olur ulu divan kurulur

Suçlu suçsuz bir araya derilir.

Piri olmayanlar orda yerilir.

Dönen dönsün ben dönmezem yolumdan."

Diyen de bir.

"Bugün yasta gördüm zülfü siyahı

Gülmedi sultanım bilmem ne haldır

Halım arz eylerim dinle ahvalim

Bilmedi sultanım bilmem ne haldır

Nenni de nenni dost neni

Nenni de nenni has neni"

diyen de...

Diğer taraftan başka bir türkü şöyle seslenir:

"Gele gele geldik bir kara taşta

Yazılanlar gelir sağ olan başta

Bizi hasret koyar kavim kardaşa

Bir ayrılık bir yoksulluk bir ölüm"

"Bir ayrılık bir yoksulluk bir ölümdür niceleri dönmez yollara gönderen." Cefakâr Anadolu insanı gibi ben de yoksulluğa bir şey demem; ölüm, Allah'ın emridir ses etmem; lakin ayrılığa dayanamayız işte hiç birimiz. Özlem, Anadolu insanın en zayıf duygusudur. Her olmaza göğüs gerer de bir hasretliğe dayanamaz... "Ayrılık yaman bir kelime" olmanın dışında yakar insanın içini. İşte böylesi bir hasret dolanır oldu gönlümde;

görmediğim, gezmediğim, dolaşmadığım Urfa'nın nicedir özlemi var içimde.

Biliyorum, Urfa çağırıyor beni...

Kadim, bilge dostlar çağırıyor beni...

Bildiğim, bilmediğim; tanıştığım, tanışmadığım güzel insanlar bekliyor beni...

Sıra gecelerinde erkek geleneğini yıkarak, türkü çığırarak; güneş rengi bakır tepsilerde çiğ köfte yoğurmak; türbelerine yüz sürmek, peygamberlerinden yüzyıllar öncesinden öğüt almak, Hz İbrahim'in şehri Harran'da göğün yüzünü rasat etmek istiyorum. Aşk narına İbrahim'in ardından kendini ateşe atan Nemrut'un kızı Zeliha'nın Halil-ür Rahman Gölü'nün yansımasında suretini aramak istiyorum...

Ateşin, suya dönüşmesine sebep olan aşka yakın olmak istiyorum. "Eyyüb'ün sabrı"ndan bir gıdım nasibime düşse razıyım yeter; çeşmelerinden akan asırlık şifalı suları kana kana içmek, hamamlarında yıkanmak, camilerinde arınmak, kiliselerinde huzura kavuşmak istiyorum... Çarşılarında başımda poşu, insan seli içine karışmak istiyorum... Sokaklarında o güzel gözlü, o güzel gülüşlü Urfalı çocukların saçlarını okşamak istiyorum. Kasapların önünde mangal ateşinde şişte ciğer, konukevinde borani yemek istiyorum... Ardından şıllık tatlısıyla kendimi şımartmak, olursa mırza içmek istiyorum... Kapalı çarşılarında kaybolmak, oradaki kokuyla metropolün üstüne sinmiş kokusunu yok etmek istiyorum.

Şanlı Urfa!..

Bir gün bile kapısından içeri adım atmadığım şehir!..

Sanki ruhani bir el O'nu gökten öylece indirivermiş, coğrafyasına en yakışır biçimde öylece kondurmuş gibi. O farklı ve gizemli duruşunun içinde yaşayanlar farkındalar mı bilmem; ama Tanrı'nın arş-ı âlâdan yeryüzüne açılan kapıları varsa eğer, o kapılardan biri mutlaka Urfa'ya açılıyordu. Gökkuşağı tüm ihtişamlı renkleri ile "Bereketli Hilal" in üstüne geriliyordu kutsal bir yay gibi.

Kokusunu aldığım, ışığını gördüğüm, sesini duyduğum şehir!..

Beni kimin çağırdığını bilemediğim güzel ve gizemli şehir!..

Bir gün mutlaka yanına varacağım ve beni çağıran sırrına ulaşacağım...

Bekle Urfa, bekle beni...

Urfa'nın Bin Yıllık Ata Sanatı

“SARAÇLIK”

Yazı ve Fotoğraflar

a. Cihat KÜRKCÜOĞLU

Harran Üniversitesi Fen Edebiyat Fak.

Sanat Tarihi Bölümü Başkanı

S. Sabri KÜRKCÜOĞLU

Harran Üniversitesi ÇAP Bölgesi El Sanatları

Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü

“Kösele” denilen kalın deri ve normal ince deri ile eğer başta olmak üzere hayvan koşum takımları, kemer, silah kılıfı, mermi kılıfı, çanta ve avcı gereçlerinin yapıldığı sanata saraçlık, bu işle uğraşanlara saraç, ürünlerine saraciye ve sanatın sürdürüldüğü çarşıya da Saraçhane denilmektedir.

Atçılık ve At'a verilen önem dolayısıyla saraçlığın eski Türk sanatları arasında önemli bir yeri vardır. Deriden işlemeli olarak yapılan at takımları, yanları postlu yumuşak çizmeler, pantolon ve ceketler eski Türklerin bu sanat dalındaki başlıca ürünlerini oluşturuyordu.

Türkler öldükten sonra Kurgan denilen üzeri ağaç kütüklerle örtülü mezarlarına giysileri ve atları ile birlikte gömülüyordu. Orta Asya'da, Selenga nehrinin Baykal Gölü'ne aktığı yerin yakınındaki Noin Ula bölgesinde ve Güney Sibiry'a da

Altay Dağları eteklerindeki Pazırık'da M.Ö.4. ve 3. yüzyıldan kalma “Kurgan”larda yapılan arkeolojik kazılarda, Hunlar'a ait çeşitli eşyalar yanında deri elbiselere, eğer başta olmak üzere at koşum takımlarına rastlanılmıştır.

Türklerin Anadolu'ya gelmesinden sonra Anadolu'da da gelişmeye başlayan bu sanat, “Saraçhane” adı verilen özel bir çarşıdaki esnaf tarafından sürdürülmeye başlanılmıştır. Osmanlı döneminde Fatih Sultan Mehmet Han, saraçlara özel çalışma ruhsatı vermiş, kendi adıyla anılan Fatih semtinde yaptırdığı Saraçhane'ye bütün saraç esnafını toplamıştır. Evliya Çelebi Seyahatnamesinde geçen bu çarşı 1908 yılındaki Fatih yangınında tamamen yanmış ve “Saraçhane” bir semt ismi olarak günümüze gelmiştir.

Altay Dağları eteklerindeki Pazırık'da M.Ö.4. ve 3. yüzyıldan kalma “Kurgan”larda yapılan arkeolojik kazılarda, Hunlar'a ait çeşitli eşyalar yanında deri elbiselere, eğer başta olmak üzere at koşum takımlarına rastlanılmıştır.

Urfa'da Saraçlık

Şanlıurfa'da ünlü Arap Atları'nın yetiştirilmiş olması, saraçlık sanatının önemini arttırmış ve bu sanata büyük ilgi duyulmasına sebep olmuştur.

1650 yıllarında Urfa'yı ziyaret eden Evliya Çelebi, Urfa'daki saraçlıktan bahsederek saraçhanesini şu cümlelerle anlatmaktadır: "... Saraçhanesi İbrahim Halil Irmağı kıyısındadır. Onun için Bağdat serdabı gibi soğuk su ile sulanmış anayolun iki tarafı ma'mur ve güzel, mevsiminde türlü çiçeklerle süslü olup geçenlerin içini açar. Oralarda bütün bilgi sahiplerinin toplandığı, dinlendiği yerler vardır."

Evliya Çelebi'nin sözünü ettiği saraçhânenin yeri kesin olarak bilinmemektedir. Bu sanat, yakın zamana kadar Hüseyiniye Çarşıları yakınındaki "Saraç Pazarı" denilen çarşıda 20 civarındaki dükkânda sürdürülmekteydi. At'ın toplum hayatındaki yerini kaybetmiş olması Saraçlık sanatının son yıllarda gerilemesine neden olmuş, Saraç Pazarı'ndaki dükkânlar elbise satan esnaf tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Bu sanat günümüzde 3-4 dükkânda yaşatılmaya çalışılmaktadır.

1980'li yıllarda Şanlıurfa'nın Ceylanpınar ilçesi-ne ikamet ettirilen Özbek Türkleri de ata yadigârı bu sanatlarını deriden yelek ve ceketler üreterek sürdürmekte ve geçimlerini sağlamaktadır.

Urfa'nın bilinen en eski Saraçları; Hacı Mahmut Sedef, Sadık Basmacı, Ahmet Zilfo, Toşo Usta, Abdülkadir Nahya, Ahmet Sedef, Hacı Mehmet Nime-toğlu'dur. İmam Bakır Nahya ve Ali Kaşıkçoğlu günümüzün en tanınmış ustalarıdır.

Saraçlıkta kullanılan kalın deriler, düz kösele, sabunlu kösele, yağlı kösele ve glase (kundura derisi-ince deri) olmak üzere dört sınıfa ayrılır. Bu deriler, eskiden Urfa'daki Debbağhâne'den sağlanırdı. Urfa Debbağhânesinin kapanması üzerine bu malzemeler günümüzde başka illerden sağlanmaktadır.

Kaba işlerde; Tosun (öküz) ve manda derisi, ince işlerde; dana derisi (glase deri) kullanılmaktadır. Saraçlık sanatında deri malzeme yanında toka, düğme, çıt çıt, gem, üzengi, zincir, çapraz (maşa) gibi metal malzemeler de kullanılmaktadır.

Bel kemeri, eğer, livan başlığı, üzengi takımları sabunlu kösele ve düz kösele ile yapılmaktadır. Sabunlu kösele daha sağlam olduğundan tercih edilmektedir. Dizgin ve benzeri koşum takımları da yağlı kösele ile üretilmektedir. "Glase" denilen deri ile tabanca kılıfı ve tüfek rahtı yapılmaktadır.

Urfa'da Saraçlık Ürünleri

I- Koşu Atı Koşum Takımları

1. Livan Kantarma Gem Başlık: Sadece rahvan ve koşu atları için yapılır. Gem'e bağlı olarak başa geçirilir ve dizginler bu başlığa bağlanır. Örgülü ve düz olmak üzere iki türü daha vardır.

2. Eğer: Sadece yarış atları için yapılan bir tür semerdir.

Eğerin yapılışı: İlk olarak ağaçtan "kaş" denilen ön cephe iskeleti yapılır. Sonra "alt yastık" haşa denilen bir tür kumaşla "çift yanaklı" bir şekilde diki-lip içersi pamukla doldurularak iskelete monte edilir. Üzerine kösele, ya da deri çekilip yan taraflarına etek denilen işlemeli şal kumaşlar dikilir. Eteklerde şal kumaş yerine bazen deri kullanılır. Uç kısımları renkli püsküllerle süslenen etekler, bir tür "tozluk" görevi görür.

3. Me'rege: Rahvan denilen binek atları için yapılan bir tür özel semerdir. Eğerin büyüğü olup boncuklarla süslenir.

4. Üzenği Takımı: Eğerin iki yanında, kösele kayışlara asılı demir halkalardan meydana gelir.

Koşum Takımları

Me'rege

Ayakla basılarak ata binmeye yarar. Kösele kayışların üzeri boncuklarla ve basma düğmelerle süslüdür.

5. Kuskun: Halka şeklinde dikilen çift kat derinin içi pamuk veya talaşla doldurulur. Hayvanın kuyruk altından tek kayışla geçirilerek eğer veya me'regeye toka ile sabitleştirilir. Yarış ve binek (rahvan) atlarına takılan kuskun, hayvanın yokuş indiği sırada eğerin öne kaymasını önler.

6. Sülebent: Üç kollu olup deriden yapılmıştır. Atın karnının altından gelip göğsünde birleşerek boynun iki yanından eğerin veya me'regenin ön kısmına bağlanır. Yokuş çıkılırken eğer veya me'regenin arkaya kaymasını önler.

7. Kantarma Kayışı: Sülebente ek olarak yapılan ve atın başını yukarı kaldırmasına engel olan bir kayıştır.

8. Kırbaç: Kalın deriden yapılır. Örgülü ve sırimlı (saçaklı) olmak üzere iki türü vardır.

9. Dizgin: Uzunluğu jokeyin eli ile gem arasındaki mesafe kadardır. Atı yönlendirmeye yarar. Sadece deriden yapılır. Örgülü ve düz olmak üzere iki türü vardır.

II- Yük Atı Koşum Takımları

1. Amut (Klopin-Boyuntalık): Atın boynuna geçebilecek genişlikte elips şeklindeki ahşap üzerine keçe, kösele kaplanması suretiyle yapılır. Üzerine ince sarı teneke ile süslemeler işlenerek bağlayıcı halkalar çakılır. Buna, bazı yörelerde "Klopin" veya "Boyuntalık" denilmektedir.

2. Belleme: Kış aylarında yük atlarının sırtına vurulan, alt kısmı saf keçe, üst kısmı branda ile kaplanmış sırt örtüsüdür.

Amut

3. Gözlüklü Başlık: Başın iki yanına takılan ve gözlerin sağı solu görmesini engelleyen kapakların (gözlük) normal başlığa bağlı şekline gözlüklü başlık denilmektedir. At, merkep ve sığırlar için yapılır. Reşmeli başlık denilen zincir ve deri karışımı türü çok tutulmaktadır.

4. Gömlek: Amuttan başlayıp atın kuyruk altından dönerek tekrar amuta bağlanan, üzerinde aşağı düşmesini engelleyen çift sırtlığı bulunan 5 cm. eninde bir kayıştır.

5. Dizgin: Koşu atı dizgininden farklı olup 6 cm. boyundadır. Uç kısımları çapraz deri veya ketenden dokunmuş şeritlerden yapılır. 2.5-3 cm. genişliğindedir. Bir ucu gеме bağlı, diğer ucu sürücünün elinde tuttuğu dizgin, ata yön vermeyi sağlar.

6. Karnaltı Kuşaması: Eğeri atın sırtına sabitleştirmeye yarayan, 5-6 cm. eninde, deriden veya koldan (keten dokuma kayış) yapılan bağlayıcı kayışlardır.

III- Tosun (Sığır)-Av Köpeği-Kurt Köpeği ve Tazı Kuşamları

Bu hayvanlar için, deriden, düğme ve püskül süslemeli tasmalar yapılmaktadır. Sığırlar için "Reşmeli" (kısmen deri, kısmen zincirli) türleri kullanılır.

maktadır.

IV- Bel Kemerleri

Üç tür kemer yapılmaktadır

1. Kuşak Kemer: Para konulmaya yarar.
2. Palıska: Sabunlu köseleden yapılır ve 5-7 cm. enindedir.
3. Normal Bel Kemer: Başlıca 4 şekli vardır
 - a. Örgülü
 - b. Düğme desenli
 - c. Çift yüz dönerli
 - d. Sabunlu (Sabunlu köseleden yapılır)

V- Avcı Malzemeleri

1. Raht: Çift ve tek kırma av tüfeklerinin mermilerinin dizildiği fişektir.
2. Mavzer Yeleği: Saf deriden yapılır ve üzeri fişekliklidir.
3. Çanta: Yandan boyuna asılı olarak kullanılır. İçine çeşitli avcı malzemeleri konulur.

Saraçlıkta Kullanılan Aletler:

1. Bıçkı: Ağaç saplı, ucu keskin üçgen demirli bir alettir. Deri kesmede kullanılır.

2. Meket: Annep ağacından yapılmış, sivriltilmiş çift ağızlı, deriye çizgi ve nakış atmaya yarayan alet.

3. Tişe Bizi: iri dikişlerde kullanılan ve ahşap saplı biz.

4. Normal Biz: İnce ve küçük dikişlerde kullanılan biz.

5. Kılıf Bizi: Diğer bizlerden farklı olarak uç kısmı yılan dili şeklinde tek ağızlı, çift tarafı keskin bir bizdir. Silah kılıfının gizli dikişlerini dikmede kullanılır.

6. Demir Pergel: Derinin üzerine daire ve en çizmeye yarar.

7. Zimba: Üzerine çekiçle vurulmak suretiyle deriyi delmeye yarar.

8. El Baskısı: Pense tipi bir zimba olup, 6 değişik ağız bulunur ve 6 farklı delik açar.

9. Büyük Makas: Keçe kesmede de kullanılan geniş ağızlı bir tür makastır.

10. Kalıp: Değişik modellerdeki tabancaların ağaçtan oyulmuş şeklidir. Tabanca kılıfı bu kalıba geçirilerek şekillendirilir.

11. Kerpeten

12. Çekiç

13. Demir Örs

Kaynaklar:

-İmam Bakır Nahya (Urfalı Saraç ustası).

-Oktay Aslanapa., Türk Sanatı I, İstanbul, 1972, sayfa, 1-5.

-Seyit Ali Kahraman, Yücel Dağlı., Evliya Çelebi Seyahatnamesi, C.III, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık (YKY), İstanbul, 2006.

Proje Yürütücüleri ve Değerlendirme Komisyonu Üyeleri
Vali Nuri Okutan ile Birlikte

URFA HEKETLERİ (MASALLARI) YARIŞMASI PROJESİ SONUÇLANDI

Gelişen dünya teknolojisi hayatımızı oldukça kolaylaştırırken bir yandan da bizleri toplum olma yolundan uzaklaştırıp tek tek bireyler haline getirmektedir. Tek bir birey haline gelen insan ise bir süre sonra yaşadığı evrene ve kendine karşı yabancılaşmaktadır. Teknoloji insanları toplumdaki uzaklaştırarak, evrene ve kendilerine yabancılaştırırken aynı zamanda insanlığın hafızasına dair ne kadar birikim varsa onları da unutturmuştur. Bu unutulmuş belleklerden biri de Masallar

“Heketler” ...

Masallar bir toplumun geçmişe dair en önemli hafızasıdır. Toplumların binlerce yıllık geçmişinin sihirli bir özetidir. Toplumun, sevinci, üzüntüsü, gururu veya utancı vardır onda. Ama en önemlisi masallar hep iyi sonla biter. Bu yönüyle masallar, toplumların barış temennisi içeren en önemli kültür öğeleridir.

Yenişehir Halk Eğitim Müdürlüğü ve ŞURKAV işbirliği ile ŞURKAV genel sekreteri Şükrü ÜZÜMCÜ, Yenişehir İlköğretim Okulu Müdürlüğü'nden Esen TAN ve Halil KOÇAKOĞLU'nun 2008 yılı Ocak ayında hazırladıkları proje ile başlatılan unutulmaya yüz tutmuş “Geleneksel Urfa Masalları Yarışması” ile masallar yeniden hatırlanmış ve masalların anlatıldığı o büyülü anlar tekrar yaşanmış ve yaşatılmıştır.

Proje için merkeze bağlı 105 ilköğretim ve orta öğretim okul idarecileriyle toplantı yapılarak yarışma hakkında bilgi verilmiş. Daha sonra düzenleme kurulu tarafından okullar ziyaret edilerek konunun önemi anlatılmıştır.

Şanlıurfa il merkezindeki tüm ilköğretim ve orta öğretim okulları öğrencilerinin katılımına açık olan yarışmaya 65 okuldan gönderilen mahalli ağızla yazılı 155 masal değerlendirmeye alındı.

Masal değerlendirme komisyonunda; gazeteci yazar A. Naci İPEK, bestekâr ve halk kültürü araştırmacısı Abdullah BALAK, edebiyatçı yazar Adil SARAÇ, öğretim görevlisi ve halk kültürü araştırmacısı S. Sabri KÜRKCÜOĞLU, Şanlıurfa Milli Eğitim Müdürlüğü Öğretmenlerinden Selçuk AĞANOĞLU, İsmail HATİPOĞLU, Abdurrahman İME ve Harun TATAR yer aldılar.

Yarışmaya gelen masalların değerlendirmeleri komisyon tarafından 15 Kasım 2009 tarihinde tamamlandı. Değerlendirmede 75 masal yayınlanacak “ŞANLIURFA HEKETLERİ” kitabına girmeye, ilk 25 masal ise ödülle layık görüldü. Kitapta masalları derleyen ve kaynak kişilerin bilgileri de yer alacak.

Yarışmada birinciliği Zühra Küçük, ikinciliği Hikmet Hatipoğlu, üçüncülüğü Zeliha Ataşlı'nın derlediği heketler kazanmıştır.

Ödüller 22 Kasım 2009 tarihinde Şair Nabi Kültür Merkezinde ŞURKAV tarafından yapılan bir programda öğrencilere takdim edildi.

İlk üçe giren masalın, ŞURKAV Tiyatro Topluluğu tarafından mizansenli anlatımının yapıldığı ödül törenine Yazar Bestami Yazgan, Yavuz Bahadıroğlu, Sadık Yalsızuçanlar ve Gazeteci Yavuz Donat da katıldı.

Derleyici Zehra Küçük, Kaynak Kişi Bedriye Küçük Ödüllerini Vali Nuri Okutan'dan Aldı

Birinci Heft

fakfırlı fincan bacı

Vahtı zamanında kövün birinde bi bacıdan kardaş varmış. Daha ifahken anaları vefat etmiş. Çoh vahıt geçmeden babaları gene evlenmiş. Bikaç vahıt sonra bu analığı uşahlara kötü davranmağa başlamış. Kapkacahları, gesleri, heyadı hep onlara yahadiymiş. Babaları tükene gettihtan sonra evin işini onlara yaptrıymış. Analıh mıkırzımış, babaları gelene kadar uşahlara yimek de vermiymiş. Uşahların acılıhtan artıh barmahları arğıymış.

Bi gün analıh, babalarına: "Ben bı uşahları istemiyem. Gidecahsan, onları dağ başına biraahcahsan, gelecahsan." demiş. Babaları analıhtan çok korhiymiş. Sonunda "he" demiş. Bınlardan uşahların heberi yohmuş. Babaları bi sebbeh tez vahıtta uşahları almış, yola çıhmışlar. Bacı ile kardaş merak etmişler ve babalarına: "Baba bizi neriye götiriysen?" demişler. Babaları "Heç ele biraz gezecağıh" demiş. Uşahları mest olana kadar yeritmiş. Uşahlar artıh dayanamamış: "Baba artıh yeter yeriyemiyih biraz solıhlanah" demişler. Babaları "tamam" demiş ve otırmışlar. Babanın bi dizine oğlan, bi dizine kız başlarını endirdıhları gibi yatmışlar. Babaları bahiy ki yatmışlar, rehetçe başlarını yere endirmiş, düşünmüş: "Bırda kalsalar ölırler, onlara 'şor su'dan kuru ekmek biraahım ki canları datlı su istesin ormana getsinler. Ormanda çoğ değışik sular var. Bı siherli sulardan içen insanlar gözzel bi heyvan olır" demiş. Babaları, oğlandan kızı rehetçe öpmiş soyra biraahmış, getmiş.

Uşahlar bi kahmış kı ahşam olacah, babaları yoh, bağırılmışlar çağırılmışlar, babaları yoh. Kız bikaç yaş oğlandan böyükmüş, aynamış babaları onları bilerah biraahmış. Oğlan, "abla ben ac oldım" demiş. Ablası bahmış ki babaları bi tas su, bi parça kuru ekmek biraahmış. Kahıp onları oğlana vermiş. Oğlan ekmeği yimiş, üstine suyu içmiş, hemen tükirmiş: "Abla, içtiğım su şor, me'dem bulaniy" demiş. Nere gidecahlarını bilmemişler, çara yoh kahmışlar ormana teref getmişler.

Ormana girdıhlarında oğlan çoh susamış. Ablası biliymiş bı suları içmemahları gerek, onun için biraahmamış kardaşı su içsin. Ama oğlan

dayanamamış sudan içmiş. İctiği gibi bi ceyran olmuş. Ablası ağlıyarah: "Ah kardaş, vah kardaş sen ne etti kardaş, beni tek birahtiy nere ben gidim kardaş!" demiş. Kardaşı: "Ağlama bacı ağlama ben siye bahacağam!" demiş. Getmiş çalı çirpi toplamış getirmiş, Kız da bi ağacın üstinde bınlardan kendine yatıp kahacağı bi yer yapmış. Ceyran gidiymiş bacısına yiyecah bulup getiriymiş. Bi vahıt iki vahıt bele geçmiş. Bi gün paşanın oğlu atından ormanda dolaşıymış. Atını su içsin deye suyun yanına getirmiş, ama at su içmiymiş, ele suya bahiymiş. Paşanın oğlu suya eğilmiş suya bahmış, bi de ne görsin ele gözzel bi kız ki. Bı ağaçtaki hurı kızının gözzelliği suya eyne gibi vuriymiş. Paşanın oğlu insan mı, peri mi oldığını aynıyamadığı bı kıza ne kadar dil tökmişse de kız bi türlü aşşağı enmemiş. Paşa oğlu gidip bi keriden konuşmuş. Ona: "Bı kıızı ağaçtan endir, siye bi avuç altın verim." demiş. Keri mahsustan kirli asbaplarını almış suyun yanına getmiş. Asbapları yahamış, kıza bahmış: "Ah kızım demisen bı keriyeye yardım edim, heç teketim yoh" demiş. Kızın da üregi yuha, hemen enmiş, endiği kimin paşa oğlu onu hemen yakalamış. Kız ne yapacağını bilememiş. Paşa oğlu "Ben seni biraahmam senden evlenecağam!" demiş. O sıra, kardaşı ceyran her şeyi görmüş. Bacım gider rehet eder, bi de kardaşının bi ceyran oldığini kimse bilmesin deye ses çihatmamış.

Kırh gün kırh gece konahta dügin yapmışlar. Kız gözzel asbaplar geymiş, altınları da tahtığı zaman daha da gözzel olmuş. Konahta kalan bi karaçı kız, gelin hanıma yanı kıza çok kıziymiş. Kız da her gün konağın arha damına gider kardaşından konuşır, dertleşirmiş.

Paşanın gelininin gözzelliği dilden dile dolaşırken karaçı kız daha da kudıriymiş. Bi gün kız, kardaşından konuşmağ için konağın arhasındaki dama gidiyken karaçı kız da rehetçe onun peşinden getmiş. Kardaşının bi ceyran oldığini örgenmiş. Ceyran gettihtan soyra karaçı kız, hanımının yanına gelmiş, dudağını bükmiş: "Ben de bı asbapları geysen bı altınları tahsam ben de gözzel olıram." demiş. Karaçı Kız: "Hele gel

asbabları değiştirah bahah kim gözzel” demiş. Kız da “tamam” demiş. Asbablarını değiştirmişler. Damın arhasındaki suya eğilip bahmışlar. Eski asbablarla gene hoşmuş kız. Bı sefer karaçı kız “yoh!” demiş. “Sen altınları da ver o zaman baharılı kim hoş.” Kız, altınları da kahar verir, karaçı kız, bahar eski asbablarla gene kız kendisinden hoş, daha da hesitler. Kahar, kızını damdan suya itekler. Böyük beyaz bi balıh kızını yudar. Öte yandan Paşanın oğlı her terefte avradını gezer, aramadığı bi yer birahtmaz. Karaçı kız heç sesini çıhatmaz hanımının asbablarını, altınlarını sahlar. Ceyran da gelir bacısını göremediği için çağırır:

“Bacı bacı can bacı

Fakfırlı fincan bacı

Bah kardaşiy geldi

Gel bacı, gel bacı”

Balığın karnındaki kız sağmış, kardaşının sesini duyarmış, o da:

“Kardaş kardaş can kardaş

Fakfırlı fincan kardaş

Baciy, balığın karnında

Gelemem kardaş gelemem kardaş” demiş.

Karaçı kız bınları duymış. “Ben ne edim ne etmiyim bı ceyrandan kurtulım” demiş. Mahsustan gendi gendini heste kimin yatağa komış. Yatahtan çıhmamış bikaç gün. heber vermişler Paşanın oğlına. Paşanın oğlı da bellemağa getmiş. Karaçı kız evvelden kollarının dibine kurı ekmek koymış. Paşanın oğlı geldiğinde, kollarından bastırıp ekmekleri kıryımış, bi tereften de “Ay aney, ay aney kabıręalarım kırılıy” deyimiş. Paşanın oğlı da karaçı kızın çoğ ağır olduğına inanmış. Hemin bi dohtor yollamış. Dohtor, karaçı kızın yanına geldiğinde, Karaçı Kız, hanımından aldığı altınların bi avıcını gizlice dohtora vermiş. Dohtora: “Ben heste degilem, oyun ediyem. şimdi paşanın oğlına ‘Bına ceyran eti yidirin ki rehet olsun, yohsa sağ kalmaz’ deyecahsan” deyi. Dohtor da eynisini söliy. Paşanın oğlı heber saliy “Bi ceyran vuracahsız” deye adamlarına. Adamları, ceyran gezmäęa başlılar. Nerde olsa vuracahlar. Kardaş ceyran da sahlaniymiş. Bacısı, ona karaçı kızın kendini suya iteklediğini evvelden söylemiş. Bının, karaçı kızın bi oyunı olduğını aynatmış.

Ceylan, suyun başına gelir dertli dertli bacısını çağırır:

“Bacı bacı can bacı,

Fakfırlı fincan bacı,

Karaçı kız beni, pıhemihe edacah

Gel bacı gel bacı.”

Bacısı da cevap veriyemiş:

“Kardaş kardaş can kardaş,

Fakfırlı fincan kardaş,

Mehemet şah kucağında

Gelemem kardaş gelemem kardaş” deyimiş.

Ceyran heyret etmiş. Demiysen karaçı kız, bacısını suya iteklemeden önce, bacısı gebemiş. Ceyran ne yapacağını bilememiş.

Ceyran, bikaç gün sonra paşanın oğlını ormanda tek başına gezerken görmüş, “sonı nasıl oliysa olsun gidip konuşacağam” demiş gendi gendine. Ceyran, bi kereden paşanın oğlının önüne çıkmış. Paşanın oğlı ceyranı vurmağ için hemen okını çıhatmış, ceyran hemen “Dur beni vurma!” demiş. Paşanın oğlı heyret etmiş. Konuşan bi ceylan var öğinde... “Sen in misen, cin misen?” demiş. Ceyran da “Ben ne inem ne de cinem, ben seni hanımının öz be öz kardaşıyam. Ben de evvelden insandım, bı ormandaki siherli suyu içtim, bele oldım.” demiş. Başlamış olanları tek tek aynatmış paşanın oğlına. Paşanın oğlı, sağ olduğına, hem de bi oğlı olduğına çoht sevinmiş. Ceyranı da almış, suyun yanına getmiş. Balığa demiş ki:

“Ah balıh vah balıh

Canım cigerim seni karniyda

Onları biye ver balıh.”

Suyun üstünde böyük beyaz bi balıh görünmüş, ama ağzını açmamış ele duriymiş. Paşanın oğlı getmiş bi çuval yiyecah getirmiş. Balığa: “Bah siye yiyecah getirdim ağziy aç, atım ağziya” demiş. Balıh ağzını açmış, hemin çuvalı ağzına atar atmaz hanımının elinden tuttuğı kimin çekmiş kurtatmış hanımından oğlını. Birbirlerine sarılmışlar hesret gidermişler.

Paşanın oğlı dört bi yana heber vermiş, bı ceyranı eski halına döndirebilecah sihercilere. Ne ettilerse, ne içirdilerse fayda etmemiş. En sonunda ihtiyar bi adam gelmiş. Ceyrana: “Sen ne ettiy ceyran oldisa gene eynisini yapacahsan ki insan olasan.” Kahmışlar, getmişler dağbaşına, dağda biraz yatıp kahmışlar, soyra da ormana gidip o siherli sudan ceyran içmiş. Birez beklemişler, bi bahmışlar ki ceyran insana döndi. Ele bi sevinmişler ki ancağ Allah bilir. Bacı kardaş doya doya birbirlerine sarılmışlar. Hesret gidermişler...

Deyecahsız ki: “Karaçı kıza ne oldu?” Onı yeddi kapılı bi zindana atmışlar, kilitleri de damın arhasındaki suya atmışlar...

DERLEYENİN

ADISOYADI : Zehra KÜÇÜK

OKULU-SINIFI : şehit Nusret İlköğretim Okulu-8/A

YAşI : 13

KAYNAK Kİşİ

ADISOYADI : Bedriye KÜÇÜK

YAşI : 33

TAHSİLİ : İlkokul

KİMDEN DİNLEDİğİ: Annesi

DERLEME TARİHİ: OCAK 2009

DERLEME ADRESİ: Cami Kebir Mahallesi / şANLIURFA

TASHİH: Adil SARAÇ ve S. Sabri KÜRKCÜOğLU

Derleyici Hikmet Hatipoğlu Kaynak Kişi Zemzem Yıldız Ödüllerini Yazar Bestami Yazgan'dan Aldı

iki kardeş

Bi varmış bi yohmuş. Evvel zaman içinde iki kardeş varmış. Bınlardan bi tenesi çoh yaman, bi tenesi de çoh fıkaramış. Çoh fekirlermiş, daha hah genlere herat ediylermiş. Ele ki fekirlermiş. Bınlardan bi gün gendi gendilerine demişler “Bı bele olmaz, hahın ekmeginden karın doymaz. Acımızdan ağzımız kohiy. Ne edah, ne etmiyah, bi hal çara biz bize bulah.” Böyik olanı acıh açıh gözmiş. Küçük, acıh benim kimin fıkaramış. Böyik, küçige: “kardaş” demiş, “Gel, biz düşah yollara, hele bahah Allah karşımıza ne çihadiy. Yerine göğine kurban olduğım helbet bizi de görür.” Küçük: (zatana benim kimin fıkara, heç bi şeye akli basmiy.) “Elesem tamam!” demiş.

Bınlardan çıhmışlar yola. Biz deyah üç gün üç gece yerimışler. Böyigi fıkara olana, yanı küçige, her acıhanda: “Gel biz seni çıhınıydan yiyah, soyra benimkinden de yirih” deyimış. Fıkara olanın akli basmiy. Tutup çihadiymış yimeğini, ona da veriymiş. Belehıtan küçüğün yimeğini silip süpirmişler. Ele olunca, böyik: “Kardaş” demiş, “Babo benim senden işim bitti daha artıh sen yoliya ben yolıma.” Fıkara olan: “Aman, duman, yapma etme” demişse de daha artıh gendini tutamamış. “Ya sabır, ya Allah” demiş.

Böyigi göz açıh ya, bele hoş bi şehir yolına girmiş. “Bırda ben biye eyi bi iş bulıram” demiş. Fıkara olan, -benim kimin akli basmi- kahmış girmiş bele hurda haraba bi köv yolına. Bi de bahmış bele haraba, pis bi degirmen. “Ben biye bı ahşam bırda kalım, hele bahah yarın ne oliy” demiş. Bi de bahmış ahşam vahtı degirmene dorğı bi ses geliy. Ele mi bi ses “Eyni ayıdır bı.” demiş. Korhusından sinmiş, sahlanmış. Esseh te bahmış ki bi ayı degirmene girdi. Daha artık nutkı kesilmiş birez daha beklemiş. Bahmış bı sefer de bi it girdi içeri. Birez soyra bi sıçan girdi. Uuuu bi de bakmış ki -yarrabi töbe-, bunlar konuşılar.

Ayı, sıçana demiş; “Sıçan kardaş maşallah üzi göziy ay kimin parliy veziyeti hoş göriniy.” Sıçan: “he” demiş, “Valla, niye hoş olmasın biliysen elli tene altınım vardı.” Ayı: “he” demiş. “İşte bah bırdan çıkadıp -yerini göstertip- ben biye oyniyam bınlardan.” demiş. “Bından üçürü kefim kef. Üzim gözüm parliy.” Ayıya bı sefer sıçan sormuş: “Maşallah seni de üzi hoş, ele belli kefiy yerinde.” Ayı “he” demiş. “Bilisen benim de hanı padişahın bahçasındaki falanca ağacın içinde altınlarım vardı.” “He” demiş sıçan. “İşte ben de o altınlarımdan ele kefli ve hoş oliyam ki heç kefime deyecah yoh.” Bı sefer ikisi ite bahmışlar. “İt kardaş” demiş ayı, “Seni çok neşey yoh, herdir inşallah hal vaziyeti eyi mi?” İt: “Yoh vallah kardaşlar” demiş. “Başıma ne işler gelecah bi bilseyiz.” “Ne gelecah?” demiş sıçandan ayı. “Valla” demiş, “Biliysiz padişahın kızı delirdi.” “Eeee” demişler. “Yanı heç bi hekim cuğap vermi” “He” demişler, “Biliyih.” “İşte biye ele ayan oldu ki” demiş it, “Kızının derdinin dermanı benem.” “Vışşş” demiş ayıdan sıçan, “Niye babo?” “İşte biye ele ayan oldu. Ne günüm belli ne gecem belli. Bunun üçürü bele günden güne soliyam sararıyam.”

Bizim fıkara oğlan bınları duyi mı duyi. Korhiy sesini çihatmiy, bekliy. Ne acep bı sefer kafası çalışiy -Mehsim kardaşının yanında demah köre fehemi olmuş-. Neyse uzatmiyah sebbeh oliy. Sebbeh itten ayı gidiyler. Kali bi tek sıçan. Sıçan, gene çihadiy altınlarından oyniy. Bı hemen bele eyi bi daş buliy, sıçana ati. Sıçan can havlınden kaçiy gidiy. Gendi de altınları aliy çhiy. Önce deyi: “Hele ben bı padşahı bulım.” Kahiy gidiy şehere. Bi de bahiy şehirde dellal bağırıy, deyi ki “Vay biz duymadıh demeyiin! Padişahın deliren kızı gene çiril çılpah zuvağa kaçmış onu o hâlde görmiyesiz deye padişahımız herkese zuvağa çıhmağı yassahladı. Ona göre tüken mükenleriyizi kapadın.

İçeri girin, kimse sizin kıza bahtıgızı görmesin.”

Bizimki bele hoş bi köşede sahlaniy, evvelden bulup geberttiği itin kellesini bişirmiş beklüy. Kız gendinden teref dönünce, hemen tutiy itin kellesini kızın öğine atiy. Kız zatana deli, hoş bişmiş et kohısını aldığından tutiy kelliyyi. Hemin orda, -yerine göğine kurban oldığım- Hak Teala şifa veriy. -tüm hestelere şifa veresen yarrabi- (cemaat: “âmin”, diyerek). Orda kız bı sefer gendinden utanmağa başliy. “Uuu ane ben niye bele çırılçılpağam!” dey. Orda hemen bizimki tuti kıza ebasını veriy. -Eskiden erkekler 'eba' geyerlerdi- Kız dey: “Uuu Allah senden razı ola bı eti yir yimez eyileştim. Sen Hızır mısan kimsen?” Oğlan dey: “Yoh ben vezifemi yaptım.” Kız gendine dey: “Yoooh bele biraħmam seni, yeri babama gidah.” Kahiylar gidiyler padişaha. Kız olanı biteni babasına aynadiy. Padişah dey: “Dile benden ne dilersen” oğlan dey: “bir, kızıya aşık oldım onu istiyem; iki, seni falanca bahçaydan da bir tek bi ağacı istiyem.” Padişah dey: “Kız zatana seni, ağaç da nedir ki bi tene, bütün bahçiy al.” Oğlan: “tamam” dey. Kahi gidiy bahçiy. Degirmendeki ayının, altınlarını nereye sahladığını sölediği ağacı buliy. Ağacı kesiy, esseh te bi de bahiy ki içinde bi ton altın. Altınları da ali, padişahın damadı olduğu üçürü padişah da oli. Vel hâsılı kelam, Allah gendine verdihça veriy.

Heketimiz birda bitti amma bını heç unıtmıyah gerek ki: “Yanı sen ne keder fıkaraya olırsay ol, göyniy zengin olsa yeter.” A, öbir açih göz kardaş bının yanına geliy dey ki: “Açih biye bi iş ver sen padişah oldiy.” -Bahın, yanı açihgöz olmah demah ki yetmiy.-

Rebbim heppimizi göyni gözi toh olanlardan eylesin.

(cemaat: “âmin”...).

DERLEYENİN

ADI SOYADI : Hikmet HATİPOĞLU

OKULU- SINIFI : Osmangazi Lisesi - 9/D

YAŞI : 14

KAYNAK KİŞİ

ADI SOYADI : Zemzem YILDIZ

YAŞI : 56

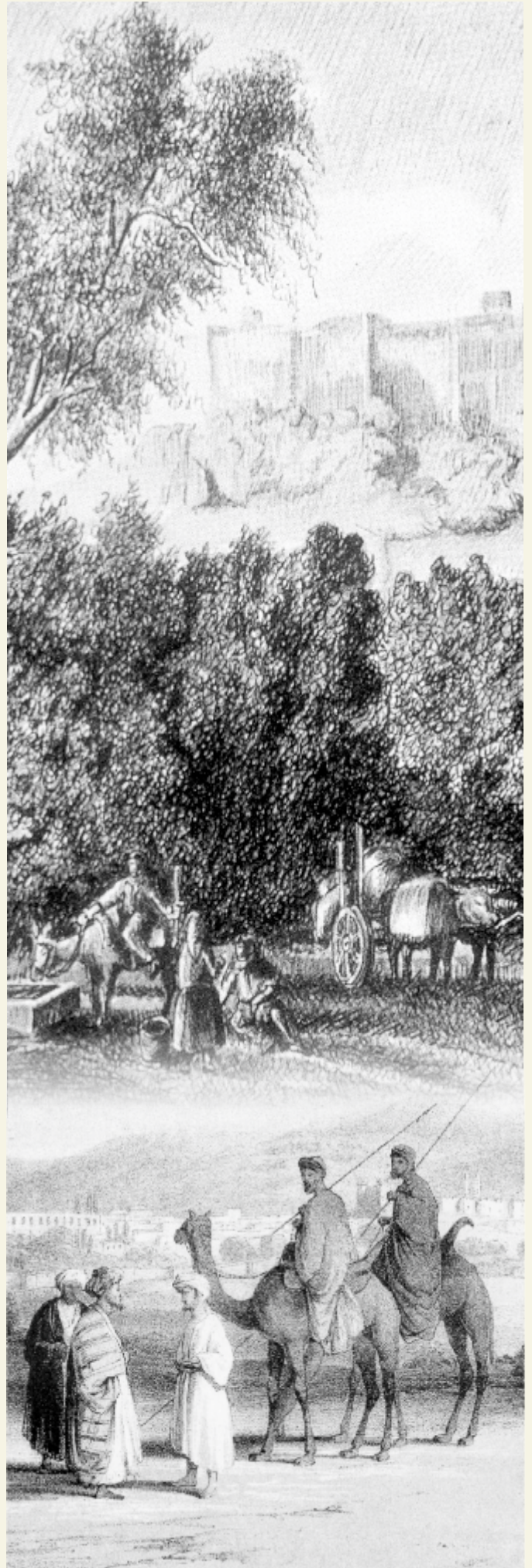
TAHSİLİ : yok

KİMDEN DİNLEDİĞİ : Kayınpederinden

DERLEME TARİHİ : OCAK 2009

DERLEME YERİ : Veysel Karani Mahallesi / ŞANLIURFA

TASHİH: Adil Saraç ve S. Sabri KÜRKCÜOĞLU

Derleyici Zeliha Ataşlı Kaynak Kişi Hüseyin Kılıç Ödülleri
Yazar Yavuz Bahadıroğlu'ndan Aldı

hedice sultan

Bi varmış bi yohmuş. Uzah diyarlarda bi ülkede, bi ağadan üç kızı varmış. Ağanın kızları evlenmiş istiylermiş. Ama kızlar ne yaparsa yapsınlar, kızların babaları, yani ağa bi türlü kızlarını evermağ istemiymiş.

Ağanın bostançısı ağanın bahçasına karpız ekmiş. Ağanın büyük kızı bostançıya konağa üç karpız seçmesi için heber salmış. "Birinci karpız zamanı geçmiş olsun, yiyilmez olsun. İkinci karpız yarısı yiyilir, yarısı yiyilmez olsun. Üçüncü karpız kıpkırmızı ve tezze olsun." demiş.

Büyük kız daha soyra bostançıyı çağırmış, üç karpızı konağa getirmişini istemiş. Bostançı üç karpızı konağa aparmış, ağanın öğine endirmiş. Ağa azaplarını çığırmiş. Üç karpızı kırmahlarını istemiş. Azaplar karpızları kırmış. Ağa bınlardan heç bi şe aynamamış. Azaplarına: "nedir bı?" deye sormuş. Ağanın azapları: "Birinci karpız, büyük kızıyındır. İkinci karpız ikinci kızıyındır. Üçüncü karpız üçüncü kızıyındır." demişler. Ağa bınları duydıhtan soyra üç kızını almış konağın damına çıhatmış. Üç kızının da eline birer alma vermiş. Soyra ağa, kızlarından almaları atmahlarını istemiş. Büyük kız almıy atmış, onun alması kolağasının evinin kapısının öğine düşmüş. İkinci kız da almayı atmış, onunki valiyn kapısının öğine düşmüş. Üçüncü kız da almıy tam atacahken vazgeçmiş. Ama ağa "olmaz" demiş. Kız mecburen almıy atmış, onunki de Külhançı Mehemed'in kapısının öğine düşmüş.

Büyük kız evlenip getmiş. İkinci kız da evlenip valiyn evine gelin getmiş. Üçüncü kız da Külhançı Mehemed'in kapısını çalmış, Külhançı Mehemet

kapıyı açmış, ama gözine inanamamış. Ağanın en ifah kızı gelinliğinden kapının öğinde durmuş. Kız durumu aynatmış. Külhançı Mehemet bı işe şaşırmiş "Ben siye layih degilem kı, ben bi külhançıyam, sen bi ağa kızısın." demiş, içeri girmiş. Bi mühlet soyra Külhançı Mehemet çıkarı çıhmış. Kız helâ kapı öğinde. Birez düşündihtan soyra kız içeri almış. Külhançı Mehemet belece ağanın kızından evlenmiş. İki üç hafta geçmiş. Hedice Sultan yerik yerimağa başlamış, -yanı hemilemiş-

Bı arada Hedice Sultan büyük bacısını öksiy ve yanına getmağ istediğini Külhançı Mehemed'e söliy. O da kabil ediy. Hedice Sultan bacısının evine vari, kapıyı vuriy, hizmeker kapıyı açıy, ne istediğini soriy. Hedice Sultan: "Ben hanımın bacısıyam bacımın yanına geldim." deyi. Hizmeker, ona inanmiy. Gidip hanımına bacısının geldiğini söliy. Hanımı kabil ediy. Kardeş Hedice geliy. Kız kardeş heç de zengin degildir. Ablası, Hedice'ye ne istediğini soriy. Hedice heç bi şe istemediğini, yalnız mecmek şorbası istediğini söliy. Ablası şaşırıy. Ablası: "Sen bını mı istedi?" deyi. Soyra hizmekere emrediy. Soyra Hedice'nin ablası altı tene kırmızı şiş yaptırıy, merdivanın üstüne koyı. Soyra Hedice Sultan'ın yimegi geliy, Hedice Sultan tam yiyecahken "Seni Külhançı Mehemet çağırıy" deyi. Hedice Sultan telaşla merdivanlardan aşağı eniy, bı arada ablasının tuzağına düşiy. Merdivanlardaki şişlere basiy ve Hedice Sultan'ın ayağı yanıy.

Hedice ağlıyarah eve döniy. O sırada Külhançı Mehemet eve geliy. Hedice Sultan herifine: "Ben büyük ablamın evine gettim, tam şorbiy içecahken, sen beni çağırđiy." deyi. Mehemet, Hedice'ye onu

çağırmadığını söli, Hedice şaşırıy. Ablasının niye bele bi şe yaptığını merak ediy.

Soyra Külhancı Mehemet sebbeh erkenden kahiy, çarşıya gidiy, mecmek aliy, eve döniy. Şorbiy yapıy, Hedice Sultan'ın ögine koyi. Hedice Sultan yimeğini yiyi. Herifine: "Berhudar olasan!" deyi.

Hedice Sultan hemile oldığı için yerik yeri, soyra Hedice Sultan böyük ablasına kızdığı için ifah ablasına gidiy. Kapıya vuriy, hizmeker kapıyı açıy, "Kimsen?" deye soriy. "Ben Hedice Sultan, Helime Sultan'ın bacısıyam." deye cuğap veriy. Hizmeker inanmiy, gidiy hanımına soriy. Helime Sultan içeri almağını istiy. Hedice Sultan ikinci ablasının da aç gözlülüğünü ferk etmiy. Soyra Hedice Sultan'ın ablası soriy: "Ne istiysen?". Hedice Sultan da kebab istediğini söliy. Hedice Sultan'ın ablası yimeği hezirlatıy. Soyra ataşta altı tene kırmızı şiş kızdırıy, merdivanlara koyi. Hedice Sultan tam kebabı yiyecahken "Külhançı Mehemet seni çağırı!" deyiler. Hedice Sultan kaçiy gidiy, ama ablasının tuzağına düşiy, ayahları yaniy.

Hedice Sultan eve gidiy, düşüniy. İnsanoğlunun geddarlığını düşüniy, soyra Külhançı Mehemet eve geliy. Hedice Sultan herifine kızıy, "Ben siye demedim mi beni çağırma?" deyi. Külhançı Mehemet: "Ben seni çağırmadım" deyi.

Soyra Külhancı Mehemet erken kalhiy çarşıya gidiy. Kasaptan et alıp eve döniy kebab yapıy Hedice Sultan'a. Hedice Sultan kebabı yiyiy, herifine: "Ömriye bereket!" deyi.

Aylar heftalar birbirini kuvaliy. Hedice Sultan herifine doğım zamanının yaklaştığını söliy. Külhançı Mehemet, ustasına hanımının doğım yapacağından behsediy. Külhançı Mehemed'in ustası binın üzerine bi geceliğine hemamı Külhançı Mehemed'e veriy. O gece, Hedice Sultan'ın doğım zamanı gögden üç meleg eniy. Gögdeki melekler Hedice'nin nur topı kimin kızını görünce kızı hediye veriylar. Meleklerden bi tenesi bele deyi: "Kızıyın günleri ay, ayları yıl olsun. Tez böyisin." İkinci melek: "Kızıy yeridiği zaman yerden altın çıhsın." Üçüncü melek: "Kızıy güldüğü zaman iki omzında güller açsın, hekimler bu muskayı yani kızıyın boynındaki kolyeyi alırsa kızıy düşüp bayılsın." Soyra Hedice Sultan kızını eve götüriy. Kızı yahiy, kızı yahadığı suyu tökmiy. Kızı geydiriy. Soyra gidip legene bahiy, leğendeki su altın olmuş.

Soyra kız böyimiş, kızı mektebe göndermişler. Mektepte bi paşanın oğlu kızı görmüş, ona âşık

olmuş. Soyra devirsi gün, kız gene mektebe gelmiş, paşanın oğlu Hedice Sultan'ın kızını yanlışıhtan incitmiş. Kız ağlamış yağmır yağmış, soyra kız gülmiş iki omzında gül açmış.

-Bı küçük çocıh paşanın oğlmuş böyüdüğünde Hedice Sultan'ın kızından evlenmağı kafasına koymuş.-

Bı sırada Hadice'nin böyük ablası da iki canlıymış. O da, çocığının en küçük kardaşının kızı kimin olmağı için o da hemamda doğırmış. Üç melek gelmiş, ona da üç tene kısa hediye vermişler, amma bı hediyeler Hedice Sultan'ın kızının hediyelerinden ferklmiş. Birinci melek: "Kızıyın bir senesi bir ayı olsun, yavaş böyisin." İkinci melek: "kızıyın alnının ortasında bir boynuz çıhsın." Üçüncü melek: "kızıyın yeridiği yerden at pohı çıhsın" demiş.

Seneler geçmiş. Hedice Sultan'ın kızı paşanın oğlundan evlenmiş. Soyra Hedice Sultan'ın ablasının kızından Hedice Sultan'ın kızı tahtıravelliye binmişler eve gelmişler. Hedice Sultan'ın ablasından Hedice Sultan çekmişler.

Düğün yimeğini Hedice Sultan'ın ablası yapmış. Yimeğin içine bi yığın duz koymuş. Soyra Hedice Sultan'ın kızı gelmiş. Acıhmış, yimeği yimiş, çoh susamış. Dayzasından su istemiş. Hedice Sultan'ın ablası demiş ki: "Biye bir göziy verirsey, siye su verirem." Hedice Sultan'ın kızı: "Veremem!" demiş. "Ben gelin olacağam" der. Amma mecbur kalınca gözini verir.

Birez zaman geçer. Hedice Sultan'ın kızı gelir, gene acdır, gene yimek yimiş, gene susamış. Dayzasından su istemiş. Dayzası yine şert koymuş: "Biye öbir gözi de verirsey siye su verirem." Hedice Sultan'ın kızı: "Veremem!" demiş. "Siye öbir gözimi de verirsem evlenemem" der. Amma gene mecburiyetten gözünü vermiş.

Birez zaman geçmiş, iki kız da tahtıravelliye binip getmişler. Yolda gidiyken Hedice Sultan'ın ablası, bacısının kızına demiş ki: "Kızıma gelinliği ver, bahım yakışacak mı?" Dayzasının kızı gelinliği geymiş, birez yol almışlar. İleride tikenler varmış. Hadice Sultan'ın kızını tikenlerin üstüne atıp kaçmışlar, güveginin evine getmişler. Damadın babası geline: "Yeri!" der, "Yeri ki kövdeki insanlara altın dağıt." Kız yerir ama atın pohı çıkar. Soyra güvegi, kızı mecburiyetten avrat olarağ almış. Soyra Hedice Sultan'ın kızını bi çoban, tikenlerin arasında görmüş. Çoban, Hedice

Sultan'ın kızına sormuş: “İn misen? cin misen?” Hedice Sultan'ın kızı: “Ben de seni kimin bi insanam.” demiş. Çoban, soyra aparmış eve. Soyra çobanın avradı kızmaya başlamış. “Biz daha pisigimizi doyuramıyık, bı kızı nasıl doyıracağık?”, “Üsteçelik bı kız kör” demiş.

Soyra Hedice Sultan'ın kızı, çobanın avradına “ane” demiş, “Sen beni yaha, yahadıhtan soyra suyu tökme.” Avrat kızı yahamış, yahadıhtan soyra suyu tökmemiş. Kızı geydirdihtan soyra, gidip suya bahmış, ama gözine inanamamış. Soyra çoban gelmiş, çobanın avradı herifine olanı, biteni aynatmış. Soyra kız, çobandan avradına: “Beni evin içinde yeridin” demiş. Çobanla karısı, kızı evin içinde yeritmiş, yerde bi süri altın olmuş. Soyra kız, “ane” dediği çobanın avradına “beni hemama götür.” demiş. Çobanın avradı “niye?” deye sormuş. Hedice Sultan'ın kızı; “Ben gülünce, iki omzımda gül açar; 'bi güle, bi göz' derih. Herkes de bize verir.”

Soyra avrattan Hedice Sultan'ın kızı hemama getmişler. Kız gülmiş. İki omzında gül açmış. Soyra yaşlı avrat gülleri satmağa başlamış. Hedice Sultan'ın ablasından kızı da ordamış. Soyra kız ona: “Dayzam kızının gözünü, yaniydaki gül satan avrada verah. O da, bize gül versin.” demiş. Soyra gül satan, avradı çağırıp, gözi vermiş, gülleri almışlar. Soyra yaşlı avrat Hedice Sultan'ın kızına gözi götürmüş. Kız: “Bismillahirrahmanirrahim” demiş, gözi yerine koymuş. Soyra Hedice Sultan'ın ablasından kızı eve getmişler. Güvegiye: “ Bögin çoh güldim. Herhal yavaş yavaş düzeliyem.” demiş.

Soyra çoban o keder zengin olmuş ki, çobanlığı bırakmış. Soyra Hedice Sultan'ın kızı çobanın avradına: “Bögin gene hemama gidim, gülim güller açsın. 'Bi göze, bi gül deyah' öbür gözümü de versinler”, demiş. Soyra gene getmişler. Kız gülmiş, iki gül olmuş. Hedice Sultanın ablası ve kızı da ordamış. Soyra yaşlı avrat “bi güle, bi göz” demiş. Soyra Hedice Sultan'ın ablası ve kızı yaşlı avradı çıkırmış. Gözi verip, güli almış ve kıza götürmüşler. Kız gözi alıp besmele çekerah yerine koymuş. Hedice Sultan'ın ablasından kızı gene eve gidip, güvegiye: “Bögin gene çoh güldim. Gene iki omzımda gül açtı” demiş.

Aradan günler geçmiş. Kız gene yaşlı avrada ısrardan “Beni hemama götür” demiş. Soyra hemamda dayzası kızı Hedice Sultan'ın kızını tanımış ve boynındaki kolyeyi almış ve ordan savışmış. Soyra yaşlı avrat ağlıyarah kızı eve

götürmüş. Soyra yaşlı avrat adama “Kızımız öldi” demiş. Yaşlı adam bını kabul etmemiş ve kıza yeraltında bi ev yapmış, kıza altından bi karyola yapıp kızı yatağa koymuş. Kapıyı kitlemiş ve kapının üzerine kum atmış, kimsenin bulmamağı için. Soyra dayzasının kızından evlenen adamın canı sıhılmış ava getmiş. Soyra Hedice Sultan'ın kızının yattığı yere gelmiş. Kumı elinden birez temizlemiş. Kapı ortiya çıhmış, kapıyı açmış. Gözlerine inanamamış. Seneler evvel âşık olduğu kız yatağın üstündemiş. Soyra adamla kız birabar olmuşlar. Oğlan kapıyı tekrar kitlemiş. Üzerine kum atmış. Aradan bi sene geçmiş. Oğlan merak edip gene getmiş. Ama gözine inanamamış. Çünkü yatağın üstünde altın kimin parliyan bi uşah varmış. Soyra oğlan bı uşağı evine aparmış. Soyra Hedice Sultan'ın ablası uşağı görmüş, kızmış. Soyra duvarda asılı duran kolyeyi uşah görmüş, istemiş. Hedice Sultan'ın ablası huylanmış. Oğlan merak etmiş. Kolyeyi uşağa vermiş. Uşah kolyeyi aldıhtan soyra getmağ istemiş. Adam, uşahnan birabar Hedice Sultan'ın kızının yattığı yere getmişler. Soyra uşah, oğlandan kolyeyi anasının boynuna tahmasını istemiş. Adam kolyeyi kızın boynuna tahmış. Kız gözünü açmış. Kız, kızmış. “Niye beni bu datlı yuhımdan oyandırdıy?” demiş. Oğlan, kızdı kahıp yerimağını istemiş. Kız yerimiş. Kızın yeridiği yerden altın çıhmış. Soyra kız ağlamış, yağmır yağmış. Kız gülmiş, iki omzında gül açmış. Oğlan, kızın âşık olduğu kız olduğunu aynamış. Kızı eve aparmış. Bütün melmeketi çağırmış. Ve “Bı benim sevdiğim” demiş. “Bı ana-kız beni kandırdı” deyerah ana ve kızı zindana attırmış. Kırh gün, kırh gece dügin yapmışlar, ölene keder kefi içinde yaşamışlar.

DERLEYENİN

ADISOYADI :Zeliha ATAŞLI

OKULU-SINIFI: Gazi İlköğretim Okulu 7-A

YAŞI :12

KAYNAK KİŞİ

ADISOYADI :Hüseyin KILIÇ

YAŞI :72

TAHSİLİ :YOK

KİMDEN DİNLEDİĞİ:

DERLEME TARİHİ:OCAK 2009

DERLEME ADRESİ: Kap Köyü /ŞANLIURFA

TASHİH: Adil Saraç ve S. Sabri KÜRKCÜOĞLU

ŞANLIURFA HALK OYUNLARI ÇALIŞTAYI

*Halk Oyunlarını Yaşatmak,
Geçmişe olan borcumuz,
Geleceğe olan sorumluluğumuzdur.*

Şükrü Üzümcü
ŞURKAV Genel Sekreteri
Şanlıurfa Halkoyunları İl Temsilcisi

Şanlıurfa Halk Oyunlarının sevdirmesi, yaşatılması, yaygınlaştırılması ve en önemlisi giysi, müzik ve oyunlardaki bozulmaları önlemek ve sonraki nesillere en doğru şekilde aktarılmasını sağlamak amacıyla ülkemizde ilk kez düzenlenen “ŞANLIURFA HALK OYUNLARI ÇALIŞTAYI” Projesi Şanlıurfa İli Kültür Eğitim Sanat ve Araştırma Vakfı (ŞURKAV) ve Türkiye Halk Oyunları Federasyonu tarafından gerçekleştirildi.

10-11 Aralık 2009 tarihlerinde Şanlıurfa Endüstri Meslek Lisesi Konferans Salonunda yapılan çalıştaya Şanlıurfa merkez ve ilçelerinden araştırmacı, hakem, eğitmen, oyuncu ve idarecilerin yanı sıra il dışından Türkiye Halk Oyunları Federasyonu Başkanı Mehmet Sertaç Şevki DEMİRTAŞ, THOF Merkez Hakem Kurulu Başkanı Gürhan

OZANOĞLU, THOF Giysi kurulu Üyesi İsmail EKMEKÇİOĞLU, THOF Disiplin kurulu Üyesi Fahri ÇEPİK, THOF Eğitim Kurulu Üyesi Ahmet Turan DEMİRBAĞ, Kültür ve Turizm Bakanlığı HAGEM Daire Başkanı Yener ALTINTAŞ, Kültür ve Turizm Bakanlığı HAGEM Dairesi eski başkanı Ahmet ÇAKIR, Gaziantep Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Halk Oyunları Bölüm Başkanı Yılmaz KILINÇ, Ankara DTHM Korosu Sanatçısı Salih TURHAN olmak üzere 100 kişi katıldı.

Şanlıurfa Kültür Eğitim Sanat ve Araştırma Vakfının düzenlediği “Şanlıurfa Halk Oyunları Çalıştayı” açılışına katılan Şanlıurfa Valisi ŞURKAV Başkanı Nuri Okutan, toplantının açılışında yaptığı konuşmada, çalıştaya ev sahipliği yapmaktan memnuniyet duyduklarını, göreve başladığı günden bu yana, Şanlıurfa'nın

değerlerinden, özelliklerinden ve birikimlerinden bahsettiğini ve gelecekle ilgili beklentilerini bunun üzerine inşa etmeye çalıştığını söyledi.

Son dönemde özellikle "kültürel genetik"ten bahsedildiğini, insanların dedelerinin, atalarının kültürel özelliklerini, aslında şuur altında bir şekilde sakladıklarının ifade edildiğine değinen Okutan, Şanlıurfa'nın, birçok medeniyete beşiklik etmiş, ilk üniversitenin kurulduğu ve ilk tarımın yapıldığı "bereketler coğrafyası" bir yer olduğuna değindi.

Okutan, şöyle konuştu: "Ülkelerin zenginlikleri kültürel hayata, kültürel medeniyete dönüşemiyorsa, o zenginliğin de bir kıymeti yok zaten. Rekabetin kültürler düzeyinde yapılması anormal değil. Çünkü eğer bir medeniyetten, bir zenginlikten bahsedeceksek onun sanata, kültüre, estetiğe dönüşmesi gerekiyor. Onun için Şanlıurfa'da bir medeniyetten bahsedilebilir."

Söz konusu kültürel değerlerin içerisinde folklorun göz ardı edilemeyeceğini, bunun sadece halk oyunu demek olmadığını, folklorun aslında kültürel değerler olduğunu anlatan Okutan, "Aslında o coğrafyanın insanların felsefesini de dünyaya bakış açılarını da burada görebiliyoruz. Fark oluşturan şeylerde yerellik söz konusudur. Ama bu yerleşme evrensel değerlerle kucaklaşmamamız anlamına gelmiyor. Evrensel olmakla yerel olmak iç içedir aslında tıpkı vahdetle tevhid gibi. Bunlar birbirini tamamlayan kavramlar. Yerel olmak aynı zamanda evrensel olmakla da denk bir şeydir. Ya da yerel olmak, evrensel olmanın olmazsa olmazıdır. O zaman şunu yapmamız lazım, yerel olmamızı korumamız lazım. Kendimizi tanımamız ve bilmemiz lazım" diye konuştu.

Bir sestem, bir "neva" sesinden kültürü; bir folklordan, bir oyundan neredeyse o şehri ve o şehrin kültürünü tanımlamanın mümkün olabileceğine, dolayısıyla bunları es geçmemek gerektiğine değinen Okutan, şunları kaydetti: "Biz hani, değerler üzerinden birlikteliğimizi ortaya koyacaktık? Değerlerimizin başında kültürel değerlerimiz geliyor. Yani **davul çalınca, zurna çalınca hepimiz aynı duyguları hissedebiliyorsak, biz biriz demektir.** Bu bakımdan kendimizi, değerlerimizi tanımamız, tahlil etmemiz, yaşamamız ve bunların etrafında da birleşmemiz gerekiyor. Bu değerlerin başında yöresel giysilerimiz, davulumuz, zurnamız, düğün ve derneğimiz geliyor." diyerek sözlerini tamamladı.

Konuşmaların ardından, Türkiye Halk Oyunları Federasyonu Başkanı Mehmet Sertaç Şevki DEMİRTAŞ, Vali Nuri OKUTAN'a Halk

Oyunlarına sahip çıkması ve desteklemesi adına plaket takdim etti.

HALKOYUNLARININ ÖNEMİ ve ÇALIŞTAYIN AMACI

Halk oyunları zengin kültürümüzü geçmişten geleceğe taşıyan en temel araçlardan biridir. Bunun yanı sıra ulusal birlik ve beraberliğimizi sağlayan, bireyleri toplumsallaştıran, fiziksel, zihinsel ve psiko-sosyal yönden geliştiren bir bütündür. Halk oyunlarında kullanılan adım, figür ve pozisyonlar insanın günlük yaşamı içerisinde kullandığı hareketlerden oluşmuştur. Bize göre önemli olan halk oyunlarımızın sadece "GÖSTERİ" aracı durumuna gelmesini önlemek, onları geniş halk kitlelerinin yeniden oynayabileceği bir ortam yaratarak eğitim, dostluk ve dayanışma aracı olarak da kullanabilmektir.

Bu çalıştayda amaç Şanlıurfa Halk Oyunlarının giysi, müzik ve oyun sorunlarının yanı sıra halk oyunlarımızın son on yıl içerisinde hızlı bir şekilde gerilemesi ile ilgili sebeplerin tespiti ve tespit sonucu çözüm önerilerinin rapor haline getirilerek sorunların çözüme kavuşturulmasını ve herkesin halk oyunları kültürüne sahip çıkmasını sağlamaktır.

İki gün süren çalıştayda Şanlıurfa Halk Oyunlarının sahnelenmesinde karşılaşılan sorunlar gündeme getirildi.

Alanında uzman kişiler tarafından; çalıştırıcı /eğitmenlerden kaynaklanan sorunlar, hakemlerin değerlendirme hataları, Milli Eğitim Müdürlüğü'nün halk oyunları ile ilgili çalışmalarının yeterli ve düzenli olmaması, müzisyenlerin yöre müziği konusunda yetersiz olmaları, halk oyunları giysileri ile ilgili sorunlar, halk oyunlarına katılımın yeterli olmaması, açılan kurslarda kurs sisteminin düzenli olmaması, İlçelerde halk oyunları çalışmalarının olmaması, oyunların gittikçe yöresellikten uzaklaşması ve halk oyunlarına maddi desteğin verilmemesine bağlı olarak

Çalıştay Sonunda Toplu Fotoğraf

meydana gelen sorunlar tespit edildi. Katılımcılar mevcut sorunlarla ilgili çözüm önerilerini ve yaptıkları çalışmaları beyan ettiler.

ÇALIŞTAY SONUÇ BİLDİRGESİ

-Halk Oyunlarında denetim mekanizmasının ivedi olarak oluşturulması.

-Şanlıurfa halk oyunlarının, Kültür ve Turizm Bakanlığı Devlet Halk Dansları Topluluğu repertuarına alınması.

-Köyler arası halk oyunları festivali düzenlenerek mahalli oyunların özünün korunması, bu vesile ile köylülerin kaynaşmasının sağlanması.

-Halk oyunlarının eğitimi ve sergilenmesinde önemli fonksiyonu olan mahalli çalgıcıların (Davulcu ve zurnacı) istihdam edilmeleri.

-Halk oyunlarımızın yaşatılması, sevdirmesi, yaygınlaştırılması ve tanıtılması için gerekli çalışmalar yapılması.

-Açılan kursların yeterli ve düzenli olabilmesi için gerekli önlemlerin alınması.

-Halk oyunları temsilcisi atamalarında, atana-cak kişinin halk oyuncusu olması ve konuya hâkimiyetinin göz önünde bulundurulması.

-İlçelerde gerçekleştirilen halk oyunları çalışmalarının desteklenmesi.

-Okullardaki giysi ihtiyaçlarının giderilmesi.

-Şanlıurfa halk oyunları ile ilgili giysi, oyun ve müzik arşivinin oluşturulması.

-Mahalli oyun ve müziğin bozulmasını önlemek için eğitim çalışmalarının sürekliliğinin sağlanması.

-Federasyon aday hakem ve çalıştırıcı kursu başvurularında, kriter olarak liyakat ve başarının esas alınması.

-Halk Oyunları Federasyonunca gerçekleştirilen final yarışmalarından birine, mümkünse 2010'daki yarışmalara Şanlıurfa'nın ev sahipliği yapması.

-Harran Üniversitesi Devlet Konservatuarının en kısa zamanda kurulması ve bünyesinde halk oyunları bölümünün de açılabilmesi hususunda Rektörlük ve YÖK nezdinde girişimde bulunulması.

KILIÇ KALKAN (Dörtlü Değnek) OYUNU YENİDEN SAHNELENDİ

Kılıç Kalkan oyunu, Şanlıurfa'nın Kurtuluş Savaşı'nda düşmanı topraklarımızdan atan çetelerin başarılarını kutlarken davul-zurna eşliğinde oynadıkları bir oyundur. Daha sonraları halk arasında yaygınlaşmaya başlayan, Kılıç-Kalkan mahalli düğünlerin vazgeçilmez oyunu haline gelmiş ve her mahallede bir oyun ekibi oluşmuştur.

Belli bir süreden sonra halk arasında tam anlamıyla benimsenen kılıç-kalkan oyununda, kılıç keskin olduğundan birçok yaralanmalar olmuştur. Bu yaralanmalardan dolayı 1945'li yıllarda kılıç-kalkan oyununun mahallelerde oynanması yasaklanmış, sadece Halk Evleri'nde oynanması sağlanmıştır. Kısa bir süreden sonra kılıç-kalkanın yerini değnek almış, oyunun ismi "Dörtlü Değnek" olarak değiştirilmiştir.

Bu oyun dört kişiyle oynandığı gibi sahnenin durumuna göre altı veya sekiz kişiyle de oynanabilir. Oyunun içerisinde baştan sona kadar mertlik, yiğitlik kokar. Birinci kısmı ağırlama, ikinci kısmı az hareketli, üçüncü kısmı harbi hareket, dördüncü kısmı düz hareket, beşinci kısmı ceng-i harbi olmak üzere beş kısımdan oluşur. Oyunun

1.2.3. ve 4. kısımlarında normal figürler yapılırken (birbirilerine gözdağı vermek) son kısımda ceng edilir.

Son yıllarda "Dörtlü Değnek" olarak bilinen oyunu özüne uygun olarak yeniden araştırma ve derleme çalışmalarına 2002 yılında başlayan Şükrü ÜZÜMCÜ, en son 1950'li yıllarda oynandığı bilinen "Kılıç Kalkan Oyunu"nu 5 Mart 2003 yılında ŞURKAV Halk Oyunları Topluluğu olarak sahneledi.

ŞURKAV, Şanlıurfa kültürüne sahip çıkarak, Kılıç Kalkan oyununu 29 Aralık 2009 Salı günü akşam saat 19.30 da Mozaik AVM Konferans Salonunda altı yıl aradan sonra yeniden sahneledi.

Bin kişinin izlediği programda misafirler program öncesi ŞURKAV arşivinde bulunan 1850-1950 Fotoğraflarla Şanlıurfa Sergisini gezerek, geçmişe derin bir yolculuk yaptı. Program Türk Halk Müziği Solisti Atik Sahil'in verdiği konserle başladı. Şükrü Üzümcü yönetimindeki ŞURKAV Halk Oyunları Topluluğunun özüne uygun sergilediği dokuz oyun ile devam etti.

Daha sonra "Kılıç Kalkan Oyunu" sergilendi. 11 Nisan Kurtuluş savaşını anlatan kılıç kalkan oyunu salonda bulunan herkesi duygulandırdı.

ŞANLIURFA'NIN TARİHİ VE KÜLTÜRÜ ANKARA'DA TANITILDI

21-24 Ocak 2010 tarihleri arasında Ankara Atatürk Kültür Merkezi'nde düzenlenen "ATM Travel Ankara Turizm ve Tatil Günleri Fuarı"nda Şanlıurfa standı da yer aldı.

Şanlıurfa'nın ulusal ve uluslararası alanda kültür-turizm değerlerinin tanıtılması amacıyla, Şanlıurfa Valisi Sayın Nuri OKUTAN'ın himayelerinde, Vali Yardımcısı Yıldırım MALGAÇ başkanlığında ŞURKAV'ın desteğiyle oluşturulan stand fuarda çok büyük ilgi gördü.

Stantta tarihi ve kültürel değerlerimizi simgeleyen; dünyanın en eski tapınağı Göbekli

Tepe Tapınağı'nın maketi, Urfa taşıyla yapılmış Şanlıurfa Kalesi sütunları, dünyanın en eski heykeli Balıklıgöl Heykeli'nin imitasyonu, Hz.İbrahim Peygamber'in ateşe atıldığı ve düştüğü kutsal mekân Halil-ür Rahman Gölü (Balıklıgöl) ve çevresinin maketi, Şanlıurfa el sanatları ürünlerinden bakır eserler, ahşap ve dokuma ürünler sergilendi.

Fuarın en ilgi çekici standı olarak beğeni toplayan Şanlıurfa standında misafirlere çiğköfte, mirra, çekçek, sucuk, fıstık, isot ve isot reçeli ikramları yapıldı. Ayrıca Şanlıurfa'yı tanıtıcı broşür, cd, kitap dağıtıldı.

"II. ULUSLARARASI EDİRNE KÜLTÜR-EL SANATLARI VE HEDİYELİK EŞYA FUARI" NDA ŞANLIURFA TANITILDI

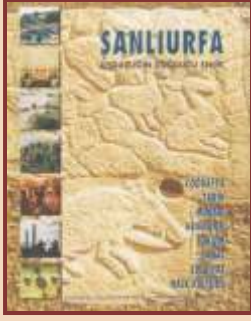
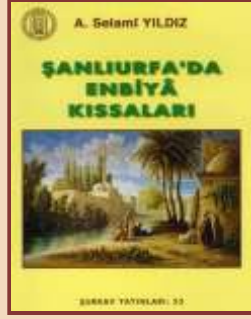
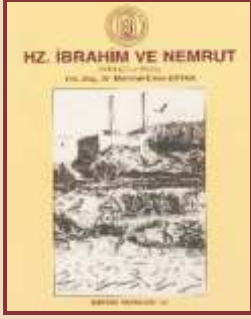
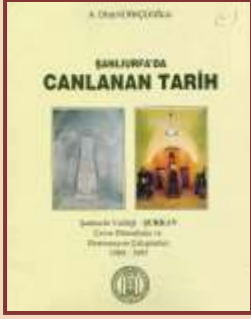
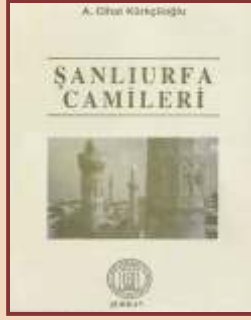
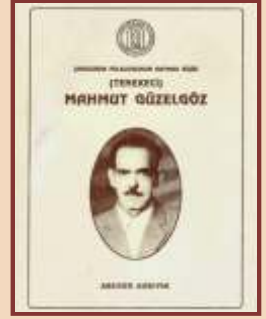
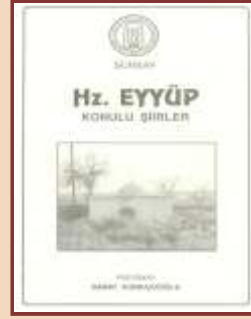

Şanlıurfa İli Kültür Eğitim Sanat ve Araştırma Vakfı (ŞURKAV) 05- 15 Kasım 2009 tarihleri arasında gerçekleştirilen II. Uluslararası Edirne Kültür- El Sanatları ve Hediyelik Eşya Fuarı'nda Şanlıurfa'yı tanıtan stant açtı.

Şanlıurfa'nın kültürünü, el sanatlarını, tarihi ve turistik güzelliklerini tanıtıldığı fuarda ziyaretçilere Şanlıurfa ile ilgili tanıtım materyalleri dağıtıldı, çiğköfte ve mirra ikram edildi.

Ayrıca 13 Kasım 2009 Cuma günü akşam saat 18.00'de fuar alanı içerisinde bulunan sahnede halka açık bir "Sıra Gecesi Programı" düzenlendi.

ŞURKAV YAYINLARI

IŞIĞIMI ARIYORUM OKUYORUM

